ATEITIS

Nr. 12 1932

MĖNESINIS MOKSLEIVIŲ ŽURNALAS

TURINYS

		Pusl.
1.	Kalėdų paslaptis	593
2.	*Bern. Brazdžionis,* Malda po aukso raktais (eilėr.)	596
3.	*A. Tyruolis,* Kelionė (eilėr.)	596
4.	*J. Povilonis,* Neskaitytas Kūčių laiškas	597
5.	*Kun. A. Grauslys,* Kun. Karolis Sonnenschein'as	602
6.	*Jonas Mikulevičius,* Maironis — dailiosios literatūros kūrėjas	610
7.	*Dr. J. Hoffmann,* Tapk tikru vyru!	619
8.	*V. J. Bagdonavičius,* Ekonominis krizis ir jo priežastys	624
9.	Centralinis Lietuvos Katalikų knygynas	632
10.	*A. Čechovas,* Zinutė	636
11.	*J. Povilonis,* Aną vasarą (eilėr.)	640
12.	*J. Masilionis,* Idealizmas Biliūno kūryboj	641
13.	Apžvalga	645
14.	*A. Tyruolis,* Mūsų tikėjimas (eilėr.)	649
15.	*J. Jakštas,* Sugrįžimas (eilėr.)	649
16.	Knygos	650
17.	Kronika	652
18.	1932 metų „Ateities" turinys	654

„ATEITIES" { Redakcija ir Administracija: Kaunas, Laisvės Alėja 3, Telef. 26-76.

„Ateities" kaina: Lietuvoje metams 15 lt., pusm. 8 lt. Moksleiviams: metams 6 lt., pusm. 3 lt. Užsieny: metams 20 lt. pusm. 10 lt.; moksleiviams perpus pigiau. Atskiras num. 1,75 lt.

„Ateities" skaitytojams ir platintojams

pranešame, kad 1933 m. „ATEITIES" 1 Nr. išeis apie sausio mėn. 15 d. Skaitytojus ir platintojus prašome tuojau po Kalėdų atostogų siųsti pranešimus po kiek egz., ir kieno vardu siuntinėti „ATEITĮ" 1933 m. Be to, kas dar nėra atsilyginęs, prašome tuojau atsilyginti, nes skolos sunkina žurnalo leidimą.

„Gamtos Draugo" gruodžio mėn sąs-nį pasiųsime su 1933 m. 1 Nr.

Administracija

Vadams

Vadovauti sau ar kitiems — reiškia padėti kiekvienam reikale, linkėti gero, perspėti klaidose ir apsaugoti nuo įvairių išnaudotojų.

„JAUNIMO VADAS" uoliai eina šias pareigas ir ruošia žmones vadovauti mažiau pažinusiems gyvenimą ir besiruošiantiems savarankiškai tvarkytis.

„JAUNIMO VADAS" pamoko kaip vesti pajamas, tvarkyti išlaidas, kad nenugalėtų krizis ir kitos nelaimės.

„JAUNIMO VADAS" padeda jaunimui organizaciniam darbe.

„JAUNIMO VADAS" rūpinasi: „Pavasario" kuopomis, „Angelo Sargo", „Ateitininkų", Katalikų veikimo ir kitų organizacijų skyriais.

„JAUNIMO VADAS" parodo kaip vesti susirinkimus, tvarkyti raštines, iždus, kaip platinti spaudą ir kt.

O ši pirmoji pagalba — „JAUNIMO VADAS" kainuoja metams tik 3 lt., pusmečiui 1 lt. 50 ct. *Užsieny — dvigubai.*

„JAUNIMO VADO" adresas: Kaunas, Mickevičiaus gt. 28 arba p. d. 88. Telef. 18-29.

ATEITIS

Mėnesinis moksleivių žurnalas

12 Nr. 1932 m. gruodžio mėn. XXI

Kalėdų paslaptis

— ... Ir tik tuomet, kada piemuo Jokūbas atleido savo draugui tą baisią skriaudą ir paliovė pykęs, jis išvydo kūtelės lubose atvirą dangų: balti angelai leidosi ant prakartės ir giedojo nežemišką ramybės giesmę, o Kūdikio lūpytės prasiskleidė tarsi du raudonos rožės lapeliai prieteliškai jam šypsodamos, ir nuo Jo žvilgsnio Jokūbas pajuto krūtinėj tokią šilumą, kokios dar niekad nebuvo patyręs — jis pasijuto tikrai laimingas.

— Seneli, juk iš tikro būtų gera, jei mes gyventume anais laikais, kada gimė mažutis Jėzus. Ir mes kartu su išminčiais ir piemenėliais, apie kuriuos tiek daug gražių dalykų šįvakar pripasakojai, nueitume į tvartelį, tą kalne išraustą olą, pagarbintume ten paguldytą Kūdikį, savo akimis pamatytume Mariją, ir būtume be galo laimingi! — su visu vaikišku naivumu pasakė antraklasė mergytė, baigus seneliui pasakot šią nuostabią Kalėdų legendą. Ar toji mergytė neprabyla kartais ir mūsų sielose? Mąstydami apie Kristaus gimimą lydėjusius įvykius ar nepajuntame kartais noro perskrosti dviejų tūkstančių metų tarpą, pajusti anos šventos nakties dvelkimą ir tyliai parimti prie prakartės, kurioje Mergelė — Motina paguldė Įsikūnijusį Žodį.

O tačiau šie mūsų norai nesiskaito ne tik su laiku ir erdve, bet taip pat su šio didžiojo įvykio istorija ir su mūsų dvasios nusiteikimais. Susipažinkime tik su tomis aplinkybėmis, kuriose atėjo pasaulio Gelbėtojas. Išverskime seniausius pergamentus, surinkime moderniškiausiais mokslo metodais, kruopščiai suregistruotus tuo klausimu dokumentus, ir pamatysime, kad šis naują žmonijos erą pradėjęs įvykis anų laikų pasaulio liko visai nepastebėtas. Jo nepastebėjo ne tik tie, kurie senajam žydui amatninkui su jaunute sužadėtine atsakė vietą užeigos namuose, ne tik kitokiais reikalais užimti graikų filosofai ir Romos politikai, bet ir pirmųjų amžių krikščionys, naujo didingo mokslo turinio pagauti ir juo vienu susižavėję, nedaug tesirūpino chronologija, todėl Kristaus gimimo diena ir jų nebuvo įsidėmėta, o Kalėdų šventė įvesta jau žymiai vėliau. Tik šv. Luko Evangelija trumpai pasakoja apie šį įvykį. Ten skaitome, kad piemens pirmieji pasveikino gimusį Kristų, o evangelistas Matas mini dovanomis Išganytoją pagerbusius Rytų išminčius. Įsivaizduo-

kime dabar tą visą triukšmingą ir chaotingą anų laikų visuomeninį, politinį ir kultūrinį gyvenimą, kuriame kiekvienas žmogus, savais reikalais susirūpinęs, be atvangos skuba, kovoja ir budi, kad kas nepaglemžtų jo nuosavybės. Argi šie žmonės galėjo turėti laiko pažinti pribrendusį laiką, kada jau buvo prisipildęs visokeriopo sugedimo bei kančių saikas ir kada, anot pranašo Izaijo žodžių, debesys turėjo išlyti ir atsivėrusi žemė išželdinti Gelbėtoją. Tik neturtingi, žemės rūpesčiais neapsikrovę, piemens ir išminčiai, kurie ne tik iš knygų sėmė savo išmintį, bet sugebėjo pakelti savo galvas aukščiau ir mesti žvilgsnį į žvaigždes, pastebi ir tyliai pagerbia pas savo tvarinius atėjusį Sutvėrėją. Tačiau ar turėtume drąsos tvirtinti, kad mes, gyvendami Kristaus gimimo laikais, kad ir pačiame Betlėjuje, turėtume piemenėlių sielos paprastumą arba išminčių dvasios pakilumą, kad galėtume pastebėti gimusį Mesiją. O jeigu mes tik vidutiniški padorūs duonos valgytojai ir uolūs geresnių pažymių medžiotojai, tai dėkokime Dievui, kad Jis leido mums gyventi šiandien, o ne prieš du tūkstančiu metų. Šiandien, kada Kristus gimęs ne tolimos Judėjos skurdaus miestelio skurdžiausiame užkampy, bet kasdien gema visą Žemės rutulį nusėjusiose bažnyčiose, nuolat apsireikšdamas šv. Eucharistijoje. Jo mokslas šiandien prieinamas visiems geros valios žmonėms, Jo nereikia ieškoti tolimose šalyse—Jis pats pasibeldžia į mūsų duris ir mums, vidutiniškiems, pasiūlo dvasios sparnus, kuriais galime pakilti net aukščiau didžiųjų Rytų išminčių, sugebėjusių iš žvaigždžių išskaityti Kristaus gimimo laiką.

*

* *

Kada tavo sieloje blykstelėjo pirmoji kritiška mintis, juk tu žiūrėdamas į Eucharistiją, neramiai susimąstei — ar iš tikrųjų po menkučiu medžiagos pavidalu gali būti pasislėpęs tikrasis Žmogus ir Dievas? Modernusis žmogus, toli gražu nepaliovęs tikėti į Dievą, panašiai suabejojo ar Dievas galėjęs tapti žmogumi. Teleskopai ir aukštosios matematikos formulės atidengė jo dvasios akims nieku būdu vaizduotės nesuimamus planetų, žvaigždžių ir saulių sistemų knibždelynus. Mūsų planeta, kuri anais gerais geocentriškais laikais didžiavosi esanti pasaulio centras, pasijuto tik mažutis visai nežymus Visatos taškas. Ir visos tos kosmiškosios galybės kūrėjas ir valdovas, Dievas, tapo tos dulkės gyventojas, kad išgelbėtų juokingai smulkų maištininką žmogų! Tačiau ši Dievo sąvoka labai nedaug tesiskiria nuo grynai žmogiško Dievo supratimo, kuriuo taip piktinasi tas pats modernusis žmogus. Ji sužmiršo, kad Dievas yra ne suvienytų saulių sistemų generalinis direktorius, bet *Tobula Meilė*. Tai pastebėjusi garsioji šių laikų rašytoja, Nobelio laureatė, Sigrid Undset kreipia mūsų dėmesį į didžiuosius mistikus, kurie sugebėjo vykusiai suprasti Dievo ir kūrinių santykius ir kuriems buvo visai aišku, jog „nė mažiausia muselė be Jo žinios negali pakelti savo

kojelės". Toji Dievo meilė savo kūriniams kartais atsispindi ir žmonių kūryboje ir kaip ryškiausį pavyzdį S. Undset ima viduriniųjų amžių vienuolius dailininkus piešusius rankraščių inicijalus.

Visur Europos vienuolynų bibliotekose ir muziejuose galima rasti minijatiūriškai papuoštų viduriniųjų amžių rankraščių. Tais laikais būta dailininkų, kurie, nesvajodami apie garbę ir žemiškąjį pasisekimą, įdėjo į savo kūrinius visa, ką geriausia ir gražiausia turėjo savo sieloje. Tai yra tie bevardžiai dailininkai, kurių kūryba tik velybesnieji laikai kiek susidomėjo ir kurių uždarbis ėjo visos brolių bendruomenės naudai. Tik čia galima kalbėti apie meną menui, apie tą tyrą grožio aistrą, inspiruotą nuolatinio bendravimo su grožio idealu — Dievu, kuris mus sukūrė pagal savo paveikslą, kad ir mes galėtumėm dalyvauti kūrybos džiaugsmuose.

Per dienų dienas sedėjo dailininkas ir piešė pergamentinių rankraščių paraštėse įvairius paukštelius, suraizgytus gėlių stiebelius su žiedais, kurie kaip perlai žėrėjo ant gelsvojo pergamento. Didžiųjų raidžių sudaryti rėmeliai, auksu šlifuotam dugne, buvo užpildyti gražiais mažučiais paveiksliukais — šventųjų atvaizdais, kurių veidai nebuvo didesni už neužmirštuolės žiedą. Jie nupiešti tokiomis smulkiomis linijomis, kaip neužmirštuolės žiedo gyslutės.

Niekad dailininkas negalėjo tikėtis, kad be jo dar kito žmogaus akis galės pamatyti jo kūrinius ir pajusti kaip daug rūpesčio ir meilės jis įdėjo į savo darbą. Tačiau vistiek kiekvieną gėlelę piešė su tokiu stropumu, kad ji iš tikrųjų būtų tobula, visai nepaisydamas ar žmogaus akis ją pastebės kada ar ne.

Šie minijatiūrų dailininkai jei nepadės mums suprasti, tai bent leis nujausti ir tikėti, kad Visatoj gali būti tokia begalinė Meilė — Dievas, kuris ateina kaip kūdikis pas savo kūrinį, į menką tvartelį ir pasiryžta už jį ant kryžiaus mirti, kad išgelbėtų kiekvieną sielą, kurią kūrė pagal savo paveikslą ir panašumą; kad pataisytų mažą mažutėlę dulkelę, vieną neužmirštuolę begaliniame visatos rašte.

Tik krikščioniškai suvokę Dievą, kaip nuo nieko, juo labiau nuo medžiagos, nepriklausantį Kūrėją ir kaip begalinę Meilę, mes suprasime gilią Kalėdų paslaptį, suprasime savo dvasios vertingumą, kuri kartu su išminčiais, prasiveržusi pro bekraščias erdves, iš žvaigždžių gali skaityti Kūrėjo planus ir tada kartu su piemenėliais visu sielos paprastumu nusilenksime gimusiajam Kūdikiui,

Quem terra, pontus, aethera
Colunt adorant, praedicant —

Kurį žemė, jūros ir dangus šlovina, ir Kuriam su pagarba lenkiasi visi tvariniai.

Bern. Brazdžionis

Malda po aukso raktais

Kur eisiu, kur sustosiu,
sustojęs ką darysiu —
paliks visus mus tose
tuščių namų duryse...

Paliks ir reiks užmiršti
kas buvo, kas paliko,
ir tai užmiršt, kad miršti
vardu nekataliko.

Laikys mišias ir melsis,
ir žvakės bus uždegtos,
ir pamaldusis balsas
skambės po aukso raktais.

A. Tyruolis

Kelionė

Skaisčiajame saulės mirgėjime
nusišvietė mėlyni toliai,
kai skausmo kelionę pradėjome,
dalydamies laime kaip broliai.

Ir žaibas uolynus sutrupina
ir jaučiame: laimė apgavo,
bet taurę ir karčią ir kupiną
išgersim už laimę ne savo.

Ir uolos ir karštis mus degina,
bet mėlynas džiaugsmas užbūręs
nei jaust nei mylėti mums negina
ir mėlyną dangų ir jūres.

Į skaisčiąją saulę nulimsime,
rankas amžinybėn iškėlę
ir dievišku žvilgiu atgimsime
pradėdami buitį čia vėlei.

J. Povilonis

Neskaitytas Kūčių laiškas

1.

Sušilęs ir apšarmojęs traukinys bėgo baltais laukais, per kuriuos, lyg apkasų pylimai, tęsėsi juodas kelias su dvejais geležiniais bėgiais. Balti laukai sustingę klausėsi vienodo ratų bildėjimo, gelumbiniame danguj drebėjo daug sušalusių žvaigždžių.

Salon-vagone keleivių buvo maža. Mieguisti kelneriai lingavo į vagono ratų taktą; vokiečiai buvo apsėdę kelis stalelius, o mes į bokalus susipylėm paskutinį alų. Mano laikrodis rodė 7, tai už 10 minučių ekspresas stabtels tik vienai minutei.

Ir šitą valandą visai nenorėjau, kad traukinys sustotų. Norėjau grįžti atgal, arba važiuoti toliau ir toliau su šiais užsnūdusiais keleiviais, per šiuos sušalusius laukus. Taip būna kiekvieną momentą, kada pildau staigų savo pasižadėjimą.

— Prosit! — pasiėmėm bokalus.

— Laimingai! — dar pridėjo Pranas. — Parašyk, kaip seksis Kalėdos dvare. Puiku pas paną šventės praleisti! Išgerk ir už mus!

Traukinys sustojo.

Aukštai iškelta didelė lempa apšvietė nedidelį peroną.

— Puiku, ponas Stasy, — pasakė ji patenkinta, stovėdama šalia vagono, — neveltui aš laukiau. — Ir ji man padavė abi rankas.

— Važiuojam! — sušuko konduktorius. Pamojavo vagono tarpdury likę mano draugai ir traukinys išbėgo, tik raudoną paskutinio vagono lempą — dar ilgai sekiau akimis. Kažko gailėjaus

Gražus žemaitiškas važis, traukiamas jaunų eržilų, slidžiai bėgo kietu sniego keliu. Vežikas stačias, ištempęs vadeles, valdė arklius ir žiūrėjo kelio, o pro ausis švilpė vėjas; šalia kelio bėgo medžiai, aukštai bėgo mėlyno dangaus žvaigždės, tik sniegas lyg sustabdyti norėdamas, čirškė, kaip veržiami vagono stabdžiai.

Laikiau ją viena ranka, o ji man kalbėjo, kad visą laiką manęs laukusi, jei nebūčiau atvažiavęs, būtų supykusi iki širdies gilumos. Juokiausi ir trumpais žodžiais džiaugiausi jos džiaugsmu; o šaltas vėjas šiurkščiai glaudėsi prie veidų ir lindo po drabužiais, kelias bėgo per tuščius laukus, kuriuose miegojo apipustytos mažos trobelės, per miškus— su šarmos lapais. . .

Nuo kalno jau buvo matyti tamsus dvaro siluetas, kuris vis aiškėjo.

— Stasy, štai mūsų Padubysis... Kur retesni medžiai — parkas, o štai ten — namai... — ji rodė ištiesusi mažą, šilta pirštinaite apmautą rankutę.

Po valandėlės arkliai pasuko į didelę alėją. Iš abiejų šalių stovėjo seni medžiai sušalusiomis šakomis; jie lyg laukė, kad papūstų smarkus vėjas, ir jie skardžiai subraškintų sustyrusiomis šakomis, sode sudejuotų pelėda... ir būtų aplinkui baisu.

Balti dvaro rūmai juodu šešėliu krito ant sniego. Prie didelių gonkų, laikomų, dviejų storų mūro kolonų, vasarą pinamų žaliomis gėlėmis, pasitiko du dideli šunes ir džiaugdamiesi unkstė prie mūsų kojų.

Seno dvaro kambariai savotiškai kvėpėjo, storos sienos dvelkė melancholija, o daugybė senų patrijarchų ir romantikos gamtos paveikslų kalbėjo apie senovę. Salione tarp paveikslų styrėjo dar dviejų briedžių ragai; vienoje sienoje — senoviškas židinys.

— Niekad nekuriame židinio, — kalbėjo senyva, malonaus veido jos motina — bet šiandien kad prikibo Halina, sako, atvažiuos ponas Stasys, tai mudu susėdę pasišildysim prie jo. Bus kaip romane... — ir pažiūrėjo į savo dukterį, tarytum tyčia atidengdama jos paslaptis.

— Mama, nepasakok visko ponui Stasiui, — ir ji pasiėmė gitarą.

Mudu sėdėjom prie židinio. Ji skambino „Lenkų legendą", aš žiūrėjau į gęstančias žarijas. Jos priminė man rudenį, o kaitri šiluma gražią oazę, marguojančią žiedais. Jos vanduo toks skaidrus, o palmės tokios aukštos, kad jų viršūnių nepasiekia vėjai.

2.

Laukime ir užsimiršime bėgo dienos. Aplinkui žaidė juokas, dvelkė raminanti žiemos šiluma; jau laukėm kūčių.

Dieną dar klaidžiojom po užpustytus parko takus. Tie seni medžiai pakraščiuose, liepos su išpuvusiomis drėvėmis ir sniege pasislėpusios ilgos eglių šakos — atrodė užmigę užkerėtu miegu: rodos, niekad neprisikels gyventi.

Vakaras atėjo skubiai ir danguje išbarstė visas savo žvaigždes.

Linksmi susėdom prie kūčių stalo ir šypsodamiesi laužėme viens kitam ištiestą plotkelę. Gale stalo sėdėjo šeimininkas, tipiškas bajoras ir linksma jos motina, brolis ir ji. Rinkome iš praeities linksmiausias valandas ir pasakojome jas vieni kitiems: tarytum visas gyvenimas būtų buvęs tik džiaugsmas, tik pasaka.

Po vakarienės vėl mudu likom tik dviese, lyg tyčia, lyg prisiminti tiems vieneriems drauge prabėgusiems metams, tam pavasariui su saule danguje ir širdyje. Ji rodė sudžiūvusius rugiagėlių žiedus, kuriuos už miesto aną pavasarį buvom skynę, skambino gitara „čigonės burtus", ir žiūrėjom per langą kaip mėnesiena žaidė su šalčio užkerėtais sodo medžiais. Vienerių metų pažintis, trejų metų tarpas ir dabartis plakėsi į vieną skambantį juoką, į džiaugsmą.

Valandėlei likau vienas. Norėjau parašyti draugui laišką ir, lyg ko ieškodamas, varčiau ant staliuko sukrautus romanus. Verčiau vieną puslapį po kito, perskaitydamas po kelis žodžius. Netikėtai — laiškas.

Ji atbėgo per tuščius kambarius lydima didelio šuns.

— Dovanosi, jei dar mažai valandėlei paliksiu tave vieną. Tuojau ateisiu.

— Bet leisk man perskaityti vieną seną tavo laišką?

— Mano? Seną laišką?

— Taip. Ir dar neskaitytą...

— Kad čia nepalieku svarbių laiškų.. Parodyk!

— Pažadėk grąžinti!

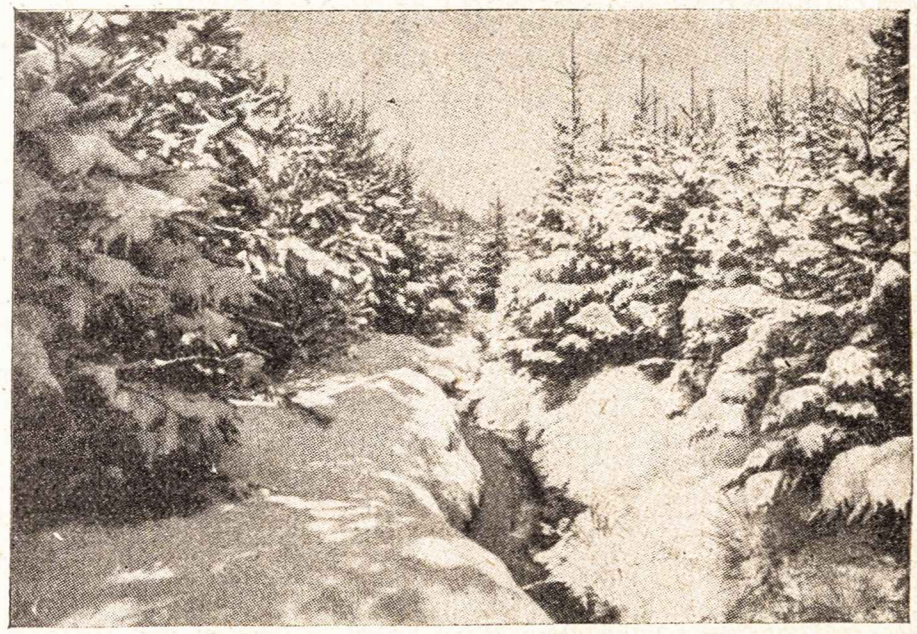

Žiemos burtai.

Ji paėmė. Valandėlei užraudo.

— Grąžinu, tačiau su sąlyga, kad nedarysi jokių išvadų? Gerai? Tikiu, kad jo net neskaitysi... Juk jau metai, o viskas taip greit prabėga... taip, prabėga...

Ji pažiūrėjo kažkaip keistai, lyg norėdama pasakyti, kad ji pati netiki tais žodžiais.

Išėjo. Laikiau laišką, dėl kurio ji paraudo, kuriame aiškiai matei jos vardą ir pavardę, o antspaude 1931.XII.24 datą. Vieneri metai, o laiškas buvo neplėštas. Matyt, ji laikė ji nesvarbu esant. Bet juk tai 1931. XII. 24. lygiai tas pats vakaras prieš vienerius metus. Atidariau:

Miela Hėle,

Netrukus Tu sėsi prie kūčių stalo laiminga, kaip visuomet, žinoma, to trokštu Tau. Sėsiu ir aš, bet niekuomet nepamirštu Tavo žodžių apie tą laimę, kuri vieši pas Tave kiekvieną kūčių vakarą. Pernai Tu laukei grįžtant iš kariuomenės savo brolio ir kiekvieną kartą žiūrėjai valandas. Kada patekėjo žvaigždės ir

laikrodis rodė 7, o jo vis dar nebuvo — Tu verkei, verkė Tavo motina ir visai nenorėjot sėsti prie kūčių stalo. Ir štai jis įėjo paskutinę minutę. Verkdama tu bučiavai sušalusias jo lūpas, ir vėl džiaugėtės, nes kiekvieną kūčių vakarą jūs būvot visi ir visada laimingi. Gal klausi, kodėl aš tada nutylėjau ir tik atdūsiu atsakiau į Tavo žodžius? Sėdau ir aš prie stalo, bet mūsų buvo tik trys: pražilęs mano tėvelis, suvargusi mamytė ir aš, o dvi vietos tuščios. Sesutė sirgo. Mamytė kalbėjo apie vyresnįjį brolį ir verkė. Jis kūčias valgo kalėjime. Ir štai tą valandą sugirgžda priemenės durys ir trobą įeina jis — vyresnysis mano brolis. Jį amnestavo. Mes visi sustojam, paliekam stalą ir sutinkam jį kaip didžiausią svetį. Tą vakarą buvom laimingi.

Šiandien prie stalo sėdam vėl ne visi. Mūsų senąjį tėvelį ruduo nunešė į kapines. Taip, jo vieta šiandien tuščia prie mūsų stalo, ir su ašarom prisimenam praėjusių Kalėdų džiaugsmą. Ir šį vakarą žiūrėsime į duris ir lauksime, bet jau neprasivers jos, jau jis neateis...

Tau nesuprantama...

. . . . . .

Bejėgė mano ranka nukrito ant knygos ir sulamdė nebaigtą skaityti laišką. Man buvo gaila... Bet ne šito neskaityto laiško, ne žmogaus, kuris iš meilės buvo kūdikiškai atviras... Ne, visai ne. Bet kodėl man gaila? Visos dienos prabėgo kaip sapne ir manyje nepabudo joks ilgesys. Argi aš pasauly kam nors kaltas?

— Taip! — atsakė nuo sienų seni paveikslai ir židiny blėstančios žarijos .

Ach, tai buvo atplėštas mano sielos vokas...

——— Jie laukė prie kūčių stalo vieno grįžtančio ir verkė, o aš jau ketvirti metai klajoju, aš jau ketvirtas kūčių vakaras juokiuosi į svetimus veidus ir neprisimenu, kad nedidelėj trobelėj prie stalo lieka tuščia vieta, ir namiškių akys su pasiilgimu žiūri į duris... ar nepabels, ar neatidarys.

——— Ant stalo, po balta staltiese, paklota šieno, vidury stalo medinis Kristaus kryžius. Senas pražilęs mano tėvas atsisėda gale stalo, pasiremia, rankomis suspaudžia vargų nukamuotą galvą, atsidūsta ir pradeda šitą šventą vakarą: „Dėkavodami Ponui Dievui, kad leido dar kartą mums visiems susirinkti prie šito stalo sveikiems, sukalbėkime Tėve Mūsų —ir jo balsas dreba. Jis vienu atodūsiu kalba tą daug sykių per dieną kartojamą maldą ir iš nuovargio drebančia ranka daro ant savęs didelį kryžių... Jis ima plokštelę, duoda laužti šalia jo sėdinčiai motinai, paskui vyresniam broliui, sesutei, man ir mažajam broliukui. Ir visi linksmi valgome... Tėvelis pasakoja, kad šį nuo stalo šieną reikia atiduoti gyvuliams, kad tą naktį vienai minutei suklaupia gyvuliai tvartuose, o šuliniuose vanduo pavirsta vynu... Tik nuodėmė žmogui tai užtemdo...

——— Ir jis šįvakar jau 60 kartą sėda prie kūčių stalo. Šiandien jis vėl ištiesia drebančią ranką su plotkele į tą vietą, kurioje aš sėdėdavau, ir vėl nuleidžia... Ketvirtą kartą jau niekas nepaima iš jo rankos man skiriamos plotkelės. Ketvirtą kartą jis taria tuos maldos žodžius: Dėkavodami Ponui Dievui, kad dar kartą leido susėsti visiems... — ir jis toliau negali ištarti žodžių... pašnabždomis baigia savo maldą...

— O kur mūsų sūnelis? — atsidūsta mamytė, lyg nujausdama tėvelio mintį .

Visi nutyla, tik Kristus nuo apdulkėjusio kryželio pažiūri į juos ir laimina...

Ir šiandien tėvelis vėl kalba apie šieną nuo stalo, apie klūpojančius naktį gyvulius...

— Klausyk, Stasy, Tu perskaitei šitą laišką? — ji klausia išstovėjusi šalia manęs kelias minutes ir perskaičiusi nukritusio laiško „Miela Hėle".

— Taip. Bet kodėl Tu jo neskaitei?

— Fui, koks Tu negeras. Bet aš šitą laišką tikrai pamiršau. Jis čia visus metus išgulėjo knygose. Bet aš jo laiškus visus deginau. — Ji norėjo teisintis. — Jis toks nuobodus buvo, aš visai nenorėjau, kad jis man rašytų. Tu nieko nepamanyk... Geriau aš Tau paskambinsiu „Lenkų Legendą". — Ir ji pasiėmė gitarą.

— Hėle, ar negalėtų ryt mane nuvežti į stotį? — Aš vis negalėjau pamiršti savo tėvo, kuo greičiausiai norėjau būti su juo.

— Ne, Stasiau, nemanyk, aš jam nė į vieną laišką neatsakiau. — Ji nesuprato.

— Aš žinau — Tu jo nemylėjai.

Bet aš nenorėjau būti atviras. Aš visai nenorėjau ištarti nė žodžio ir šitą valandą pasmerkiau save. Kodėl aš buvau geras tiems, kurie buvo laimingi ir nenorėjo girdėti kitų vargų, kodėl aš buvau geras tiems, kurie mokėjo žaisti ir juoktis, bet nenorėjau suteikti džiaugsmo ir kartu būti laimingas kaimo trobelėje užšalusiais langais...

Kai mėnuo įkritęs pro langą ant kilimo ėmė braižyti nudžiūvusia obels šaka ir vėl trinti įvairius nakties šešėlius, ten pat gulėjo nukritęs neskaitytas kūčių laiškas, o mano širdyje didelis didelis ilgesys.

— Tai susisvajojo, — ir atrodė, kad ją kankina šita tyla.

— Kodėl aš šiandien ne namie... Šiais žodžiais pasakiau viską.

— Gerai, Stasy, aš nuvešiu Tave į stotį, bet Tu dar grįši?

— Grįšiu... — bet pats nežinojau, ką tas žodis reiškia.

Kai pakėliau akis židiny geso paskutinė žarija. Tarytum buvo ta pati minutė, kada manęs laukdamas mano žilagalvis tėvelis kalba, kad tvartuose suklaupia gyvuliai ir šuliniuose vanduo pavirsta vynu.

Kun. A. Grauslys

Kun. Karolis Sonnenschein'as

(Tęsinys iš 11 Nr.).

Kun. Sonnenschein'as Berlyne. Kiekvienas didmiestis turi savyje be galo daug pavojų dorovei. Jis ryja žmonių dorovę ir gražias sielas. Ir tikėjimui nesulyginamai daugiau pavojų yra didmiestyje negu provincijos miestely ar kaime. Jau patys girdimi visur provincijoje bažnyčių varpai primena religiją. Tų varpų garsų negirdi didžioji didmiesčio gyventojų dauguma. Tad visai aišku, kad nesulyginamai daugiau rūpesčio ir pastangų turi parodyti kunigas, bisidarbuojąs didmiestyje, negu tas, kuris darbuojasi provincijoje. Kun. Sonnenschein'as patsai, laisva valia atvyksta į tą didmiestį, manydamas čia perkelti ir visą S. S. S. centrą. Tačiau, jo veikimas Berlyne įgyja bent kiek kitoniškos krypties negu seniau. Tiesa, jis dar darbuojasi Akademinėje Bonifacijaus Sąjungoje (Akademische Bonifitius Einigung — A. B. E.), kuri, susikūrusi po Didžiojo Karo, religiniu pagrindu jungė visas katalikų studentų organizacijas. Į įvairius tos Sąjungos skyrius prie universitetų įkurtus, jis buvo kviečiamas laikyti paskaitas. Nesykį, su tokiom paskaitom, net į užsienį, ypač į Austriją, jis kviečiamas nuvykdavo. Kad patarnautų studentijai ir aplamai socijaliniai jaučiančiai inteligentijai, kad jai padėtų įeiti į gyvenimą ir susirasti tinkamą savo pašaukimui vietą, jis įkuria įstaigą Allgemeine Arbeitsamt (A. A. A.). Tačiau, nežiūrint to viso, jau vis labiau ir labiau pradeda rūpėti tas skurdas ir vargas, kuris po karo ypač sunkiai prislėgė Berlyną. Todėl jo veikimas pradeda vis aiškiau krypti šia linkme — gelbėti visus fiziniai ir dvasiniai vargstančius, skubiai tiesti jiems pagalbos ranką.

Kad šitą tikslą galėtų atsiekti, jis įkuria Biurą ir tenai nuo devynių rytmečio iki vėlaus vakaro, priima, kalbasi su tais skaitlingais, kasdien atvykstančiais, visokeriopo vargo prislėgtais žmonėmis ir pagaliau susirūpina jų likimu. Jis neklausia kurios tautos, tikybos ar pažiūrų yra tas, kuris vargsta. Jis jo neteisia, nesmerkia. Jam tik rūpi jo vargas ir jis galvoja kaip jam pagelbėti. Visi vargstantieji žino, kad tenai Georgen gatvės biure yra žmogus, kuris nori juos suprasti, išklausyti ir skubiai gelbėti. Kas beišskaitliuos, kiek jis, tuo būdu per dešimtis metų dirbdamas, yra gero padaręs! Kiek jis yra žmonių sušelpęs ar sudaręs jiems iš keblios būklės išeitį. Nors jis pats nieko neturi, tačiau, turtingieji siunčia jam aukas, niekas jų nedrįsta atsakyti tos pašalpos, kurios kam nors Sonnenschein'as prašo. Nesykį tie įvairaus vargo prislėgti žmonės, rodosi galėjo jį savo įkyriais ir keistais prašymais iš lygsvaros išvesti. Bet ne! Jis stengiasi suprasti ir keisčiausius pas jį atsilankančių reikalavimus. Taip pa-

vyzdžiui, vienas neturtingas studentas prašo pinigų, kad galėtų nupirkti maisto savo papūgai. Rodosi, visai nepagrįstas prašymas. Tačiau Sonnenschein'as puikiai šiais ir kitais atvėjais supranta, kad ne viena duona yra gyvas žmogus. Reikia jam ir šiokio tokio džiaugsmo. Todėl tas didelis geradaris stengiasi visiems suteikti ir džiaugsmo. Paminėtam atsitikime, jis taip pat numanė kiek tokiam neturtingam studentui šis paukštis gali padaryti džiaugsmo, kiek gali jam palengvinti gyvenimo vargus kentėti. Ir jisai studentui duoda tiek, kiek jis prašo.

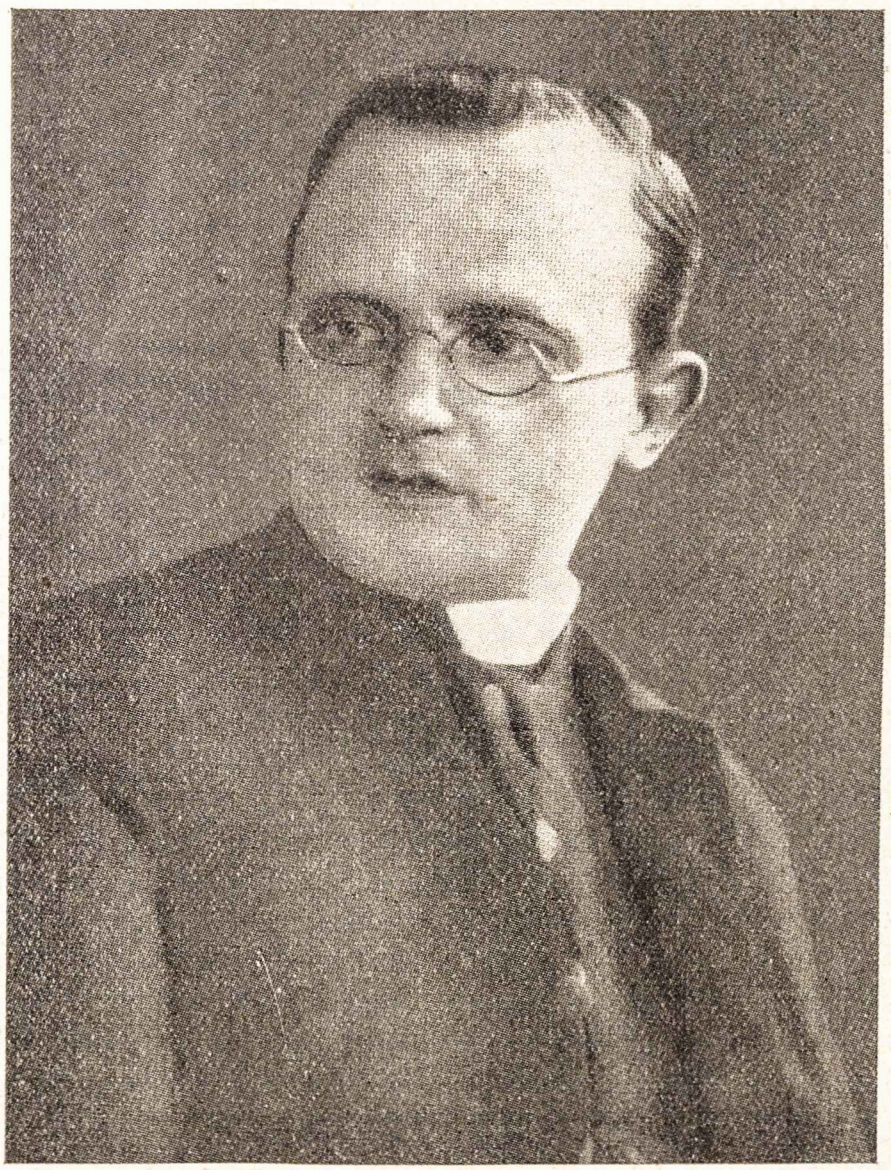

Kun. Karolis Sonnenschein'as

Biuras, kuriame jis su savo bendradarbiais dirbo, padėjo įsikurti visai eilei naudingų, socijalinio pobūdžio kat. įstaigų Berlyne. Berlyno katalikybę, vis labiau pradeda visas miestas pajusti. Pirmiausiai jis įkuria katalikams studentams skaityklą. (Die Akademische Lesehalle). Kadangi Berlyno katalikai neturėjo aukštosios kat. mokyklos ir todėl buvo nemažo pavojaus, kad neviena jauna jėga gali katalikybei žūti, tad 1922 m. jis įkuria Katholische Volkshochschule. Jos tikslas buvo formuoti ka-

talikiškąją inteligentiją, būti kuoplačiausia katalikiškos minties skleidėja į aplinkumą. Tam tikslui mokykla turėjo naudoti paskaitas, kino filmus, ekskursijas, steigti visokius lavinimosi ir sporto kursus ir t. t. Dideli tos mokyklos nuopelnai Berlyno katalikybei. Jam taip pat rūpi ir radio panaudoti katalikybei ir savo socijalinėms idėjoms skleisti. Jis išsirūpina, kad Berlyno radiofonas laikas nuo laiko, pašvęstų vieną antrą valandą katalikybės reikalams. Pirmasis iš dvasiškių, jis kviečiamas šias valandas panaudoti. Jis panaudoja jas religinėms, socijalinėms ir labdarybės mintims skleisti. Įvertindamas didelę katalikiškų mokyklų svarbą katalikybei, jis labai interesuojasi mokytojais ir jų tinkamu parengimu. Mokytojų organizacijose jis skaito įvairiomis auklėjimo, o ypač socijalinės pedagogikos temomis paskaitas. Jam nuolat rodosi, kad katalikai yra permažai aktyvūs mokyklų klausime.

Jam rūpi ir sportas. Sportas, anot jo, priklauso prie didmiesčio pastoracijos priemonių. Todėl jis pats įkuria vandens sporto Sąjungą — Verein für Märkischen Wassersport. Jis iškilmingai šventina tos sąjungos vėliavą, laivelius; svajoja apie tam tikros prieplaukos namo su koplyčia pastatymą. Net ir istoriją jis nori panaudoti pastoracijos tikslams. Jis nori priminti vokiečiams katalikams jų gražią praeitį, nuveiktus darbus ir tuo būdu dabarties katalikus sustiprinti kovoje dėl savo idejų. Todėl jis įkuria vokiečių katalikų istorijai ir jų pagamintai kultūrai tyrinėti Sąjungą — Märkische Geschichtsverein. Suprasdamas didelę meno reikšmę ir patsai visuomet juo interesuodamasis, jis remia visokius meno atstovus. Artistai, dailininkai, architektai, dainininkai ir visi kiti menininkai pamato kaip Sonnenschein'as yra jiems palankus. Nepakęsdamas fabrikos gamintų paveikslų bažnyčiose, jis stengiasi pripildyti bažnyčias tikrais meno kūriniais ir tuo būdu, labai dažnai skurstantiems menininkams, duoti darbo. Jis įkuria katalikų menininkų būrelį Berlyne — Berliner Kreis katholischer Künstler (K. K. K.). Jau nuo 1907 m. būdamas Augustinusverein — katalikiškos spaudos organizacijos nariu, jis visuomet interesuodavosi katalikiška spauda ir josios atstovais. Jis visuomet uoliai lankė tos organizacijos posėdžius ir klausinėdavo apie kat. spaudos būklę. Nesykį, pravažiuodamas pro Düsseldorfą, kur yra tos organizacijos centras, lankydavosi tenai teiraudamasis apie organizacijos veikimą.

Bet, didžiausis tur būt kiekvieno visuomenininko veikėjo uždavinys, tai rengti savo idėjų sekėjus ir vykdytojus, ugdyti naujus vadus. Sonnenschein'as nenuilstamai formavo naujus vadus savo idėjos draugų tarpe. Tą savo uždavinį jis puikiausiai atliko. Su dideliu savo jaunų draugų būriu, jis kas šeštadienio vakarą eidavo į šv. Liudviko bažnyčią, kur visi išklausydavo jo pamokslo sekmadienio evangelijos tema. Po to visi susirinkdavo kur nors vienoj patalpoj ir tenai dar pasikalbėdavo įvairiais klausimais. Sekmadienio rytą, visi būrelio dalyviai susirinkda-

vo kurioje nors sutartoje Berlyno stotyje ir drauge su Sonnenschein'u išvykdavo į ekskursiją. Nuvažiavus į kurią nors žymesnę istoriniu ar meno žvilgsniu vietą ir tenai kurioje nors bažnyčioje jam atlaikius mišias, visi bendrai, draugiškoje nuotaikoje papusryčiaudavo. Paskui apžiūrinėdavo viską, kas tenai yra vertingo. Taip bendraudamas su jaunaisiais, jis juos rengė socijaliniam apaštalavimui.

Argi tat po to viso galime stebėtis, kad visi didieji katalikų vadai ir politikai jį gerbė ir vertino. Jie materijaliai ir moraliai rėmė jo veikimą. Jis būdavo pageidaujamas jų svetys. Tačiau, iš antros pusės, toks nenuilstamas darbas pradėjo vis labiau ardyti jo sveikatą. Be to, dar inkstų liga pradėjo jį vis dažniau kankinti. Draugų įkalbinėjamas, jis 1928 m. važiuoja pailsėti į vieną kurortą. Sugrįžus Berlynan jo inkstų liga vėl smarkioj formoj atgyja ir jis buvo priverstas atsigulti į šv. Jadvygos ligoninę Tačiau, po kelių dienų jis vėl grįžta į savo darbo biurą. Silpnėjančios sveikatos prispirtas, jis pasiryžta mažiau dirbti. 1928/29 m. jis vėl ligos kankinamas turi važiuoti į pietus, į Luganą. Tenai jis jaučiasi visiškai ligonis. Tėvynės ir savo darbų ilgesio neraminamas, netrukus jis vėl grįžta į Berlyną. Širdies liga ir nusilpimas netikėtai greitai užgesina jo gyvenimo liepsną. 1929 m. vasario 20 d. prieš vidurdienį jis miršta. Miršta, sulaukęs 52 met. amžiaus. Greit per visą Vokietiją praskrenda liūdna žinia: tas, kuris savo ugningais žodžiais kurstė visus katalikus į veikimą, jau yra miręs. Vasario 23 d. šv. Jadvygos bažnyčioje Berlyne atlaikomos gedulingos pamaldos, dalyvaujant diduomenei, politikams, profesoriams ir visų kitų luomų skaitlingiems atstovams. Domininkonas tėvas Stratmann'a pasako įspūdingą, transliuojama per radio, pamokslą apie jo gyvenimą ir darbus. Milžiniška procesija, dalyvaujant daugybei organizacijų, ypač tų, kuriose jis gyvendamas darbavosi, nešini daugiau kaip 100 vėliavų, lydi jo kūną į šv. Jadvygos bažnyčios kapus. Buvęs valstybės kancleris Marksas ir kiti prie kapo pasako kalbas. Milžiniški jo gyvenimo paminėjimai, kuriuos katalikai didžiuose Vokietijos miestuose surengė, buvo paskutinioji apčiuopiamoji padėka tam milžiniško masto kunigui socijalui. Nemari gi jo dvasia gyvena tūkstančiuose jaunų katalikų socijalų širdyse, įvairiuose Europos kraštuose.

KUN. SONNENSCHEINO ASMUO IR KAIKURIOS JO MINTYS

Tai buvo *idėjos žmogus*. Jis nieko sau nereikalavo. Dirbdamas gražioms krikščionybės socijalinėms idėjoms, kurios tik vienos negali pasaulį sutvarkyti ir revoliucijų bei krizės suardytą lygsvarą atstatyti, dirbdamas vargstančiųjų naudai, jis pats nieko neturėjo. Neturėjo beveik jokios savasties. Viską, ką tik turėdavo, net savo paskutinius baltinius ir rūbus išdalydavo. Neturėjo net pastovaus buto. Valgydavo savo darbo biure

darbuodamasis, o nesykį ir visai neturėdavo laiko valgyti. Nesykį jis pasitenkindavo vandenyje pamirkyta duonos pluta. Birkesdorfo klebonas kun. Redy sako, kaip nekartą jis atvykdavęs pas jį, jau visai vakare, prašydamas duonos šmotuko, nes jis dar būdavo pietų nevalgęs. Neturėdavęs tam laiko.

Jis *nenuilstamo darbo žmogus*. Neveltui tėvas Stratmann'as savo gedulingam pamoksle, laidotuvių dieną yra pasakęs: „Nežinau, ar tarp dabar gyvenančiųjų yra kuris kitas žymus asmuo, kuris dešimtimis metų taip būtų įsitraukęs į darbą, kaip jis!" Tai liudija tos skaitlingos jo įkurtos įstaigos, visur jo pasakytų daugybės kalbų, spaudos leidinių ir t. t. Net ir sirgdamas, turėdamas inkstų ligos atakus, jis dirba.

Jis *universalus žmogus*. Jis interesuojasi viskuo. Jis nežiūri kurmio akimis į gyvenimą. Jis nėra viena tik sritimi apsiribojęs žmogus. Jis žino, kaip įvairios gyvenimo sritys, profesijos tarpusavy jungiasi ar tai socijalinių žaizdų gydymą lengvindamos ar tą gydymą apsunkindamos. Štai kodėl jam visi, visų gyvenimo sričių atstovai taip artimi, visi sulaukia jame nuoširdaus draugo, visus jis moka šiuo ar kitu būdu įtraukti į didįjį socijalinį darbą.

Jis *plačių pažiūrų žmogus*. Jis daro gerą visiems neatsiklausdamas jų tikybos, pasaulėžvalgos ar partijos. Jis moka suprasti komunistus ir anarchistus. Analizuodamas jų pergyvenimus, jis puikiai supranta kuriais keliais jie yra prie to priėję. Jis ir juos myli, pateisindamas jų luomą ne kuria nors pikta valia, bet susidariusiom socijalinėm sąlygom. Todėl ir mes turėtume smerkti ne tik patį bolševizmą ir ypač jo antireliginę pusę, bet ypač tai, kas prie to bolševizmo veda. Stovėdamas bolševizmo akivaizdoje, šiandieninis pasaulis turėtų daryti didelę sąžinės sąskaitą dėl praeitų šimtmečių taktikos ir elgesio su vargstančia liaudim. Bolševizmas neiškrito iš dangaus, bet jis yra praeitų šimtmečių žmonių, jų dangelio bjauraus egoizmo vaisius.

Anot kun. Sonnenscheino, reikia tikėti į žmoguje glūdintį gėrį, nors jis būtų ir laikinai sudrumstas. Niekur nereikia įžiūrėti vien tik šešėlius, nes visur esama prošvaisčių. Net ir nuodėmės negalime pasėkmingai pulti ir nugalėti, matydami joje tik neigiamybę. Ir paklydimas gali turėti tam tikrą vertę. Kas su moderniaisiais žmonėmis nori kalbėti apie krikščionybę, kas nori didmiestyje Kristui žmones laimėti, tas turi ganytojišką pareigą būti geras ir visur pažinti teisybę.

Jo plačias pažiūras į gyvenimą įrodo taip pat ir tas faktas, jog jis slaptai bendradarbiavo ir kitų, negu katalikiškos, pažiūrų laikraščiuose. Visi didieji darbo žmonių draugai, nors kartais jie buvo ir katalikybės priešai, sulaukia iš jo simpatijos ir net pagarbos. Jie yra jam brangūs, nes jo mylimai darbininkijai darbavosi. Ir todėl jis su pagarba lanko didžiojo socija-

listų vado Lassalio kapą ir džiaugiasi, kad jo kapas vis puošiamas gėlėmis.

Principų srityje jis *nėra kompromisų šalininkas*. Nesvyruodamas jis eina prie savos idėjos vykdymo. Anot jo, kovos laukuose neišgelbės joks kompromisas. Kiekvienas kompromisas, tai pralaimėjimas. Kiekvienas drąsus pasisakymas, tai pergalė. Berlyno komunistai pasisako, kad jie yra komunistai. Berlyno katalikai savuosiuose ir ypač jaunime, turi auklėti išpažinėjų drąsą. Tai vis jo mintys.

Jisai *modernus ganytojas* ir ieško vis naujų kelių ir priemonių dabartinei kartai Kristui laimėti. Jis reikalauja iš kunigų, kad jie bendrautų su varguomene. Kunigas, anot jo, turi sekmadienio ir poilsio dieną ne prie baltai apdengtų turtuolių stalų praleisti, bet tenai, kur sielos yra didžiausiam varge, akys pilnos rūpesčio ir vargo. Bažnyčia naujiems laikams suras naujas formas. Evangeliją reikia duoti dienos kalba. Šiomis ir panašiomis skleidžiamomis mintimis, jis kovoja prieš perdidelį konservatizmą ir perdidelę naujoviškų atmainų baimę. Jis reikalauja net eiti į komunistus su gerumu, tapti jiems broliais, o vėliau ir jų vadais. Pažinę arčiau kunigą, tie patys, kurie jį šiandien keikia, prašys jo vadavimo. Jis dideles reikšmės skiria tam, kad kunigas būtų žmonėms prieinamas, kad jie galėtų jam savo vargą išpasakoti ir tuo būdu jį palengvintų. Dažnai jis klausia savęs: „ar mes esame dabarties istorija ar vidurinieji amžiai?“ Čia jis tur būt skundžiasi dėl kaikurių pasenusių metodų vartojimo ganytojavime, dėl modernaus žmogaus psichikos nesupratimo. „Praėjo įsakinėjimų laikai“ — sako jis. Naujoviškų laikų ganytojas, anot jo, turi būti ir socijalinių idėjų nešėjas ir jų kūnytojas gyvenime. Mes turime palengvinti įsakymų išpildymą. Parapija yra bendruomenė. Socijalinis krikščioniškas organizmas. Reikia rūpintis kiekvienu. Kiekvienas vargas turi būti visų pasidalytas. Kas sako „Ite issa est“ (Eikite, mišios baigtos), tas turi rūpintis, kad žmonės neitų nusižudyti. Pagoniškasis pasaulis nepaprastai auga. Prie jo prieiti, prie jo arti būti, jis išsiaiškinti, tam visam neužtenka menko organizacinio veikimo, menko ganytojavimo, blogo krikščionybės žodžiu ir raštu skelbimo. Mes turime esminiai naujų kelių ieškoti. Ir jis pats studijavęs gatvę, jos gyvenimą ir tipus, jis reikalauja pastoraciją perkelti į gatvę. Jis reikalauja ganytojiško takto ir pasakoja iš vieno artisto atsiminimų knygos, kaip tasai išgirdęs pamokslininką, vaizduojantį teatrą kaip nedorybių lindynę, nutolo nuo Bažnyčios. Naujoviška kultūra, kaip sako jis, neturi visai tiltų į krikščionybę. Todėl, mes turime virš griovių tiltus statyti ir ieškoti kalbos, kuriai tos naujoviškos kultūros žmonės suprastų.

Jis daug ir gražiai kalba *apie Bažnyčios socijalinius uždavinius* mūsų laikais. Bažnyčia yra socijalinė įstaiga. Kadangi, ekonominės sąlygos, anot kaikurių, tarnauja kaip apkaltinimo

medžiaga prieš Dievą ir Bažnyčią, tad iš to aišku, kad mes turime dirbti ekonomiškai vargstančiųjų naudai. Vienam savo didžiam straipsnyje apie Ketteleri jis džiaugiasi jo didžiais socijaliniais užsimojimais. Jis džiaugiasi juo, kad tasai, savo laikų žmonių raudonuoju vyskupu vadinamas, nebijojo sakyti pamokslų ciklus socijalinių klausimų temomis.

Jis stengiasi socijalinius jausmus sužadinti ir visuose Vokietijos katalikuose. Jis ragina juos atsiminti didžiuosius Vokietijos katalikus visuomenininkus ir sekant jų pavydžiu ryžtis išvaduoti Europos tautas iš kapitalizmo vergijos. Milijonai sveikins Bažnyčią, kaip sako jis, kuomet ji, kaip kadaise moterį ir vergą išvadavo, taip šiandien išvaduos proletarą. Jis skundžiasi ir liūsta, kad yra žmonių, kurie savo krikščionybę visur pabrėžia, ir kurie tačiau išvadų iš tos krikščionybės socijaliniam gyvenime nepadaro. Ir todėl jis kiekvienai progai atsitikus tą socijalinį jausmą ugdo žmonėse. Jis liepia, kad jie nė valandėlei neužmirštų, kas lauke, gatvės tamsumoje prie jų langų stovi ir į jų džiaugsmo šviesas žiūri. Liepia neužmiršti jų ir pagelbėti. Jam skaudu, kad dėl sumindžiotos nekaltybės, niekas jau daugiau nesijaudina. Kad be sakramentų mirštančiais, neapkrikštytais vaikais, ne bažnyčioje atliktomis vedybomis, niekas nesirūpina. Nebūkime platoniški žodžio klausytojai; būkime vykdytojai. Religingas žmogus lai pareiškia savo religingumą socijaliniame gyvenime. Tai vis jo mintys.

Jis pagaliau karštai myli liaudį ir žmogų. Jo dienoraščio puslapiuose jauti didelę meilę tiems, kurie nieko neturi, yra nelaimingi, benamiai. Jis turi karštą širdį visiems didmiesčio gyventojams, kurie didmiesčio triukšmo sūkury, taip lengvai praranda savo dvasią. Jis myli tą liaudį. Gražesnė už visus deimantus, jam atrodo liaudies širdis. Ir todėl jis reikalauja iš katalikų kenčiantį žmogų skubiai gelbėti. Pirmiau turi mašinos pagaminti vargstantiems duonos. Pirmiau reikia drabužius neturtingiems, apdriskusiems vaikams pasiūti. Pirmiau reikia be pagalbos likusią našlę kambarėliu aprūpinti. Pirmiau reikia anglių liaudies pečiams. Paskui, tik paskui marmuro salės. Paskui tik Luna-parkas. Paskui tik maskaradas. Mes nesame krikščionys, jeigu tą vargą, kurs apie mus yra, laikome neišvengiamu. Tu turi broliui padėti! Tu turi Kristaus veidą jame pagerbti. Kristus ateina pas tave. Jame. Atsiklaupk prieš Dievo veidą tavo broliuose. — Jam brangus kiekvienas žmogus, kuris tik esamą vargą stengiasi gelbėti. Ir todėl, anot jo, labdarybės dalykuose nėra monopolio. Evangelikai turi daug labdaringos valios. Socijalistų organizacijose dažnai dega rimta, krikščioniškos artimo meilės ugnis. Tačiau labdarybe negalimą viso vargo panaikinti. Reikia gerų socijalinių įstatymų, kurie pavaduos tūkstanteriopai pasireiškiančių meilę. Mūsų tikslas, kaip sako jis, nėra drėgnas sienas labdarybės popieriais nuklijuoti. Todėl mūsų organizacijos neturi žiūrėti vien tik į atskiro artimo vargą

Jos turi būti įtrauktos į valstybiniai politinių ir socijaliniai reformuojančių jėgų rėmus.

Vienu žodžiu, sutraukiant visą jo dvasios esmę, galima būtų pasakyti, kad jį kankino šventas neramumas. Neramumas, matant šių dienų chaotingą materijaliniame ir dvasiniame skurde vargstančią žmoniją. Ir tas šventas neramumas, iš gyvenimo

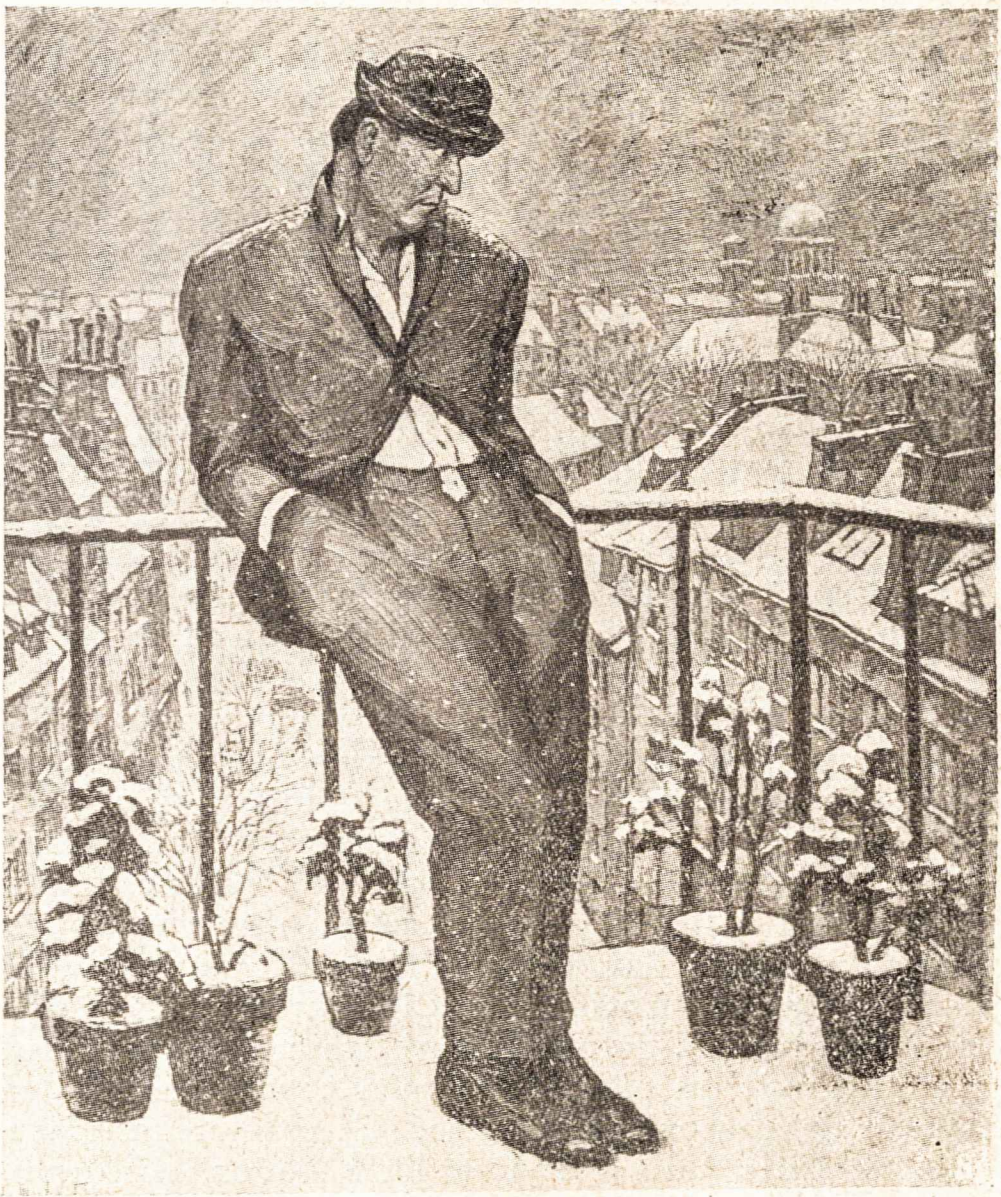

F. M. Farriéres Melancholija

stebėjimo ir žmonių meilės kilęs, stūmė jį prie tokių darbų, kuriuos išgirdo pasaulis.

Ir mums taip pat reikia darbo, darbo ir dar sykį darbo. Jaunieji draugės, draugai lai apie mūsų darbą išgirsta, jei ne pasaulis, tai bent visa Lietuva!

Jonas Mikulevičius

Maironis — dailiosios literatūros kūrėjas

MAIRONIO DRAMOS

1. — „Kame išganymas“. Šio veikalo idėjos, veikėjai, dramatiškumas. 2. — „Nelaimingos Dangutės vestuvės“. Veikalo fonas, idėjos, veikėjai, dramiškumas. 3. — Nuodėmės problema šiose dramose. 4. — Trilogija apie Vytautą. Dramų kompozicija, idėjos, veikėjai, dramiškumas. 5. — Maironio raštų forma. Pabaiga. —Maironio vieta mūsų kultūros istorijoje.

Maironis — ir dramaturgas, parašęs net penkis dramos veikalus. Visi jie drauge padėti III Maironio raštų 430 ps-pių tome, išleistame 1930 — Vytauto Didžiojo — metais. Jų pirmasis parašytas ir atskirai paskelbtas gana seniai — 1896 m., pirmoji trilogijos dalis „Kęstučio mirtis“ spausta dar „Skaitymuose“, kiek vėliau pasirodžiusi atskira knygele. „Nelaimingos Dangutės vestuvės“, antroji trilogijos dalis „Vytautas pas kryžiuočius“ ir trečioji „Didysis Vytautas — Karalius“ pirmą kartą pasirodė bene tik III tome.

Anot graiko Aristotelio, *tragedija yra* svarbaus, baigto, tam tikro tūrio *veiksmo sekimas,* išreiškiamas pagražintos kalbos ir ypač veiksmo priemonėmis, skaidrinąs baime ir užuojauta panašius žiūrovo jausmus. Vadinasi, dramos siužetui medžiagos gali patiekti realus gyvenimo įvykis, scenoje pavaizduojamas pagražinta, dailinga kalba ir ypač veiksmu, o ne pasakojimu. Šalia fabulos Aristotelis dar nustato šiuos draminio veikalo elementus: charakterius, protingumą, dijalogą, muzikos kompoziciją ir scenos apstatymą. Moderniojoj dramoj grynai nuo dramaturgo paskutinieji du elementai maža tepriklauso — tai kompozitoriaus ir dekoratoriaus dalykas. Gi režisorius, scenoje kurdamas charakterius, taip pat įsiveržia į, rodos, tik dramaturgui kompetetingą sritį. Vis dėlto, sekdami Aristotelio kelią, eisime Maironio dramoj ieškoti fabulos (veikalo medžiaga), charakterių, minčių pobūdžio reiškiamo dijalogu ir veiksmu ir atskleidžiančio veikalo idėjas, grupuojamas pagrindinei idėjai atskleisti, ir kalbos dailingumo, išraiškos. Dijalogai, veiksmas ir kalbos išraiška kaip tik sudarys veikalo dramiškumą.

1.

„Kame išganymas“ — nedidutis, 30 psp., veikaliukas, kuriame dramiškai autorius dėsto savo pažiūras į tikėjimą, bedievybę, dorą, darbininkų ir darbdavių luomus, mokslą, komunizmą.

Fabula trumputė ir paprasta: Zonis, idealistas, myli ir idea-

lizuoja Gražutę, kurią jam paveržia ištvirkęs dvarininkas Marys. Zonis, nusivylęs moterim ir draugu, nuklysta į komunizmą, bet ir ši ideologija nepatenkina neramios jo sielos ir apvilia. Proletarijatas, kurio ginti jis pasišovė, vos jo paties nenužudė. Taip visai nusivylęs peršauna savo konkurentą, kankindamasis amžinaisiais klausimais pats mėgina nusižudyti, bet pasipainioja pranciškonas ir grąžina jam tikėjimą.

Aišku, Maironis, kunigas, tikėjimą traktuoja kaip būtiną žemėje laimės sąlygą. Ar tai veržtais į nežinomybės sritis, trokšdamas susekti „pirmąją priežastį", ar tai kurtum visuomeninę darnią santvarką, ar tai siekdamas laimės vertintum savo ir kitų darbus — visur ateina tikėjimas ir jo šviesoje susilauki teigiamo atsakymo:

... Tai žmonės klaidingu keliu
Išėjo... ir Dievo nerado.
Užtai be rasos ir žvaigždės jų karionės,
Užtai nenutildo sau bado. (III t. 31 pslp.) — kalba pranciškonas supesimizmėjusiam Zoniui. O bedievybė suklaidina žemės vieškeliuos, nes leidžia laisvai visais vaikščiot. Paklydo dvasioje idealistas Zonis, paklydo cinikas Marys; pirmasis ne nuodėmę naikina, o jos nešėją — žmogų, antrasis visa savo esme žemės sūnus ir vergas. Ir vieną ir kitą bedievybė pavertė savęs ir žemės vergais. *Per bedievybę į vergiją* — Maironio svarbiausioji pažiūra į netikėjimą.

Jei Dievo tau nėra, už ką-gi tada
Tu pyksti, jog šis...
Tik žemės ieškojo vienos? (III t. 30 ps.).

Bet:

Trumpos žemės linksmybės,
Kaip žolelės laukų:
Vysta veido gražybės,
Bijo rytą miglų. (35 ps.).

Tad ar neverti skaudaus botago visi, kurie žemės svaiguly užsimiršę žino tik vieną devizą —

Apkaišę kasas mirtų stiebais žaliais
Gyvatos išgerkim saldumą!

O tas botagas — aklas proletarijato kerštas, kerštas darbininkų klasės, kuri komunisto Zonio laisvės, lygybės ir brolybės idėjas gyvendina vadovaudamiesi šūkiu —

Pakol neiškarsime didpilvių storų,
Pakol nesudegįsme jųjų dvarų, —
Brolystės nebūsią bendros.

Maironis susiformavusius darbininkų ir darbdavių luomus vertina labai neigiamai: pirmieji, atstovaujami veikale Mario, perdideli savanaudžiai, o antrieji — perdaug gaivališkai kerštinga minia, toli esanti nuo Zonio įsivaizduojamos proletarijato klasės — fikcijos, kuriai taip jautrius eilėraščius skiria kūrėjas:

Kas vargdienį žmogų, beturtį priglaus,
Kad rūmams nulemta žibėti?
Kas širdį parodys, varguolį užjaus,
Kad nėra užtai kam mokėti?

Kadangi abu šie luomai faktiškai yra netobuli, tai ir jų kolizija baigias kruvinomis pasėkomis: akla minia žudo ne tik savo išnaudotojus, bet ir komunizmo propaguotojus (Zonys) ir demokratus (Milvydas). *Komunizmas, proletaro diktatūra, remiasi kruvinu teroru* — mūsų kūrėjo pažiūra į komunizmą.

Šias ir kitas smulkesnes idėjas autorius atskleidžia gana ilgais dijalogais — deklamacijomis. Visi čia deklamuoja, su tam tikru patosu, taip, kaip kasdieniniam gyvenime nėra kalbama. Vaikų reiškiamos mintys nėra vaikiškos: jie kalba visai suaugėliškai. Visi linkę poetizuoti, daiktus apibūdinti ypatingai, su tam tikra, sakyčiau, sentimentalizmo maniera.

Nenuosekliai, psichologiškai nepateisinamai, veikėjai dėsto savo mintis. Raskit gerbiamieji, tokį šaltakraujį, ar tokį keistakraujį pilietį, kuris, nušovęs žmogų ir tuo nusipelnęs bausmę, ramiai sau vestų disputus su nepažįstamu pranciškonu mokslo ir religijos reikalais, o pranciškonas prie lavono bertų supoetizuotas tiradas, įrodinėdamas Dievo esimą, nurodinėdamas tikėjimo sąlygas ir kt.

Ne tik kalbas randame daug kur nenuoseklias; veiksmas toks pat; ir net daugiau — palaidas, sunkiai duodasi sukoncentruojamas vienam tikslui — privesti Zonį tiek nusivilti, kad jis nušautų Marį ir kėsintųs pats ant savo gyvybės. O vėl — staigus Zonio ir Gražutės atvirtimas psichologiškai jokiu būdu neišaiškinamas.

Kalbos išpūtimas, nenaturalumas, veiksmo pakrikimas ir neįtikėtinumas trumpą veikaliuką daro neįdomų skaityti, nuobodų žiūrėti. Bet, atsiminus, kad autorius turėjo tikslą parašyti tik muzikiniam veikalui libretto, daug kur kaltinimus turėsime sušvelninti; o ilgoki monologai, dainuote dainuojami, gal būtų veikalui ir teigiamybė, nes kompozitoriui leidžia atskleisti savo gabumas parašyti gražioms arijoms. Eilėraščių muzikalumas šias galimybes dar didina. Neiškenčiu nepacitavęs pradžios iš 1 psl.

Kaipgi saulutė blizga gražiai!
Sveikina žiedus jos spinduliai;
Pievos žaliuoja ir plevesuoja,
O plaštakėliai ore siubuoja.
Čiulba paukštyčiai, skrįsta augštai;
Linksmina žmogų saldūs balsai.
Saulei giedokime, rankomis plokime
Ir, apsikaišę, rūtą pašokime!

Jei autorius būtų tokį lengvumą ir muzikalumą išvedęs per visą veikaliuką, į galą neįpuldamas į sunkius filosofijos samprotavimus, manau, mūsų kompozitorių tikrai būtų panaudotas buvęs medžiaga muzikiniam veikalui sukurti.

2.

„Nelaimingas Dangutės vestuves“ autorius taip pat nepavadino „4 aktais drama“, bet „libretto 4 aktais su epilogu“. Vadinas, ir šį 51 psl. veikaliuką autorius rekomenduoja į operas. Vienas mūsų muzikas, p. Tallat-Kelpša, net gaidas pasiryžęs parašyti, tačiau ligi šiol nieko konkretu, rodos, ir nepadaryta. Operos projekto libretto tokia fabula: Kunigaikštytė Manvydaitė Dangutė myli Alšėnų kunigaikštį Daugirdą. Tačiau likimo jai nelemta su juo susivesti: jos rankos prašyti į rūmus atvyksta mozūrų kunigaikštis Kundrotas, kuriam jau keliskart buvo atsakyta, ir tėvas šį kartą duoti neigiamą atsakymą nesiryžta — jis verčia Dangutę už Kundroto tekėti. Ji pasižada, tačiau vestuvių apeigų metu meta taurę deivei Praurimei ir pasiaukoja jai vaidilute. Į rūmus atvykę vokiečių ordeno pasiuntiniai pasiryžta vaidilutę išvogti, kad senis tėvas būtų nuolaidesnis derybose dėl suimtų vokiečių kareivių. Dangutę išvogti nutaria ir Daugirdas ir su ja net susitaria, bet klastingų vokiečių pinklės sugriauna visus jo planus: jų papirktas lietuvis, girdėjęs įsimylėjėlių planą, pasinaudoja juo ir nuveda vaidilutę vokiečiams. Lietuviai užpuola vokiečių pilį, įsiveržia, vokiečius suima, Daugirdas suranda savo mylimąją, tačiau jau vėlu, — ji gašlaus komtūro jau prievarta išgėdinta. Minia ir kunigai sužinoję mergaitės nuodėmę, nutaria ją sudeginti sykiu su žuvusiu tėvu ir komtūru, tačiau atvykęs Didysis kunigaikštis Vytenis įsako ją paleisti. Paleidžia. Dangutė šoka į laužą, kuriame dega jos tėvo lavonas:

Tiktai ugnis išdegint gali dėmę!...
Bet mirt su vokiečiu nenoriu,
Tiktai drauge su savo tėveliu (88 pslp.) — ir žūva.

Šie tragingi įvykiai matomi gana ryškiame senovės lietuvių gyvenimo fone. I akte labai reliefiškai pavaizduota jaunosios ruošimas vestuvėms. II akte matome pačias vestuves, apeiginio — liturginio pobūdžio. III aktas mums atskleidžia šventame ąžuolyne Perkūno šventyklą, prie kurios ir vyksta šis veiksmas; iš jo matyt kunigų ir žmonių santykiai, religiniai įsitikinimai, girdimos minios nuomonės daugeliu klausimų. Epilogas vaizduoja laidotuves: žuvusieji, priešai ir nusidėjėliai deginami ant laužo. „Nel. Dangutės vestuvės“ gal ir bus vienas iš tų geresniųjų mūsų veikalų, kuriuose taip aiškiai matytume mūsų vaizduotės susikurtą savo praeitį. Žinoma, negalima ją skaityti visur atatinkančią originalą, nes vaizduotė naudojasi labai abejotinomis žiniomis.

Kokių nors ypatingų idėjų šiame veikaliukyje neieškokime. Tai tik pavaizduota *vestuvių iš prievartos nelaimingi padariniai:* tokios vestuvės niekam laimės neatnešė ir neatneš — seka tokia išvada iš veikalo atomazgos. Galima būtų įtarti autorių turėjus tikslą pavaizduoti kartais mažą ir siaurą dvasininkų religingumą: nei pagonys lietuvių kunigai neparodo kilnaus religinio susipratimo, nei krikščionių vokiečių ordeno viršininkai.

Patys charakteriai labai neaiškūs ir pilki: Gražutė yra moteris, pasiryžus dėl mylimo vyro padaryti didžiausių nesąmonių, be kokio pašaukimo tapti vaidilute, sulaužyti priesaiką, nusižudyti. Tiesą sakant, tai paprasti atsitikimai, gausūs moteryse ir mūsų dienomis. Gražutė — moteris, žemės dūkra, klausanti aklo žemės instinkto, ir tiek. Apie kitus, esant taip maža vietos, nė nekalbėsim.

Kalbėdami apie veikalo dramiškumą, didžiausia teigiamybe palaikytumėm kad ir paprastą, bet įtikinančią (tiesą, autorius per maža įrodė, kodėl tėvas būtinai nori, kad jo duktė ištekėtų už šio kunigaikščio ir dargi būtinai šiandien) intrygą: kas bus, kai myli vieną, o reikia tekėti už kito. Veiksmo kulminacinis punktas dar įdomesnis: dėl mergaitės susikerta dvasiškiai, vokiečiai ir mylimasis. Kuo tatai baigsis? (Medžiaga situacijai be galo įdomi, tačiau ir jos Maironis kiek reikiant neišnaudojo: skaitytojas kažkodėl nėra baisiai susijdomavęs, kaip čia visa išsiriš). Veiksmo įtampa III akte puola žemyn, į galą vėl pakyla, kada sužinome vaidilutės nelaimę su komtūru. Ir atomazga visai netikėta: kada lauktumėm mergaitę išteisinant ir laimingai su Daugirdu susituokiant, ji šoka į ugnį ir susidegina.

3.

Maironio veikaluose nuodėmė dažnai esti išperkama kaltų, o net ir nekaltų mirtimi. Įsižiūrėkime į „Kame išganymas" veikalo intrygą ir atomazgą. Zonys tikina save, kad jo protas pripažįsta Dievo nesant. Tačiau jo vidaus balsas sako visai ką kita:

Tikėti šiandieną ir man gal sunku!..
Bet eiti be tikslo šios žemės keliu
Be tikslo augštesnio? O ne, negaliu! (III t. 8 ps.).

Siela veržias „ir kelia nuo žemės į aukštą akis", ir tuo tarpu suskamba jaunatve žvanganti Gražutės daina, kupina žemiškos meilės, kuri žada pavaduoti visa kita: *„nebereiktų jam meilės kitos"* (10 ps.) juodu mylis, tačiau „trumpos žemės linksmybės, kaip žolelės laukų", — Gražutė Zonį užvilia: jis pasidaro pesimistas, nieku netikįs, nusiviliąs vis daugiau ir daugiau. Marys atėmė tikėjimą ir meilę — o tatai Zonis kaip tik labiausiai vertino:

Aš noriu tikėti,
Aš noriu mylėti (10 ps.) — kas dabar bus su Zoniu? Aukščiausia veiksmo įtampa IV akte baigiasi Zonio nuodėme: jis nužudo Marį, viso pikto nešėją. Vadinas, Maironis didžiausią nusidėjėlį nubaudžia mirtimi: mirtis tegali išlyginti padarytą nuodėmę. Ši mintis dar labiau aiškėja įsiskaičius į „Nelaimingos Dangutės vestuves". Nuodėmę išpirkti mirtimi likimo lemta tiesiog fatališkai. Dangutę Didysis kunigaikštis ir Kriviu krivaitis išriša, jos nepasmerkia: ji — laisva. Tačiau ji įsitikinus, kad amžinųjų dievų įstatymai sulaužyti ir tatai mirtimi teatpirksi; minia šaukia:

„Dievaičiai mūsų — gailestingi!
Tebūna jų šventa valia! (III t. 88 ps.).

Tačiau minios balsas dar nėra sielos, vidaus balsas. Mirčiai aplink ir sieloje plasnojant, ji sako:

„Aš sutepta!.....
Gyvenimo man nėra čia ant žemės:
Tiktai ugnis išdegint gali dėmę“ — ir miršta.

Žūva taip pat tėvas, neprotingu sprendimu įstūmęs dukterį į nelaimę, ir komtūras, suteršęs vaidilutės skaistybę.

4.

Trilogija apie Vytautą laikoma istorinėmis dramomis. Vadinas, Maironis mėgino kurti trejopo pobūdžio dramas: pasauliožiūrinę, istoriniai mitologinę ir istoriniai kronikinę. Iš pastarųjų gal mažiausia reikalaujama paisyti psichologinės tiesos, ir Maironis, man rodos, daugiausia paisė tik istorinės teisybės. Ar paduodamieji trilogijoj faktai atatinka istorinę tiesą, nesiimu spręsti — tai padarys kompetentingi istorikai.

Trilogija vaizduoja visą Vytauto galybės istoriją, tuos kelius, kuriais ėjo Vytautas į savo ir Lietuvos garbę, tuos atsitikimus, kurie vyko jo laikais, ir dar daugiau: Maironis parodo ir Vytauto sielos evoliuciją. Pirmojoj trilogijos daly matome Vytautą nors ir gudrų jau iš savo prigimties, tačiau dar nepažįstantį gyvenimo ir naiviai visais pasitikintį; tėvas, nors gėrisi savo sūnumi, tačiau mato ir jo silpnybę ir leidžia jam veikti tik pagal savo nurodymus. Vytauto naivumas kelis kartus skaudžiai jį nuvilia ir moko gyvenimo. Tėvo mirtis Vytautą visai pakeičia: antrojoj trilogijos daly matome jį ne kitais, o savimi pasitikintį, tvirtai pasiryžusį Lietuvą suimti tik į savo rankas, nors tatai reikalautų ir žodį ir sutartį sulaužyti. Bet Vytautą to išmokė ne jo motina ir ne jo tėvas: jį išmokė taip elgtis sukta priešų politika, kuri nevengė jokių priemonių Lietuvai pavergti. Lietuvai pavergti! O Vytautas jau drąsiai svajoja:

„Nukelsiu Lietuvos ribas iki Juodųjų marių!
Lig pat Maskvos ir Dono upės!
Tik duokit man jos valdžią! !.. valdžią!..“ (223 ps.).

Vytautas susitaiko su Jogaila (vis savas!), abu sumuša kryžiuočių ordeną, ir Kęstučio sūnus atgauna tėviškę Trakus.

Vytautui dar kartą tenka kreiptis į ordeną prašyti pagalbos. Bet:

„Du kartu jie man Lietuvą grąžino;
Bet ar gera valia?
Ieškodami tik savo gero ir naudos“ (301 ps.).

Išsižada Vytautas pasirašytos sutarties, išsižadėdamas net savo sūnų. Tai bene trilogijos krizis, kur Vytauto pasiaukojimas tėvynei pareikalauja brangiausių aukų. Nuo čia Vytautas pasidaro atkaklus valdovas, žinąs tik viena: jam visi lenkias ir privalo lenktis, ir negalima pakęsti jokių sutarčių, varžančių Lie-

tuvos laisvę, pasirašytą su amžinais Lietuvos priešais, visados troškusiais Lietuvai galo. Ir pailsęs senelis drebančia ranka siekia sutraukyti visus lenkų voratinklius, varžančius Lietuvos savarankiškumą — tačiau piktos lenkų intrygos nužudo ir antrąjį Lietuvos didvyrį; taip nelaimingai veltui žūva visos Vytauto pastangos, kovos ir aukos, neatnešusios Lietuvai visiškos nepriklausomybės; ir čia ne tik Vytauto, bet ir visos tautos didžiulė tragedija, tebesitęsianti ligi šios dienos; tragedija, kurios atomazga — Vytauto mirtyje, o padariniai — neišgyventi ligi šių dienų; ne literatūros, o istorijos tragedija, mokamai rašoma piktos likimo rankos ir rašoma pagal... literatūrinės tragedijos taisykles. Maironiui teliko visa kronologiškai atpasakoti — jis taip ir padarė. Jis papasakojo tuos didžius ir rimtus tautos įvykius rimtuoju ir aukštuoju stilium. Vis dėlto mūsų tautinės epopėjos kūrėjas neįstengė sudaryti literatūrinės tragedijos, kuri sužadintų tokį stiprų įspūdį, kokį mumyse sukelia istorinė tragedija. Taip gal yra dėl to, kad Vytauto bendrininkai atvaizduoti paprastais, pilkais kasdienumos asmenimis, neparodančiais nei didžių sumanymų, nei didvyriškų darbų. Dėl jų bluknumo blunka ir Vytauto planai ir žygiai, kurie savo didingumu istorijoj lygių turi labai maža.

5.

Atleisk, jaunasai drauge, — redaktorius mina man koją, kad baigčiau. Vadinas, apie Maironio raštų formą reikia ką nors pasakyti trumpai, bet storai. Atsimenate, kad priešmaironiniai mūsų romantikai buvo pamėgę silabinį arba skiemeninį eiliavimą, pasiskolintą iš lenkų. Tai Stanevičius, Valiūnas, Poška, Klementas ir kiti. Duonelaitis kreipėsi į graikų antiką ir iš ten pasiskolino heksametrą; didysis mūsų lyrikas Vienažindis eiliavo toniniu liaudies ritmu, kurs tinka tik dainuoti, bet skaityti ir deklamuoti yra visai netikęs, gadinąs gražiausią kūrinį; talentas Vienažindis tik dėl šio eiliavimo mūsų nemėgiamas, nors jo eilėraščiai mūsų lyrikos — perlai. Maironis nepasitenkino nė viena iš jų. Jis pasirenka muzikaliausią iš jų, skambiausią, lanksčiausią — toninį eiliavimą, tinkantį geriausiai kalboms su nepastoviu gramatikos kirčiu. Maironis išlaisvino mūsų poeziją iš skolintinių formų ir skambiu toniniu eilėraščiu, taip mūsų mėgiamu dėl jo muzikalumo, kad dėl jo mes atleidžiam jam net jausmo seklumą, išvedė mūsų poeziją į platų sėkmingą galimybių kelią: jį pasekė visa mūsų literatų gvardija, kurią mes esame įpratę maironininkais vadinti.

Maironis — estetininkas. Paisydamas stilistikos reikalavimų, jaunutę mūsų literatūrą iškart jis padaro skoningą ir literatūrišką. Visi jo mokiniai — eiliuotojai ne ex natura, o ex professo: jie mokamai, kaip profesijonalai, duoda skoningų ir stilingų kūrinių. Maironis mūsų literatūroje šiuo atžvilgiu padarė didžiulę ir naudingą operaciją.

Matterhorn (Mont Cervin) — gražiausias pasaulyje kalnas Alpėse 4482 m. aukščio.

Pabaiga.

Daugelis yra linkę girti pasirinktąjį dalyką. Jei kalbės apie Basanavičių, tai sakys, kad tik šis vyras prikėlė Lietuvą ir atnešė jai nepriklausomybę; kalbėdamas apie kitą, kitam priskirs šiuos nuopelnus. Jei kalbės apie literatūros reikšmę gyvenimui, tai konstatuos, kad tik ji viena gyvenime turi lemiamos reikšmės, o jei apie techniką, tai šią reikšmę priskaito technikai. Taip ir toliau. Neįtarkit ir mane turint šią silpnybę. Netvirtinu, kad mūsų kultūros istorijoj Maironis — viskas, o kiti — zero. Tačiau atiduokim kas kam priklauso: Maironis čia turi vieną iš pirmųjų vietų. Vadovaudamas 23 metus kunigų seminarijai ir nuo pirmos dienos vykdydamas tautinio susipratimo idėją, davė Lietuvai kunigų lietuvių, kurie pakeitė sulenkėjusią dvasiškiją ir padarė galą tautos lenkinimui. Turėdamas Rusų imperijoje rimto mokslininko autoritetą, visur akcentuoja savo lietuviškumą, rašo gimtąja kalba.—Peterburgo Akademijoje prof. Mačiulis rašo ir kalba lietuviškai, ir nesigėdi! Tai kodėl aš turėčiau gėdintis!? Tai tarytum sutvirtinimo sakramentas jau Basanavičiaus tautiškai pakrikštytiems lietuvių inteligentams. Maironis tvirtino ir liaudį: jo dainos — liaudies dainos!

Kur bėga Šešupė, kur Nemunas teka,

Tai *mūsų* tėvynė, graži Lietuva! — mūsų, ne rusų, ir ne lenkų, ir ne vokiečių! Lietuva — tėvynė, o ne oiczizna, ir ne matuška, ir ne faterlandas!

Už Raseinių ant Dubysos tai nėra tas pat, kas — Už Uralo, žemės galo — ten ne mūsų šalys!

Ir su kokiu entuzijazmu liaudis dainavo šias daineles! Ji gal nesąmoningai akcentavo sava ir vengė svetima.

Maironio nuopelnai literatūrai jau minėti. Iš jo mokės valdyti plunksną visi mūsų šių dienų „didieji“. Ir reikia stebėtis daugelio jų arogantiškumu savo mokytojui, rodžiusiam jiems, kaip reikia „plunksna vedžioti“. Ak, ir mūsų pirmasis mokytojas — Maironis, ir jis bene pirmas leidžia mums pajusti „poezijos saldybę“. O varge, jau šeštaklasiai Maironį smerkia, lemtai jo nepažinę ir nepaskaitę, ir madlyvai adoruoja dažnai visai nevykusius modernistus. Nemokame gerbti tų žmonių, kuriuos mes savo laiku šioje pat vietoje pavadinom Pasiaukojimo Herojais!

O kaip tik turėtumėm daugiau pažinti šį Vyrą, jo kūrybą ir jo laikus ir iš čia pasisemti medžiagos savo būdui, skoniui ir kūrybinei galiai ūgdyti.

Dr. Jakob Hoffmann

Tapk tikru vyru!

(Tęsinys iš „At.“ 7—8 Nr.)

Dabar tavo kūne vykstančios atmainos.

Mano jaunasis drauguži! Vadinasi, tavo kūnas privalo būti veiklios sielos įrankis. Ligi šiol jis atrodė tam nepakankamas. Bet šiais metais, kuriuos tu dabar suėjai, jis privalo įgyti tam sugebėjimų. *Štai, jame tiek atmainų, kurios mums sako, kad tu jau bręsti, eini į vyrus.*

Šiandien ir žadu apie tuos reiškinius su tavim pasikalbėti. O tatai išeis mums tik į naudą. Tiesa, ir tėvai tau ką-ne-ką prasitaria šiuo reikalu, tačiau mano žodžių nebus tau per daug.

Tu pastebi visoje savo esmėje savotiškus įvykius, kurie tavyje pažadina nerimą ir kažkokį veržimąsi. Tavyje, kaip kad pavasarį gamtoje, kyla audros, kurios sulaužo ledus, paskatina dygti sėklas, pažadina iš snaudulio augalus. Nerimas, kurį tu pastebi savo kūne, žūt būt stengiasi iškilti. Tikriausiai, nesykį būsi matęs rudenį išlekiančius paukščius. Juose atbudo geidulys keliauti. Matai, kokie jie neramūs, kaip jie klykauja ir būriuojasi į pulkus, netvarkingai skraidžioja iš vietos į vietą. Pažiūrėk į savo kūną, ir tu surasi panašumo į anuos reiškinius. Ir jame yra nepažaboto veiklumo, spardymosi, veržimosi nuolatos judėti. Pats jau nebeišmanai kas daryti su savo rankomis ir kojomis, kaip jas panaudoti dar didesniam veiklumui. Sakyk, argi ne taip yra? Pasijunti savo kūno užmačių vergas esąs. Taip, tau reikalinga tvirtos valios, kad bent kiek palaikytumei savyje pusiausvirą.

Tave pagauna baimė, ir tu klausi: argi taip visados bus? Iš kur čia šitie reiškiniai? Neišsigąsk. Tai tik tavo brendimo, tavo kūno augimo padariniai. Staigus, galingas smūgis stumia tave į priekį. Pats iš tikrųjų randi savyje kai ką nepaprasta ir keista. Pastebi, kaip tavo kūnas tysta, ilgėja ir sunkėja. Bijai išaugti milžinu. Tu stebiesi įvairiomis atmainomis tavo kūno išvaizdoje, jo narių tvirtėjimu. Vaikiška tavo išvaizda aiškiai pasikeičia: pečiai atsikiša, krūtinės tūris smarkiai padidėja — per trejus metus apie 12 cm. Tavo kaulai ir sąnariai sutvirtėja, muskulai ima stangrėti. Išoriniai vyriškumo pažymiai vis aiškėja. Tu pasijunti fiziniai stiprus esąs, ir savo jėgas mielai norėtum su kuo nors išmėginti. Tavo veido bruožai pasidaro aštresni, ryškesni. Išgirsti, kad balsas — nebegrynas, gergždžiąs ir žemesnis, jau gana panašus į vyro. Pastebi pirmuosius besikalančius barzdelės pūkelius. Pešioji juos ir jais didžiuojies. Mat, ji primena tau ir kitiems, kad tu, na, jau beveik vyras.

Tavo kūno vidaus organai, dabar taip pat smarkiai vystosi. Jei jie ligi šiol ramiai ir pastoviai plėtojosi, tai dabar viskas eina šuoliais. Gimstant tavo smagens svėrė trečdalį suaugėlio smagenų, antras trečdalis prisidėjo vaikystės metais. Brendimo laikotarpyje, kuri tu priėjai, plėtojasi jų tūris ir savybės. Tuo tarpu formuojasi ypač smulkiosios dalys, tirštėja žievės skaidulos. Tuo būdu šis organas daros vis tinkamesnis įrankis aukštesniam dvasios veikimui. Visiškai smagens išsiplėtoja tik jaunuolio metais. Nervai, tos sąsajos, kuriomis tavo pojūčių patyrimas smagenims perduodamas, taip pat subręsta. Plaučiai ir širdis padvigubina savo tūrį, kraujo indams, kuriais dėl greito viso kūno augimo privalo įtemptai (intensyviai) dirbti.

Šios ir dar kitos atmainos vyksta tavo kūne. Lieka tik nusistebėti nuostabiais prigimties įstatymais, kuriuos išmintingiausias Kūrėjas į ją įdėjo. Taip tu bręsti į jaunuolį. Tu tuo džiaugies. Tačiau ne veltui prigimtis tau neša savo dovanas. Tu turi jai atsimokėti. *Pereinant iš vaikystės į jaunuolio amžių,* kaip šio laiško pradžioj jau aiškinomės, atsiranda nerimasčio ir audringo sujudimo. Ateina dar sunkesnių blogumų. Nuolatos skauda galvą, pajunti dažnai pasikartojantį širdies mušimą, galvos svaigulį, prislėgimą, padusimą; kraujas ima bėgti iš nosies. Atsimink, kad visa tai neišvengiami brendimo palydai tave kankiną, kol visai subręsi.

Ypač į vieną dalyką norėčiau atkreipti tavo dėmėsį. Matau tave *kenčiant nuovargį,* kurį taip dažnai pajunti visam organizme; kažkoks nuovargio jausmas tave slėgia; tu stebies, kad jis kartais atsiranda prieš patį darbą. Todėl tave ima apmaudas, pasidarai niūrus ir susierzinęs. Tie nesmagumai taip pat yra tavo brendimo reiškiniai tavo vidujinio sujudimo, darbo, kurį visi organai turi atlikti. Jie atsiranda ypač smagenims pavargus, kai tu ilgai įsitempęs dirbi kokį nors dvasinį darbą. Dvasinis veiklumas padidina nuovargį, ir tatai neigiamai veikia tavo kūną. Pulsas muša greičiau, net širdis ima nenormaliai, smarkiai dirbti. Smagens reikalauja ir jos gauna daug kraujo. Dėl to įkaista galva ir tuo pačiu metu junti, kad rankoms ir kojoms šalta. Taip pat dirbą smagens atitraukia kitoms kūno dalims daug medžiagų, kurių ir jos kaip tiktai daug brendimo metais reikalauja. Dėl to nuovargis pasidaro dar skaudesnis.

Šitie reiškiniai gali turėti tolimesniam gyvenimui nemalonių padarinių. Jie tavo besistatančiam kūnui gali būti ligų ir silpnybių priežastis. Todėl saugokis panašaus nuovargio! Jo išvengti nėra jau taip sunku, jeigu tik mokamai pasinaudosi priemonėmis, apie kurias tuojau ir pakalbėsime.

Racijonaliai rūpindamasis savo kūno ramybe ir poilsiu, tu privalai tinkamai maitintis ir pakankamai išmiegoti.

Mano jaunasis drauguži! Tavo kūnas šiais metais netikėtai pasijuto esąs ypatingose sąlygose; skausmingai jis persiformuos į subrendusį vyrą. Dėl to šis laikas tavo visam gyvenimui

yra nepaprastai svarbus. Jis visai lengvai gali nulemti, kad tu turėtum arba sveiką, stiprų kūną, kuris gyvenimo naštai bus tinkamai pasiruošęs, arba tu amžinai paliksi silpnas, sargaliuojąs. Didelė to dalis, kaip tik nuo tavęs paties pareina. Šitame ir tolimesniuose laiškuose noriu tau išdėstyti, *kas tau leista ir ką tu turi daryti, kad savo kūną kaip galima apsaugotum nuo silpnumo ir ligos, kad jį sustiprintum ir išlaikytum sveiką.* Tai tau gyvas ir naudingas uždavinys. Pirmiausia pažymėkim keletą bendrų dėsnių, o paskui nustatykim kaip reikia elgtis atskirais atsitikimais.

Visų pirma patariu pačiam save stebėti, kad tu pats žinotum, kas su tavim dedas. Tu taip stengies iš daugelio sričių mokslo įgyti — ir tai aš giriu. Argi dabar tavo esmei tatai būtina? Pirma gerai išsiaiškinkim, kas tavyje ir už tavęs dedas, tik tada gal bus galima nustatyti, kas tau naudinga ir to reikalauti, kas žalinga — atmesti, o gal atitolinti. Tačiau pastebėkime ne tokioj nuotaikoj, kurioje visur blogumas ir ligos tesimato, net tenai, kur jų nėra. Nebūk įsivaizdinęs ligonis! Ne, su nauja ir vis gyva savijauta stebėk save ir suprask, kad tie savotiški įvykiai, kurie tave gąsdina, tėra tik audros, panašios į tas, kurios pavasarį vyksta gamtoje. Tad drąsus ir stipriai pasiryžęs sutik visus tuos negalavimus, nenusilenk! Išmok nerimą, kuris tavo nariuose sukelia virpulį, suvaldyti, kad tuo būdu tu kitiems, ypač savo artimiesiems ir mokytojams, dėl jo nebūtum našta! Ir tada mėgink savo kūną sudrausminti, kada tu tikrai nebežinai, kas daryti savo rankomis ir kojomis! Iš šitos išorinės tvarkos įstengsi gauti gausios naudos. Taip tu užtikrinsi sau savitvardą. Ogi ji tolimesniam tavo gyvenimui *milžiniškai vertinga.*

Dar viena noriu tau į širdį įdėti. Aiškus daiktas, tavo tėvai ir tavo mokytojai irgi kadais pergyveno brendimo metus, kurie dabar tave užklupo. Žinok, kad laikotarpio savotiškumų pagrindiniai bruožai visuose jaunuoliuose tie patys. Tačiau kai kuriais atžvilgiais jie kiek įvairiai pasireiškia. Kūno savybės, gyvenimo sąlygos, aplinkuma ir daug kita esti šio nelygumo priežastys. Dėl to gali atsitikti, kad mokytojai apie tave iš tikrųjų ne visai tinkamai imtų ką spręsti. Gal būt, jie ir dėl kasdieninio savo darbo neturi laiko tavo ypatingumams pastudijuoti. Todėl labai gerai padarysi, jei visiškai pasitikėdamas viską savo tėvams pasipasakosi. Pasisakyk jiems, kas dedas su tavimi, supažindink juos su savo skausmais ir sunkumais! Tada jie galės tau padėti.

Pagaliau tu žinai, kad ne viskas, ką gydytojas tiki sunkiuose skausmuose turįs pritaikinti, į gerą išeina. O vėl jau būsi patyręs, kaip dažnai gydomos priemonės esti karčios. Tėvai ir mokytojai sąlygų verčiami, kartais gali tau ir nemalonių įsakymų duoti, kad tik tu laimingai praeitum pro brendimo metų pavojus. Įsidėk sau į galvą, kad jų įsakymus privalai ligi

smulkmenų išpildyti. Ir kaip būtum neprotingas, jei dėl to tik, kad tatai nemalonu, murmėtum prieš savo auklėtojus, imtum jais nepasitikėti. Jei tau atrodo, kad jie neteisingai su tavim pasielgė, pasakyk jiems savo nuomonę ir tu visados suseksi, kad labai klydai tu pats. Laikai kaiką nepriimtina ir neteisinga tik dėl to, kad tas iš tavęs reikalauja kantrybės; aišku, turėti kantrybės nėr jau taip lengva.

Kaip nusiteikęs tu turi viską, kas tavo kūnui ir sielai reikalinga įvykdyti, pažymi šv. Povilas pirmame laiške į korintiečius. Jis sako: „Taigi, ar valgote, ar geriate, ar ką kita darote, visa darykite Dievo garbei". Jei taip tu elgsies, tai ir grynai pasauliški tavo elgesiai bus Dievui malonūs, Jo laiminami.

Mano jaunasis drauguži, dabar įsidėk į galvą štai ką! Tu jau žinai, kaip bręsta tavo kūnas. Pirmiausia jam reikia *tinkamo, apstaus, bet ne per daug maisto.* Jis reikalingas jo sau išlaikyti ir statyti. Suaugusiems pastarasis dalykas nereikalingas. Todėl neužmiršk, kad valgai ir geri ne malonumui! Valgai ir geri ne tam, kad valgytum ir gertum, bet kad savo kūną, taigi ir save, išlaikytum. Visados tebūna tau tai kaip krislas akyje, ir tu, valgydamas ir gerdamas, turėsi svarbią auklėjimosi priemonę savo valiai lavinti. Bet apie tai kiek vėliau pakalbėsim.

Priprask, nors tai ir nusigalėjimo reikalauja, prie stalo valgyti patenkintas. Iš širdies linkiu tau turėti tokius tėvus, kurie pajėgtų pakankamai tau maisto duoti! Taigi, *tikslingai valgydamas tvarkingai valgyk!* Kai kas iš atneštųjų valgių tau gal ir neskanu, bet tu gali ir jų neaplenkti. Tavo kūno sveikatai ir tavo dvasios drausmei nebūtų naudinga, jei norėtum valgyti tik tai, kas tau patinka, ir tik tada, kada tau yra noro.

Atkreipk akį ir į tai, jog plėtojimosi metais ne visi valgiai tau lygiai tinka: netinka ypač tie, kurie erzina jaunučius ir silpnus tavo nervus. Dėl to nepatariu tau pupelių kavos ir arbatos, nepatariu vakarą valgyti mėsą. Tavo tėvai elgiasi visai protingai, jei tau duoda ne visa valgyti, ką valgo tik suaugusieji. Jei tavo tėvai ir namiškiai nesupranta, kuris maistas tau tinka, tai klausyk, ką aš tau nors trumpai nupasakosiu!

Mano jaunasis drauguži! Tavo kūne brendimo metais siaučia neramios audros, veržimasis į priekį. Šitie reiškiniai sužadina nuovargį ir nuovargio jausmą. Tatai jau tau nurodžiau. Taip kaitaliojasi įtampa ir nuovargis, kaip kad audringoj jūroj bangų kalnai ir slėniai. Tas nuovargis, kurį tu pajunti, tegu būna tau įspėjimo ženklas — reikia pailsėti. *Tu turi darbą pertraukti.*

Kaip reikia dabar tau atsigauti?

Pirma ir naturaliausia priemonė atsilsėti ir sustiprėti yra *miegas.* Miegok savo laiku ir saikingai. Miegas nepaprastai gerai veikia smagenų ir nervų sistemą. Dėl to jis daug prisideda tavo priaugančiam kūnui brandinti. 15 metų žmogui kasdien reikia miegoti mažiausia 8½ val. ir toliau einančiais metais

nemažiau kaip 8 val. Tebūna miegamajame pakankamai oro, pati lova — stipri, antklodė — lengva, ne per šilta. Miegant reikia ne daugiau šilimos, kiek kad dieną. Rytą nubudęs tuoj šok iš lovos! Anksti keltis patartina. Tačiau tas reikalauja ir anksčiau gulti. Šitai padaryk savo dėsniu ir venk viso, kas tau tik kliudo! Pripažinta, kad prieš vidurnaktį miegas esti sėkmingiausias.

Niekad neieškok poilsio ir ramybės nieko neveikdamas, tinginiaudamas!. Tavo dvasia negali būti be darbo. Jeigu tu iš jos reikalauji dykinėjimo, iširs kūno ir sielos harmonija. Nedarbo valandomis ji imtų verstis negudriomis svajonėmis, kurios tavo doroviniam gyvenimui gali likti labai pavojingos ir neigiamai atsilieptų į tavo kūno sveikatą. Noriu tau tik priminti šv. Rašto žodžius: „Tinginiavimas yra visų nuodėmių pradžia!“ Tad stenkis ir per pertraukas ką nors veikti, linksmoj draugijėlėj sportuoti ar pasiginčyti. Venk nuošalių ir vienatvės — jie gali pražudyti ir tavo kūną ir sielą. Kiekvienas gyvesnis jaunuolis turi kokį nors pomėgį, kurio jis mielai imasi, tam tikrą arkliuką, ant kurio jis mielai joja. Vienas linkęs kolekcijonuoti, kitas mėgsta piaustyti, trečias miklinasi kuriame nors mene, dar kitas sporte. Ir tu ką nors iš to pasirink! Bet jei nori, kad poilsio darbas tikrai siektų savo tikslą, tai jis turi papildyti tavo pašaukimo darbą. Jeigu tave per daug nuvargina fiziniai darbai, poilsiui imkis dvasinio darbo, o jei tavo pašaukimas reikalauja nuolatinio dvasinio darbo, nuvargęs atsigaivink kokiu nors fiziniu triūsu. Ieškok tik to, kas širdį ir sielą patenkintų, ką rimtai ir su meile galėtum veikti! Tikslingam poilsiui gali priklausyti gerai, tavo pašaukimą atatinkančiai draugijėlei. Tavo poilsio ir lavinimosi draugai veiks visą tavo prigimtį, kaip elektros kibirkštys, kurios eina vielomis ir negyvą medžiagą priverčia judėti.

Šita poilsio rūšis yra ne tiktai tinkama priemonė pašalinti tinginiavimą, kuris tik bloga augina, bet jis gali tave apsaugoti nuo kito, tikrai didelio, blogumo. Gyveni gal didesniame mieste, tenai tau lįste lenda į akis tam tikrų pasismaginimų reklamos. Įvairūs vaidinimai, šokiai, dviprasmiai teatrai ir kinai tave kvieste kviečia. Draugai užsidegdami tau išgiria šiuos „malonumus“. Mano drauguži, atmink, daugelis pasismaginimų eina tavo nervų, tavo sveikatos, gana dažnai net tavo dorovės, taigi ir tavo asmenybės, sąskaiton! Nuodingi „malonumų“ įspūdžiai lydi tave į darbą, ir padaro jį dukart ir triskart sunkesnį, jie persekioja tave miege bjauriais sapnais ir visai sudrumsčia tavo ramybę, kuri taip reikalinga jaunai tavo būtybei. Nekelk nė kojos į tokią apgaulingo pasismaginimo vietą! Ten ir poilsio nerasi, ir sveikatai pakenksi, ir savo sąžinę apsunkinsi; ten prarasi savęs dalį! Vadinas, tavo poilsio būdas gali labai nulemti tavo likimą!

Verčia *J. M.*

Vyt.-Jon. Bagdonavičius

Ekonominis krizis ir jo priežastys

1. a) *Krizis dabartinėje ekonominėje sistemoje naturalus reiškinys*, b) *Ekon. krizio aprašomasis sąvokojimas.*

2. a) *Dabartinis ekonominis krizis visur ir pas mus*, b) *Bedarbių šelpimas ir vis sunkėjanti ekonominė būklė*. c) *Egoistinis kapitalizmas.*

3. a) *Krizio pradžia; jo priežastys*, b) *žmogaus moraliniame žemume ir* c) *ekonominės santvarkos netobulume.*

1.

Krizis ekonominiame gyvenime nėra nepaprastas atsitikimas. Atvirkščiai, jis yra nuolatinė apraiška. Jis yra simptomas rodąs ekonominio gyvenimo būklę. Po to, kai Europa atsipalaidavo nuo cechų ir gildijų sistemos, tiesa, jau iškrypusios, bet kadaise labai tobulos, kriziai ekonominiame gyvenime pasidarė nuolatinis reiškinys. Pirmiau, gamybos kiekis, kaina, darbo atlyginimas, darbininkų globa buvo iš aukšto normuojama kooperatyviniais pagrindais susitvarkiusios visuomenės, — dabar viso šito trūksta. Trūksta instancijos, kuri nustatytų kiek ir ko reikia pagaminti ir kaip brangiai parduoti. Neaprėžtos laisvės ir laisvos konkurencijos šūkiai paskatino gamintojus į begalinę produkciją ir į konkurenciją. Gaminamųjų vertybių kiekiui nėsant iš aukšto normuojamam, jis vis kyla ir kyla, o gaminio vertė puola, nes savaime aišku, kad paklausa negali taip smarkiai augti, kaip gali augti pasiūla, t. y. ekonominių vertybių gaminimas. Ir kada, dėl vis mažėjančios paklausos, gaminio vertė taip nupuola, kad jau neapsimoka gaminimas, tada gamintojas yra priverstas sustabdyti gamybą, paleisti darbininkus ir tada, sakome, įvykęs tos gamybos krizis.

Tokių naturalinių sąlygų sužadintas krizis naturaliai ir išsilygina — pranyksta. Sustojus gamybai, o pareikalavimui esant vis tam pačiam gaminio vertė savaime pradeda kilti. Kylanti kaina vėl iššaukia gamybą. Tačiau ši savo keliu vėl prieina prie hiperprodukcijos (pertekliaus). Ir taip ekonominiame gyvenime pastebime nuolatinį, didesniais ar mažesniais skirtumais, svyravimą. Kai kada tas svyravimas būva visiškai net nežymus, bet dabartinėje mūsų ekonominio gyvenimo santvarkoje jis visada yra jaučiamas. Jis visada eina dėsningai, kaip jūros bangos, ir iš jo ekonomistai suvokia esamą ekonominę būklę, ir pagal jį tvarko savo gamybą.

Šitoks krizis, tiesa, nėra malonus tai žmonių grupei, kurią jis betarpiškai paliečia, bet žmoniją gąsdinančios reikšmės jis neturi, nes: viena, jis paprastai nėra visuotinis, o antra, jis yra

laikinas dalykas, dėl to, kad po jo vėl tuoj prasideda gamybai palankus perijodas.

2.

Į šitokią krizio sąvoką jokiu būdu nesiduoda suvedamas tas vadinamas krizis, kurį dabar pergyvena visas pasaulis. Jau tas vienas faktas, kad čia kalbama apie pairimą reikalų ne kokiame viename krašte, vienoje pasaulio dalyje, bet visame pasaulyje, aiškiai rodo, kad čia yra ne paprastas ekonominis bangavimas. Antras dalykas, į kurį tenka atkreipti dėmesį, tai tas faktas, kad krizį pergyvena ne kuri viena, bet visos ekonominio gyvenimo sritys.

Visur nedarbas, visur trūksta kapitalų, visur pakrikęs visas gyvenimas. Kai kur mažinamos, kai kur visai nemokamos valdininkams algos, valstybės draudžia išvežti pinigus ir t.t. ir t.t.

Ir Šventasis Tėvas Pijus XI enciklikoje *„Caritate Christi compulsi“* atkreipia visų dėmesį į šios žmonijos nelaimės visuotinumą ir didumą: „... vargu ar po tvano užtiksime žmonių giminę taip dideliais bei sunkiais kūno ir sielos vargais taip skaudžiai ir bendrai kankinamą, kaip tatai matome šiais laikais, nes didžiausieji vargai, nelaimės, kurių pėdsakai neišdildomai lieka tautų padavimuose bei gyvenime, vargino tai vieną, tai kitą tautą. Dabartinėje gi suirutėje visa žmonija yra taip suspausta finansinio bei ekonominio krizio, kad juo labiau ji nori išsivaduoti iš jo, tuo labiau neatmezgami atrodo jo raiščiai“.[1]).

Toli neieškant ir pas mus tas pat. Jei prieš porą metų mes apie krizį skaitėme tik iš laikraščių, tai dabar jis yra ir pas mus. Visų produktų kainos krito, rinkų nėra, ir bedarbių pradeda atsirasti, ūkininkai neturi pinigų reikalingiausiems daiktams, ūkiai parduodami už skolas iš varžytinių.

Bet pas mus, reikia pripažinti, nėra dar blogiausia būklė. Pas mus bent nėra milžiniškų skaičių bedarbių, kurių klausimas kasdieną labiau gąsdinąs rodosi pramonės kraštuose. Didžiulėms bedarbių minioms, tiesa, kaip pavargėliams, dar parūpinama duonos kąsnis. Bet, deja, nevisur! Ir, be abejo, neilgai! Labdaringosios kasos tuštėja, o bedarbių minios nerodo tendencijos mažėti. Anglijoje šalia kitų priežasčių bedarbių šelpimas tiek suardė ekonominį gyvenimą, kad turėjo kristi svaro kursas. Tiesa, ten bedarbiai buvo puikiai aprūpinami, bet puolus svarui susvyravo viso pasaulio biržos. Aišku, kad bedarbių šelpimas visur sunkiai vyksta ir visur veda kraštus į dar sunkesnę padėtį. Jokios išeities kol kas iš to nematyti. Kaip teisingi pasirodo aukščiau minėti Popiežiaus Pijaus XI žodžiai, kad juo labiau norima iš krizio išsivaduoti, tuo labiau neatrišami atrodo jo raiščiai.

---

[1]) „Caritate Christi compulsi“ *Tiesos Kelias*, 1932 m. 7-8 Nr. 49 p.

Negalima manyti, kad ekonominis skurdas yra vaisius vien sumažėjusių ant žemės turtų. Atvirkščiai, turtų žemėje pakaktų. Jų net yra labai daug. Ir kas charakteringa, kad tose vietose, kur matome suplaukus didžiausius pasaulio turtus, valdomus nedidelio skaičiaus egoistiškai nusiteikusių multimilijonierių — šalia jų, tuose pačiuose miestuose yra milijonai bedarbių ir badaujančių žmonių. Ir mūsų žmonės žino tokių kurijozišku faktų, kurie rodo, kad pasaulis kenčia ne dėl turtų stokos, bet kad jis yra įėjęs į kažkokį užburtą ratą, iš kurio neranda išėjimo. Pav. visi gerai žino, kad Kanadoje kviečiai vežami į pajūrį ir pilamos iš jų kopos. Tuo tarpu Amerikos ir Europos miestai pilni ištiestų rankų prašančių duonos. Pietų Amerikoje deginama didžiulės krūvos kavos. Dar šiemet Ispanai išpylė į jūres milžinišką kiekį vyno. Bet nemanykite, kad kokiais abstinentiškais sumetimais. Ne, bet vien tik dėl to, kad palaikytų „normalią“ vyno kainą.

Visai suprantamas atrodo vienos pasaulinės ekonominės konferencijos dalyvio pasakymas, kad norint pašalinti pasaulyje krizį daugiau nieko nereikia, tik nutiesti kelius nuo maisto produktų kalnų išalkusiems valgytojams. Rodos, tokia nesunki išeitis. O iki šiol nieko nepadaryta! Kodėl nepadaryta? Nes ne visi tuo rūpinasi. Nedoras kapitalistas neturi kito tikslo gyvenime, kaip tik didinti procentus už savo kapitalus. Visi kilnūs sumanymai atsimuša į šių piktanaudžių faktinųjų pasaulio kunigaikščių interesus. Taip, dabar jau visai populiari nuomonė, kad pasaulį valdo ne karaliai, ministerių kabinetai, ir ne parlamentai, bet mamona, kuri yra susikoncentravusi į nedidelio skaičiaus žmonių rankas. Deja, šios rankos yra labai nežmoniškos. Moralės dėsniai jų nesaisto. Milijardieriai savo veiksmus daro pašėlusio piniginio geismo stumiami. Ir koks tas geismas besotis, koks žiaurus! Jų įmonių darbininkai išnaudojami ir tapę tikrais vergais, pagaliau net vergų prekyba verstis jie nesigėdi. Ne paslaptis, kad ne kas kitas, o tik šis nepasotinamas pinigų geismas buvo ir pasaulinio karo priežastis. „Ar yra šiandien dar kas toks naivus, kuris manytų, kad šito karo metu buvo kovojama dėl šventų tautos gėrybių, dėl garbės, laisvės ir šventų laisvos tautos teisių? Nedarykite pasakų! Tos šventosios gėrybės buvo prakeikta piniginė konkurencija, mamona, ir tik ji viena“ [1]). Ar gali būti kalba apie teisingą turtų paskirstymą ir artimo meilę, kada žmogaus gyvenimo tikslu pasidaro mamona?

„Mamona kartą tapusi viešpačiu, diktuoja savo įsakymą: kiekvienas dėl savęs, o velnias dėl artimo — sako vienas Amerikos milijardierius“[2]) Iš tikro artimą velniai ir ima. Dėl to

---

[1]) Emil Fiedler. *Kaip tai atsitiko.* „Naujj. Romuva“ 1932 m. 14 Nr. 322 p.

[2]) Ten pat. 321 pusl.

darosi aišku, kodėl pelningai kainai palaikyti galima naikinti didžiules javų atsargas, tuo liku, kaip pasaulis milijonais skaito išalkusius bedarbius — valgytojus.

3.

Krizio pradžia — Didysis karas. Sunaikinta kultūra, suardytas ekonominis gyvenimas, dideli turtai paversti vėjais. Bet iš kitos pusės, jau pats Didysis karas yra puolusios žmonijos padarinys. Pasigendame tos dvasinės kultūros, kuri sukūrė civilizaciją.

Smukimo pradžiai charakteringas įvykis prieš šimtą metų. „...kada Dievas buvo pastatytas į kampą (jo vietoje vienoje Paryžiaus bažnyčioje ant altoriaus buvo pastatyta nuoga moteriškė ir garbinama) ir pasakyta: taip! Dabar mes galime vieni! Dabar mes norime nors kartą parodyti, ką mes patys galime! Leiskite kvailiems į dangų žiopsoti ir laukti amžinos laimės! O mes tuo tarpu norime užkariauti žemę ir čia įkurti rojų. — Lauk su Bažnyčios dvasia! — tai buvo laiko šūkis“[1]). Na, ir pamėginome vieni. Matome kas iš to išeina.

Daugelis skaitydami šv. Raštą nesupranta kaip taip kvailai galėjo atsitikti, kad Babelio bokšto statytojams — irgi norintiems būti nepriklausomais nuo Dievo — susimaišė kalba. Vieniems prašant duonos kiti duodavo plytų. Jie sako čia esą vieni tik juokai, o ne tikėtinas dalykas. Ar kada nors nesijuoks kas taip ir iš mūsų? Vieni iš mūsų prašo duonos, o mes j ą d e g i n a m e, manydami tuo pataisysią ekonominę konjunktūrą. Ar ne per daug panašu į Babelio bokštą?

Gyvenimą tvarko ne vieni įstatymai. Jei žmogus nenorės jais sekti jis vis ras būdų juos išnaudoti ir apeiti. Daugeliui rimtų žmonių atrodo, kad visų dabar žmonija varginančių sunkumų ir ekonominės krizės priežasčių reikėtų ieškoti giliau, pačio žmogaus moraliniame nusiteikime, ne vien tik ekonominės santvarkos netobulume. Tiesa, ekonominė santvarka — žmogiškas padaras. Dabartinė ekonominė santvarka daugiausia yra persiformavusi liberalizmo įtakoje ir, galimas daiktas, kad ji daug prisidėjo sudarydama geras sąlygas kai kuriam piktnaudojimui ir privedė prie šio visuotinio sukrėtimo.

Nors ir labiausiai būtų kalta ekonominė santvarka, ji vis dėlto yra tiesiog išplaukianti iš pačio žmogaus įsitikinimų ir jo dorinio aukščio. Vadinas, prileidus ir išsiaiškinus pirmąją priežastį pasidarys aiški ir antroji.

Prof. St. Šalkauskis, nurodydamas socijalinio auklėjimo reikalingumą, savo straipsnyje „Socijalinis auklėjimas“ cituoja žinomo pedagogo ir gero žmogaus sielos žinovo F. W. Foerster'io žodžius: „Didieji socijaliniai sukrikimai visada nurodo į taip

---

[1]) Emil Fiedler *Kaip tai atsitiko* „Nauj. Romuva“ 1932 m. 14 Nr. 320 pusl.

pat gilius dvasinius dorinius sukrikimus ir gali išnykti sulig tuo, kaip pagydomos šios giliosios priežastys“ [1]).

Darydamas iš to išvadas prof. St. Šalkauskis sako, kad ekonominį krizį neįstengs pašalinti nei fašistų, nei socijalistų radikalinės priemonės. Čia esą reikalinga žmonijos perauklėjimo krikščioniškoje artimo meilės dvasioje.

Iš pirmiau minėtų faktų aišku, kad kapitalizmas savo veiksmus grindžia toli gražu ne artimo meile. Charakteringa, kad ekonominėje srityje y p a č kai kieno vengiama susitikti su dorovės dėsniais. Pati ekonominė santvarka tam yra patogi. Akcinės bendrovės — tie pasaulio galiūnai — yra visiškai beasmenės jėgos. Mes visai nežinome, kas yra įmonių tikrieji savininkai. Akcijos vieną dieną gali būti vienose, kitą dieną kitose rankose. Moralinės atsakomybės dėl to niekas už įmonės darbus nejaučia. Dėl tos priežasties taip ir atsitinka, kad įmonės su jokiais žmoniškumo dėsniais nesiskaito.

Logiškai galvojant tiesiog absurdiška atrodo, kad ekonominiai darbai turėtų būti išimti iš žmogaus sąžinės kotrolės. Šitoks beasmenis veikimas ir jo vaisiai — neatsakingumas už savo veiksmus yra viena priežasčių visų tų nelaimių, kurias dabar žmonija pergyvena.

Kai žmonės nustūmė į šalį Dievą, Jo vietoj, žinoma, turėjo atsistoti ne kas kitas, tik žmogus. Dėl to po Prancūzų revoliucijos įėjo į madą kalba apie žmogaus neprastą vertę, apie gerbimą jo subjektyvizmo ir jo užgaidų tenkinimą. Ir pats žmogus pradėjo savimi labiau didžiuotis ir sau pačiam tetarnauti. Prie egoizmo linkusiai žmogaus prigimčiai tai yra labai patogu. Dėl to ir gavome šių laikų žmones, griežtai apsiribojusius savo reikalais. Kitais jie rūpinasi tik tiek, kiek mato iš to sau naudos. Šių laikų žmogus nemoka gerai „Tėve mūsų“ sukalbėti. Jei jis prašo iš Dievo tai *tik sau, o „mums“* jam kažkaip nesuprantama. Nėra abejonės, kad toks egoistiškas nusiteikimas nėra palankus pasaulio ūkiui. Kai kiekvienas pilietis tik apie save galvoja, negali būti kalbos apie teisingą žemiškųjų gėrybių pasidalinimą.

Bažnyčios išmintis nuo amžių žino ir žemiškos ir dangiškos laimės laidą. Ji savo narius visose liturginėse maldose: pradedant *„Pater noster“*, baigiant dauguma mišių ir kitų maldų, ragina melsti Dievą visokių malonių ne s a u vienam, bet m u m s! Mums visiems, visai mūsų bendruomenei, visai žmonijai: ir draugams ir priešams! Visų bendra malda ir bendras darbas, visur laikantis principo v i e n a s u ž v i s u s, v i s i u ž v i e n ą, gali išgelbėti pavargusį pasaulį.

Vienas luomas, viena žmonių grupė niekad nebus pakankamai saugi dėl savo ateities. Reikia, kad vėl žmonės pajustų

---

[1]) Cituota iš prof. St. Šalkauskio *Socijalinis auklėjimas* „Židinys“ 1932 met. Nr. 2. 128 pusl.

Karl F. Schinkel

Gotinė katedra.

vieni kitus broliais esant ir bendromis jėgomis bendrą laimę kurtų.

Bet kaip toli žmonijos nuo to nutolta! Ar ne baisu turėtų atrodyti, ir ar ne pirštu prikišamai atrodo visam krikščioniškam pasauliui, kad lygybės, brolybės ir laisvės šūkius kelia krikščionybės ir katalikybės priešai. Kelia tuos šūkius, kurie yra vieni iš esminių ir Kristaus ir Bažnyčios šūkių! Jie kaltina visą krikščionišką kultūrą už jų nepaisymą. Ar tas ne pirštu prikišamai parodo, kaip toli mūsų nuo tų šūkių įgyvendinimo nueita? Taip nueita! Reikia nuoširdžios sąžinės sąskaitos visiems, visose žmogaus veikimo srityse. Reikia, kad žmogus žmogų vėl pradėtų laikyti broliu, ne tik teorijoje, bet ir praktikoje, tik tada žemės veidas atsinaujins!

Kad pasaulis vis kaskart giliau brenda į ekonominę suirutę, kalta yra ir pati ekonominė santvarka.

Viduriniaisiais amžiais, kada gamyba buvo organizuota kooperatiniais pagrindais, nebuvo progos kapitalistiniam išnaudojimui. Į gamybą tada žiūrėta kaip į būtiną kiekvieno piliečio veikimą griežtai nustatytose sienose. Gamybos darbas įvairiuose cechuose buvo tarnavimas visuomenei lyg ir kariuomenėje. Liberalizmo dvasia įnešė laisvės gamybon ir prasidėjo niekeno nevaržoma konkurencija ir kapitalų grobstymas.

Kad mūsų ekonominė santvarka per daug patogi yra visokiems piktnaudojimams, taip mano toli gražu ne vieni komunistai. Ir Bažnyčios Autoritetas savo enciklikose kartas nuo karto pabrėžia tą mintį, kad ekonominė santvarka daugeliu atžvilgių yra taisytina. Prieš nuosavybę Bažnyčia, žinoma, nesikėsina, bet Ji norėtų, kad jos vartojimas būtų naudingas visuomenei. Valstybė įstatymais turėtų daug ką apriboti ir ekonominiu atžvilgiu silpnesnius paimti savo globon. Rėkiantis šių laikų reiškinys — darbininkų išnaudojimas — galėtų būti įstatymais daug pataisomas. Reikėtų, kad pats darbininkas nebūtų atskiriamas nuo savo darbo, kitaip sakant, kad darbdavys, sunaudodamas darbininko pajėgumą, pilnai aprūpintų jo ir jo šeimos kūno bei dvasios reikalus.

„Yra trys socijalinio ir ekonominio gyvenimo tvarkymo ir normavimo veiksniai: valstybė, Bažnyčia ir darbininkų sąjungos. Valstybė leidžia teisingus socijalinius įstatymus, globoja neturtingus ir prižiūri turtingus *(Liberatore)*. Bažnyčia prižiūri, kad būtų išlaikytas socijalinis teisingumas. Socijalinis klausimas yra moralinis klausimas, o moralinis klausimas yra Bažnyčios kompetencijoj. Darbininkų draugijos padės: pasiekti medžiaginės ir dvasinės naudos sau ir savo šeimai, ... lengvai ir protingai išspręsti darbininkų būklę... grįžt į dorą gyvenimą. *(Rer. Novar.)*“[1]).

---

[1]) Prof. Krupavičius. Politinės ekonomijos kursas, skaitytas 1931/32 mokslo metais Vilkaviškio vyskupijos kunigų seminarijoje.

Tinkamais įstatymais vyriausybės galėtų kiek sutrukdyti ir kapitalų suplaukimą į vienas rankas. Įdomus yra šiuo reikalu prof. Kemėšio siūlymas įvesti aukštus paveldėjimo mokesčius. „Tik nedideli paveldimieji turtai galėtų būti atleisti nuo paveldėjimo mokesčio. Palikimai, viršijantieji nustatytą minimalinę normą, turėtų būti apkraunami mokesčiais, pragyvenimo principu pasiremiant. Pradėję, sakysime, nuo 2% mažesniems palikimams, jie galėtų siekti net 30% ar 40% multimilijonininkų palikimams“ [1]). Nors vienais įstatymais su kapitalu ir kapitalizmu daug kas padaryti negalima.

Ne taip lengva rasti tinkamus būdus, kuriais būtų galima pakeisti dabartinė netobula ekonominė santvarka. Santvarkos tobulumas visada priklausys nuo žmonijos dvasinio aukščio.

Bet iš kitos pusės be radikalinių pastangų, be ekonominės sistemos reformos sunku pakelti moralinę žmonijos vertę. Tik tada galima sėkmingai sakyti žmonėms pamokslus, kalbėti apie dangaus karalystę, kai jiems pirma davei duonos.

Nedidelių Lietuvos miestų gatvių kampuose dažnai galima matyti stoviniuojančius išvargusiais veidais ir suplyšusiais drabužiais vyrų būrelius. Pro šalį einantį kunigą paprastai jie palydi piktomis akimis. Tai mūs bedarbiai. Pamokslų jie neklauso (nors jiems tai praverstų).

Bet tuščia būtų svajonė tų, kurie vien šnekomis norėtų šiuos žmones laimėti dangui. Duokite jiems duonos, pasijuskite jų broliais, ir tada jie paklausys ir jūsų kalbos. Kristaus mokslas sujungtas su gerais darbais; geri socijaliniai įstatymai ir visos žmonijos perauklėjimas gali pasaulį išgelbėti. Visam tam tėra vienas šimtmečiais išmėgintas kelias — krikščionybė.

„Žmonija, sako, pavyzdžiui, vienas rusų publicistas G. Fedotov, visados gali žlugti. Ir ji gali žlugti įvairiuose keliuose: komunizme, fašizme ar buržuaziniame sukrikime. Bet išsigelbėti jinai tegali vien k r i k š č i o n y b ė j e“ [2]).

---

[1]) Prof. Kemėšis. *Iš krizės išeities beieškant.* „N. Rom.“ 1932 m. 15 Nr.

[2]) Cituota iš prof Šalkauskio. *Socialinis auklėjimas.* „Židinys“ 1932 m. 2 Nr. 144 pusl.

Kituose „Ateities“ numeriuose Prof. Dr. J. Eretas yra pažadėjęs parašyti literatūros nagrinėjimą apie Goethės Verterį, o Doc. Dr. A. Salys informacinį straipsnį apie mūsų rašybos reformą.

Centralinis Lietuvos katalikų knygynas

Kaip kiekvienas darbas, taip ir mokslinis, tegali būti dirbamas tam tikrų priemonių pagalba. Jo svarbiausia priemonė, be kurios joks mokslinis darbas neįmanomas, yra k n y g a. Tai gerai žinodamos įvairios mokslo įstaigos, kaip universitetai, akademijos, seminarijos, ir t. p., pirmų pirmiausia, vienos su kitomis lenktyniuodamos, stengiasi s t e i g t i b i b l i o t e k a s. Savo didelėmis ir vertingomis bibliotekomis nemažiau giriasi, kaip savo geriausiais mokslo vyrais, amžiams nešančiais šviesą ir jų laboratorijose padarytais išganingais žmonijai išradimais. Ir visai pamatuotai, nes be šios — anot Schopenhauer'io — „popierinės žmonijos atminties", didžiųjų jos galvotojų minčių akumulacijos, be jos veikėjų darbų registracijos, mes būtume be galo bėdini.

I.

Krikščionybė, nešdama pasauliui šviesą, nepamiršo ir šio reikalo. Jau pati jaunoji krikščionija turėjo savo bibliotekų, kaip įsakmiai rodo prie svarbiausių bažnyčių pav. Cezarėjoje, Konstantinopolyje, Romoje ir t.t., įsteigti knygynai. Jos pradėtąjį darbą itin uoliai toliau varė vienuoliai kruopščiu savo darbu kurdami savo buveinėse reikšmingas bibliotekas. Iki šių dienų yra žinomi ir net naudojami jų įkurti Monte Cassino, Cluny, St. Gallen'o, Fuldos, Canterbury'io ir pan. knygynai savo vertingumu toli pralenkdami daugybę moderniųjų bibliotekų. Daugiausia jų dėka išlaikyta naujiesiems laikams antikinės senovės turtų. Kad tas kultūrinis darbas itin sektųsi, vienuolynai net į savo statutus įrašė, reikalaudami saugoti tokį turtą. Pav. benediktinų regula — kad kiekvienas vienuolis mokėtų rašyti ir turėtų rašybos priemones (pergamento, plunksnų, rašalo). Toks pergamento perrašymas buvo labai sunkus ir dėl to gerokai privargindavo rašančius vienuolius. Vienas jų net neiškentė atsidusti šiais žodžiais perrašomos savo knygos krašte: „Aš atminsiu, o Kristau, kad aš rašiau dėl Tavęs, nes šiandien jaučiuosi taip pavargęs!" Bet nepaisant sunkumų, darbas buvo varomas visu stropumu. Mes, pav., žinome, kad vienas Salzburgo vyskupas, Arno, liepė nurašyti daugiau kaip šimtą penkiasdešimt knygų. Kad nurašytos knygos būtų galima geriau saugoti, oda tvirtai įrišti, pasauliniai valdovai leisdavo medžioti miškuose. Taip Karolis Didysis 774 m. tokį mišką medžioklei dovanojo St. Denis'o vienuolynui. Tokių pavyzdžių yra ir daugiau.

Atsiradus viduriniais amžiais ar tai tiesiogine Bažnyčios iniciatyva, ar tai jos globoje, pirmiesiems universitetams, bematant buvo įsteigtos ir raštų kolekcijos, kuriomis dar ir XX. am-

žiuj didžiuojamasi. Pav., kas nežino Paryžiaus Sorbonos Bibliotekos! Bažnyčia, norėdama, kad jos geriau tarptų, aprūpino jas visokiomis privilegijomis. Ir vėliau, atsiradus viešųjų bibliotekų reikalui, Ji lygia meile per savo atstovus ir tokias organizavo. Pirmas tokios rūšies knygų rinkinys buvo kardinolo Mazarin'o biblioteka Paryžiuje 1643 m. Katalikų pastangas kiek sutrukdė vad. reformacija, apšvieta ir panašios srovės, nes 19 šimtm. pastebime naują kilimą, privedusį prie gražių laimėjimų. Jau ir pirma tame šimtmetyj įkurta biblioteka prie Katalikų Universiteto Louvain'e (Belgijoje) įsigijo tokį rimtą vardą, kad ją Didžiojo Karo metu Vokiečių sugriautą, dar gražesnę ir pilnesnę atstatė Amerikiečių iniciatyva visas kultūringas pasaulis, taip, kad ji šiandien priskaitoma prie geriausių ir turtingiausių knygynų pasauly. Jų tarpe yra ir Šveicarų Katalikų Universiteto Friburge biblioteka, turinti net 350.000 tomų, priskaitoma prie pačių didžiųjų knygų rinkinių.

Patį geriausią pavyzdį tam buvo davę popiežiai, steigdami prie Švento Sosto neįkainojamos vertės knygynus. Visame pasauly yra garsi — be kitų popiežių suorganizuotų — Vatikano biblioteka, kuria dabar atsidėjęs rūpinasi Pijus XI. Ir nenuostabu, nes jis didesnę savo gyvenimo dalį praleido „tvarkydamas bibliotekas". Jis taip susigyvenęs su knygų pasauliu, kad ir dabar domisi net paskiromis knygomis. Pav., spausdinant lietuvišką Švento Rašto vertimą, daug sykių teiravosi apie spausdinimo eigą.

Turėdami prieš akis tokių masinančių pavyzdžių, nenuostabu, kad ir patys jauniausi Katalikų triūsu suorganizuoti universitetai neapsileidžia. Taip antai Italijos Katalikų mokslo židinys, Švenč. Jėzaus Širdies vardu Universitetas Milane, ne tik nesitenkina ten esančia garsia Biblioteca Ambrosiana, bet dar visu uolumu griebiasi rinkti šių dienų spaudinių.

Įdomus pavyzdys, kaip ir sunkiose sąlygose katalikai gali sukurti reikšmingas bibliotekas, yra ir Paryžiaus Katalikų Universiteto pastangos. Jis 1875 m. pradėjo pirmus mokslo metus turėdamas vos 3.656 knygas. Prie jų tais pačiais metais prisidėjo, daugiausia geraširdžių tikinčiųjų aukomis, dar 8.050 tomų, taip, kad pradžia nebuvo taip jau skurdi. Pasinaudojant ir toliau katalikų simpatijomis, apie 20 šimtmt. pradžią jau buvo persiritęs per pirmąjį šimtą tūkstančių. Dabar jau netoli ir antras šimtas tūkstančių. Tas augimas daugiausia vyko nuolatine tikinčiųjų parama, nes pats universitetas — bent iki 1917 m. — iš savo metinio biudžeto knygoms leisti tegalėjo skirti vos 5.500 frankų. Ši biblioteka šiandien tiek reikšminga, kad ne vien Prancūzijos provincija, bet net ir užsieniai ja naudojasi tais atvejais, kai reikia gauti žinių apie to krašto ne tik religinį, bet ir šiaip kultūrinį judėjimą. Tai tikras tautinis Prancūzijos katalikų knygų rinkinys, daręs garbės ir nešąs naudos visam kraštui.

II.

Atgavus nepriklausomybę, ir mums lietuviams atėjo laikas smarkiau rūpintis šios rūšies mokslo priemonių gamyba. Gerą pradžią jau yra padarę V. D. Universitetas ir Centralinis Valstybės Knygynas Kaune. Bet to dar maža. Ateity mes esame reikalingi dar visai kitokių knygų, nes tik gerai knygomis aprūpintos tautos galės sėkmingai dalyvauti mokslinėje kūryboje ir bendrai kultūrinių vertenybių gamyboje. Čia mes turime reikšmingų pavyzdžių. Štai už mus (neokupuotą Lietuvą) kur kas mažesnė Austrija turi net 17 bibliotekų, turinčių daugiau kaip po 100.000 knygų, bendrai su arti 5 milijonais tomų. Taip pat ir Olandija ir Belgija, abi už mus mažesnės valstybės, skaito pirma 10, o antra 9 knygynus su virš po 100.000 knygų, kuriuose yra (Olandijoje) trys su puse, ir (Belgijoje) 2 su puse milijonų knygų. Dar skyrium reikia minėti Šveicarija. Ji, nors ir mažesnė už laisvąją Lietuvą, ir neturi didelių miestų, kaip anie kraštai, skaito net 17 bibliotekų, turinčių kiekviena po 100.000 tomų. Jose randame bemaž 4 milijonai knygų. Tokiu būdu, Šveicarija yra toks kraštas, — ir vienintelis toks visame pasaulyje — kur yra net daugiau knygų bibliotekose, negu piliečių valstybėje! Ta proga bus neprošalį mesti vieną žvilgsnį ir į mūsų kaimyną, Lenkiją. Joje yra viso labo 15 bibliotekų, kurių kiekviena turi daugiau kaip po 100.000 knygų ir iš viso priskaito virš trijų su puse milijonų tomų. Jei ir atimsime iš to skaičiaus mums priklausančias knygas, esančias Vilniuje, vis dėlto pasiekia skaičius, kuris proporcionaliai viršija mūsų bibliografinį turtą. Taigi dar mums lieka daug padaryti. Turi sukrusti visi, kuriems rūpi šviesi Lietuvos ateitis.

Tą savo mokslinę ir patriotinę pareigą Lietuvos katalikai yra jau seniai supratę kurdami prie paskirų kapitulų, seminarijų, vienuolynų, organizacijų ir t. t. savas bibliotekas.

O dabar, sukrutus Lietuvos katalikams uoliau rūpintis aukštojo mokslo reikalais ir įsikūrus Katalikų Universitetui, nors dar jam ir nepradėjus normaliai veikti, ir pas mus atsirado gyvas reikalas įsteigti savo didžią biblioteką to paties universiteto tikslui ir darbui. Tai būtų centrinis mūsų šalies Katalikų knygynas. Nors jis, pirmoje eilėje, turės būti organizuojamas paties Lietuvos Katalikų Universiteto, jo biudžeto skiriamomis lėšomis, tačiau jis negalės apsieiti be paramos iš šalies, kuri užsieniuose gausiai tokioms mokslo įstaigoms yra teikiama. Tuo reikalu L. K. U. Vadovybė ir turi garbės kreiptis į mūsų visuomenę, prašydama remti jos pastangas.

Pirmiausia ji prašo aukoti Lietuvos Katalikų Universitetui knygų. Dar daug yra knygų pas paskirus asmenis, kurie tik retkarčiais, arba visai jomis nesinaudoja. Tos knygos, sudėtos į didelį knygyną, atneštų kur kas daugiau naudos. Pageidaujama visokių sričių, kalbų ir senumo knygų. Mielai priimami ir

duplikatai, kaip ir kiek apgadintos knygos. Ypatingo dėmesio prašoma kreipti į daug kur pasitaikančias senas knygas, savininkų dažnai laikomas bevertėmis. Jų tarpe dažnai esti retai beužtinkamų egzempliorių. Nors ir rusai su vokiečiais karo metu daug jų iš Lietuvos yra išgabenę, vienok jų yra dar užsilikusių ir prašosi geresnio užlaikymo ir apsaugos.

Renkami ir laikraščiai bei žurnalai. Pageidaujami komplektai tiek seniau ėjusių, tiek dabar einančių, be turinio, kalbos, formato ir t. t. skirtumo. Senesnių, dabar nebeeinančių, žurnalų bei laikraščių mielai priimami ir paskiri numeriai.

Labai pageidaujami ir visoki rankraščiai, kuriuos paliko mūsų rašytojai, publicistai, poetai, kunigai, veikėjai ir t. t. Tų rankraščių dar apsčiai yra, bet dažnai jie laikomi be vertės ir užmetami. Juos surinkus į vieną vietą ir aptvarkius, tie manuskriptai sudarytų vertingą kolekciją, būtų žymus mūsų kultūros paminklas.

Ieškant ir tvarkant aukščiau minėtą medžiagą, ne vienam į rankas paklius ir daugiau dalykų, tinkančių L. K. U., kaip vietų ir asmenų fotografijos, paveikslai, graviūros, liaudies meno pavyzdžių, mineralijų, numizmatikos dalykų ir panašių eksponatinio pobūdžio dalykėlių. Tokius suradus, labai prašytume apie tai pranešti, kad būtų galima tartis dėl jų tolimesnio likimo.

Žinodami ir kitų kraštų leidėjų ir autorių pavyzdį, mažiausia po vieną egzempliorių kiekvieno savo leidinio aukoti mokslo įstaigoms, L. K. U. Vadovybė drįsta ir mūs gerb. Leidėjus ir Autorius paprašyti neatsisakyti dar ir tokiu būdu prisidėti prie bibliotekos augimo. Ji yra tikra, kad ypač gerb. mūsų Leidėjai katalikai laikys savo pareiga visokiais būdais remti šią L. K. U. įstaigą.

L. K. U. Vadovybė, kreipdamasi į plačią visuomenę, pilnai jaučia savo pareigas jos atžvilgiu, užtikrindama, jog pradėtas organizuoti šis knygynas ir jai suteiks galimybės šiuo ar tuo prisidėti prie mokslinio darbo. Ji dar ir dėl to drįsta kreiptis, kadangi jau gautais, be jokių raginimų iš jos pusės, pasižadėjimais ir gausiomis knygų aukomis, iš anksto patyrė gyvo šio svarbaus reikalo atjautimo ir yra sužinojusi, jog dar daugelis norinčių prisidėti prie šio kilnaus darbo tik laukia tikslesnių nurodymų.

L. K. U. Vadovybė, šiuo kviesdama visuomenę prie kuklios didingo darbo pradžios, iš anksto dėkoja visiems geraširdžiams aukotojams ir gyvai tikisi uolios paramos taip svarbiam Bažnyčiai ir brangiausiai mūsų Tėvynei darbe, kaip kad yra L. K. U. organizavimas, bei jo bibliotekos kūrimas.

Pastaba. Visas dovanas, aukas ir t.t. L. K. U. bibliotekai siųsti šiuo adresu: Kaunas, Laisvės Al. Nr. 61, Šv. Gertrūdos bažnyčios Rektoriui.

Lietuvos Katalikų Universiteto Vadovybė.

Ant. Čechovas

Zinutė

Paprastoj valstiečio pirkioj, pasikloję šviežio šieno, nakvojo medžiotojai. Į langus spoksojo mėnulis, gatvėj skurdžiai tirlirliavo armonika, šienas skleidė gardų, truputį erzinantį kvapą. Medžiotojai šnekėjosi apie šunis, apie moteris, apie pirmąją meilę ir tilvikus. Po to, kada jau buvo krūvos pažįstamų ponių pervarytos per šerengą, pripasakota šimtai anekdotų, — pats druckis medžiotojas, prieblandoj panašus į šieno kiaugą, kalbąs storu storutėliu štabo karininko basu, garsiai nusižiovavo ir tarė:

— Nedidelis daiktas būti mylimam: ponios tam ir sukurtos, kad mūsų broliukus mylėtų. Bet šit, ponai, ar buvot kuris nors iš tamstų neapkenčiamas, — aistringai, velnioniškai neapkenčiamas? Ar stebėjot kas iš tamstų neapykantos triumfą? A?

Nieks neatsakė.

— Niekas, ponai? — klausė štabo karininko basas. — O šit aš buvau neapkenčiamas, ir dar kieno? — gražutės mergaitės, ir dargi pats galėjau savo kailiu patirti pirmosios neapykantos simptomus. Pirmosios, ponai, dėl to, kad tai buvo kažkas visiškai priešinga pirmajai meilei. Tarp kitko, tas, ką aš tuojaus papasakosiu, vyko tada, kada aš dar nieko neišmaniau nė apie meilę, nė apie neapykantą. Metų man tuokart buvo gal aštuoneri, bet niekis: čia svarbu ne jis, bet *ji*. Nagi, dėmesio. Vieną gražų pavasario vakarą, prieš saulei einant tūpti, aš ir mano guvernantė Zinutė, labai toks, žinot, meilus ir poetingas padarėlis, tik iš instituto ištrūkęs, sėdėjom vaikų kambarėly ir mokėmės. Zinutė išsiblaškiusi žiūrėjo pro langą ir šnekėjo:

— Taip. Mes įkvepiam deguonį. Dabar sakykite man, Petriuk, ką mes iškvepiam?

— Anglies dvideginį, — atsakiau aš, žiūrėdamas pro tą patį langą.

— Taip, — sutiko Zinutė. — Augalai tačiau — priešingai: įkvepia anglies dvideginį, o iškvepia deguonį. Anglies dvideginio yra selteryje ir virdulio smalkėse... Tai labai kenksmingos dujos. Arti Neapolio yra tokia vadinama Šunų ola, turinti savy anglies dvideginio; įleistas į ją šuo užtroškta ir miršta.

Ta nelaiminga Šunų ola arti Neapolio yra tokia cheminė išmintis, už kurios toliau nedrįsta žengti nė viena guvernantė. Zinutė, visados gindavo gamtos mokslų naudą, bet vargu bau žinojo ką nors daugiau iš chemijos, be tos olos.

Na, ji paliepė pakartoti. Aš pakartojau, ji paklausė, kas yra horizontas. Aš atsakiau. O kieme tuo pat laiku, kai mes gromulojom horizontą ir Šunų olą, mano tėvas ruošėsi medžioklėn. Šunes staugė, arkliai nekantriai myniojo kojomis ir koke-

tavo su kučeriais, liokajai krovė į tarantasus demblinius maišus ir kitokias tokeles. Šaly tarantaso stovėjo lineika, į kurią sėdosi motina ir sesutės važiuoti pas Ivanickius į vardines. Namie likomės aš, Zinutė ir mano vyresnysis brolis — studentas, kuriam sopėjo dantis. Galit įsivaizduoti mano pavydą ir nuobodulį!

— Na, tai ką mes įkvepiam? — klausė Zinutė, žiūrėdama pro langą.

— Deguonį...

— Taip, o horizontu vadinasi vieta, kur, kaip mums rodosi, žemė su dangumi susieina...

Bet štai sujudėjo tarantasas, tuoj iš paskos — lineika... Aš mačiau, kaip Zinutė išsitraukė iš kišenės kažkokį raščiuką, konvulsiškai suglamžė ir prisispaudė sau prie smilkinio, paskum giliai atsikvėpė ir pasižiūrėjo į laikrodį.

— Taip taip ir atsiminkit, — tarė ji: — arti Neapolio yra vadinamoji Šunų ola... — ji vėl pažiūrėjo į laikrodį ir šnekėjo toliau: — kur, kaip mums rodosi, dangus su žeme susieina...

Vargšelė smarkiai jaudindamasi perėjo kartą kitą per kambarį ir vėl kartą pažiūrėjo į laikrodį. Lig mūsų pamokos galo buvo likę dar daugiau neg pusė valandos.

— Dabar aritmetika, — tarė ji, dūstamai kvėpuodama ir drebančia ranka sklaistydama uždavinyną. — Šit spręskit uždavinį Nr. 325, o aš... tuojau ateisiu...

Ji išėjo. Aš girdėjau kaip ji nusklesdeno laiptais žemyn, o paskui mačiau pro langą, kaip jos mėlyna suknelė, prasmukusi kiemą, išnyko sodo varteliuose. Jos judesių žvalumas, įraudę skruostai ir jaudinimasis mane užintrigavo. Palaukš, kur gi tu čia dabar išbėgai, ko? Būdamas gudrus ne pagal amžių, aš greit dasiprotėjau ir suvokiau visa: ji nubėgo į sodą norėdama pasinaudoti mano griežtų tėvų išvažiavimu ir įsmukti į avietyną, arba sumanė sau čėsnių prisiplėšti! Jeigu jau taip, — suk velniai, aš irgi eisiu čėsnių valgyt! Mečiau uždavinyną ir nukūriau sodan. Tuojau prie čėsnių, bet jos jau ten nebėsama. Jau praėjusi avietyną, agrastus, sargo palapinę, ji beeinanti per daržą tiesiai į prūdą, — išblyškusi, susijaudinusi, krūpčiodama nuo kiekvieno mažiausio šlamėsio. Aš jai slapčiom iš paskos — ir matau, ponai štai ką. Prūdo krantę, tarp dviejų storų senų gluosnių kamienų bestovis mano vyresnysis brolis, Saša; iš veido visiškai nematyti, kad jam dantis skaudėtų. Jis žvilgsniu pasitinka Zinutę ir iš visos jo figūros laimė trykšta. O Zinutė tarsi varoma į Šunų olą arba verčiama anglies dvideginiu kvėpuoti, eina į jį, kojas let pavilkdama, sunkiai kvėpuodama, galvą atmetus... Iš visa ko matyti, kad į rendevu jį eina pirmąkart gyvenime. Bet štai jinai prieina... Pusę minutės jiedu žiūri kits į kitą ir tarsi savo akimis netiki. Paskum kažkokia jėga iš užpakalio stumteli Zinutę, ji deda rankas ant pečių Sašai ir glaudžia galvą prie jo liemenės. Saša juokiasi, murma kažką be

sąryšio ir, su įsimylėjėlio nugrubimu, deda abu savo delnu Zinutei prie snukučio. O oras ponai, žavingiausias... Gaubrys, už kurio slepiasi saulė, du gluosniai, žaliuoją kalnai, dangus, — visa tatai kartu su Saša ir Zinute, atsimuša prūde. Tyla, galit sau įsivaizduoti. Ant viksvų mirguliuoja kaip auksas milijonai peteliškių su ilgais ūsiukais, anapus sodo bandą gena. Žodžiu — nors paveikslą piešk.

Iš viso, ką mačiau, aš supratau tik tiek, jog Saša bučiavosi su Zinute. Tai nepadoru. Jeigu mama sužinotų — abiem kliūtų. Jusdamas, kad lyg gėda, lyg kas, aš sugrįžau pas save į vaikų kambarį, nesulaukęs rendevu galo. Paskum aš užguliau uždavinyną, mąsčiau ir dūmojau. Mano veide žaidė pergalės šypsena. Iš vienos pusės, malonu būti svetimos paslapties valdovu, iš antros — irgi labai malonu aiškiai pajusti, kad tokie autoritetai kaip Saša ir Zinutė, kiekvieną minutę gali būti mano diskredituoti, kaip nežiną padorumo taisyklių. Dabar jiedu mano valdžioj, ir jų ramybė visiškai pareina nuo mano prakilnumo. O aš jiems parodysiu!

Kada aš ėjau miegot, Zinutė, kaip paprastai, užėjo į vaikų kambarį pažiūrėti, ar aš neatsiguliau apsirengęs ir ar pakalbėjau poterius. Aš pažiūrėjau į jos gražutį, laimingą veidelį ir išsižiojau. Paslaptis mane apsirgino ir būtinai prašėsi oran. Reikėjo padaryti alinarją ir pasigėrėti efektu.

— O aš žinau! — tariau, vis labiau šaipydamasis Hy hy!

— Ką tamsta žinai?

— Hy, hy! Aš mačiau, kaip prie gluosnių jūs bučiavotės su Saša. Aš tamstą pasekiau ir viską mačiau...

Zinutė krūptelėjo, paraudonijo visa ir, mano to užminimo pertrenkta, susmuko krėslan, kuriame stovėjo stiklinė vandens ir žvakidė.

— Aš mačiau, kaip jūs... bučiavotės... — pakartojau aš, krizendamas ir gėrėdamasis jos sąmyšiu. — Aha! Ot, aš mamai pasakysiu!

Nemitusi Zinutė įdėmiai pasižiūrėjo į mane ir įsitikinusi, jog aš iš tikrųjų viską žinau, pagavo mane už rankos ir ėmė drebėdama, vos girdimai burbuliuoti:

— Petriuk, tai žema... Aš tamstą maldauju, dėl Dievo... Būk vyras... nesakyk niekam... Padorūs žmonės nešnipinėja... Tai žema... maldauju tamstą...

Vargšelė, kaip ugnies, bijodavo mano mamos, moters dorovingos ir griežtos, — tai viena; antra, mano besišaipą nasrai negalėjo nesuteršti jos pirmutinės, grynutės ir poetingos meilės, ir dėl to galit sau įsivaizduoti, kas tąsyk dėjosi jos sieloje. Iš mano malonės ji nemiegojo visą naktelę, o rytą atėjo arbatos mėlynais paakiais... Susitikęs po arbatos Sašą, aš neiškenčiau nepasišaipęs ir nepasigyręs:

— O aš žinau! Aš mačiau, kaip tu vakar bučiavais su m-lle Zina!

Saša pažiūrėjo į mane ir tarė:

— Glušas.

Jis nebuvo toks silpnadvasis, kaip Zinutė, ir užtat efektas nepasisekė. Tai mane dar labiau užsiutino. Jei jau Saša neišsigando, tai, matyt, jis nepatikėjo, jog aš visa mačiau ir žinau; nagi palaukš, aš tau įrodysiu!

Dirbdama su manim prieš piet, Zinutė į mane nežiūrėjo; liežuvis jai painiodavos. Užuot sutempusi, nugąsdinusi, ji man pataikavo, rašinėjo penkiukes ir nesiskundė tėvui dėl mano išdykavimų. Būdamas gudrus ne pagal amžių, aš eksploatavau jos paslaptį, kaip tik beįmanydamas: nesimokiau pamokų, po klasę galva vaikščiojau ir kalbėjau visokias šlykštybes. Vienu žodžiu, kad taip lig šiol buč pabuvęs, būtų iš manęs išėjęs puikiausias šantažistas. Nagi, praėjo savaitė. Svetima paslaptis mane knitino ir kankino, kaip koks rakštys sieloje. Man kad ir kas ten bebuvę, nieztėjo ją išplėpėti ir pasigardžiuoti efektu. Ir, ot, vienąkart pietaujant, kai pas mus buvo daug svečių, aš išsišiepiau kvailiausiai, apmaudingai pasižiūrėjau į Zinutę ir tariau:

— O aš žinau... Hy-hy! Aš mačiau...

— Ką tu žinai? — klausė motina.

Aš dar apmaudingiau pažvelgiau į Zinutę ir Sašą. Ir reikėjo tik matyti, kaip įsidegė mergaitė ir kokias baisias akis pastatė Saša! Aš prikandau liežuvį ir nebetęsiau. Zinutė palaipsniui išblyško, dantį sukando ir jau daugiau nevalgė. Tą pačią dien vakarinėse pamokose aš pastebėjau Zinutės veide griežtą permainą. Jos veidas dabar išrodė griežtas, šaltas, tartum marmurinis, o akys žiūrėjo taip keistai ir tiesiai man į veidą; garbės žodis, jog net gončams, vilką vejantiems, nebūna akys tokios svilinančios, tokios niekinančios, tiesiog naikinančios kaip josios tada! Jų reikšmę aš puikiai supratau tada, kai ji vidury pamokos staiga sukando dantis ir prašvokštė:

— Nekenčiu! O, jeigu tamsta, šlykštusis, bjaurusis, žinotumei, kaip aš tamtos neapkenčiu, kaip man prikli tamstos nukirpta galva, tos tamstos nuskabusios, atsikišusios ausys!

Bet tučtuojau išsigando ir tarė:

— Tai aš ne tamstai sakau, bet kartoju rolę...

Paskum, ponai, naktį aš mačiau, kaip ji priėjo prie mano lovos ir ilgai žiūrėjo man į veidą. Jinai neapkentė aistringai ir jau nebegalėjo gyventi be manęs. Žiūrėti ir neatsižiūrėti į mano neapkenčiamą veidą — pasidarė jai būtinybė. Tąsyk, pamenu buvo gražus pavasario vakaras. Kvepėjo šienu, buvo tylu ir taip toliau. Švietė mėnulis. Aš vaikštinėjau po alėją ir dūmojau apie vyšnių uogienę. Staiga prie manęs prieina išblyškus, žavingai graži Zinutė, čiumpa man už rankų ir, troškuodama, ima aiškintis:

— O kaip aš tavęs neapkenčiu! Niekam aš nenorėčiau tiek bloga, kiek tau! Suprask tai! Aš noriu, kad tu tai suprastum!

J. Povilonis

Aną vasarą

Tai buvo aną vasarą,
ant balto jūrių smėlio,
kai mūsų laimės pasakai
dar burių nereikėjo.
Abu smėlyje žaidėm,
Žuvėdros bangas taškė.
O parke — naktys mėnesienos
Glėbius žiedų priraškė.
Kiekvieną tylų vakarą
lydėjom saulę jūron...
Dabar — anų dienų šešėlius
abu liūdnai apžiūrim...
Ir saulė balta gesta,
ir dienos kaip prie karsto
ant mūsų laimės tako
sausų žiedų pribarsto.

Suprantate, mėnulis, išblyškęs veidas, dvelkiąs aistra, tyluma... net man, paršgaliui, pasidarė malonu. Klausiu aš jos, spoksojau į jos akis... Iš pradžių buvo malonu ir nauja, bet paskum pergėrė baimė, aš riktelėjau ir trūkau galvą namo.

Nusprendžiau, jog bus visų geriausia — mamai pasiskųsti. Ir pasiskundžiau, ir nupasakojau apie tai, kaip Saša bučiavosi su Zinute. Aš buvau kvailas ir nežinojau pasekų, kitaip gi aš būčiau geriau tą paslaptį sau pasilikęs. Mama, išklausiusi, išraudo nepasitenkinimu ir tarė:

— Ne tavo reikalas kalbėti apie tai, tu dar per jaunas... Bet, vis dėlto koks pavyzdys vaikams!

Mano mama buvo ne tik dorovinga, bet ir taktinga. Jinai, kad nebūt skandalo, išgyvendino Zinutę ne iš karto, bet palaipsniui, sistemingai, kaip aplamai esti išgyvendinami padorūs, bet nepakenčiami žmonės. Pamenu, kada iš mus išvažiavo Zinutė, tai paskutinis jos žvilgsnis, kurį ji metė ant namų, buvo nukreiptas į langą, kame sėdėjau aš ir, tikrinu tamstas, — pamenu jos tą žvilgsnį ir ligi šiol.

Zinutė greit tapo brolio žmona. Tai — Zinaida Nikolajevna, kurią tamstos pažįstate. Paskum aš su ją susitikau jau būdamas karininku. Kad ir kaip besistengdama, jinai negalėjo beatpažinti ūsuotame karininke ano neapkenčiamo Petriuko, ir tačiau ji elgėsi su manim nevisai kaip su gimine... Ir dabar dargi, nepaisant mano garbingos plikės, ramaus pilvuko ir nuolankaus veido, ji vis dar žvairiom į mane žiūri ir jaučias lyg nesavam kaily, kai pas brolį užvažiuoju. Matyt neapykanta taip pat neužmirštama, kaip ir meilė... Žio! Gi aš girdžiu gaidžius giedant. Labanaktis! Milorde, į vietą! Išvertė *D. Urbas.*

Juoz. Masilionis

Idealizmas Biliūno kūryboj

Jaunystė, sakom, gražiausias žmogaus gyvenimo laikas. Tai lyg pavasaris, keliąs gamtą naujai vasarai, naujiems žiedams. Daug kartų matytiems palazdžių žiedams, bet taip maloniems. Malonūs, nes tai pirmieji žiedai po žiemos, po žiaurios žiemos.

Graži jaunystė. Nieks nenorėtų pasenti. Ypač jaunuolis. Jis blaškos, kažko siekia, trokšta. Jis, sakom, yra idealistas.

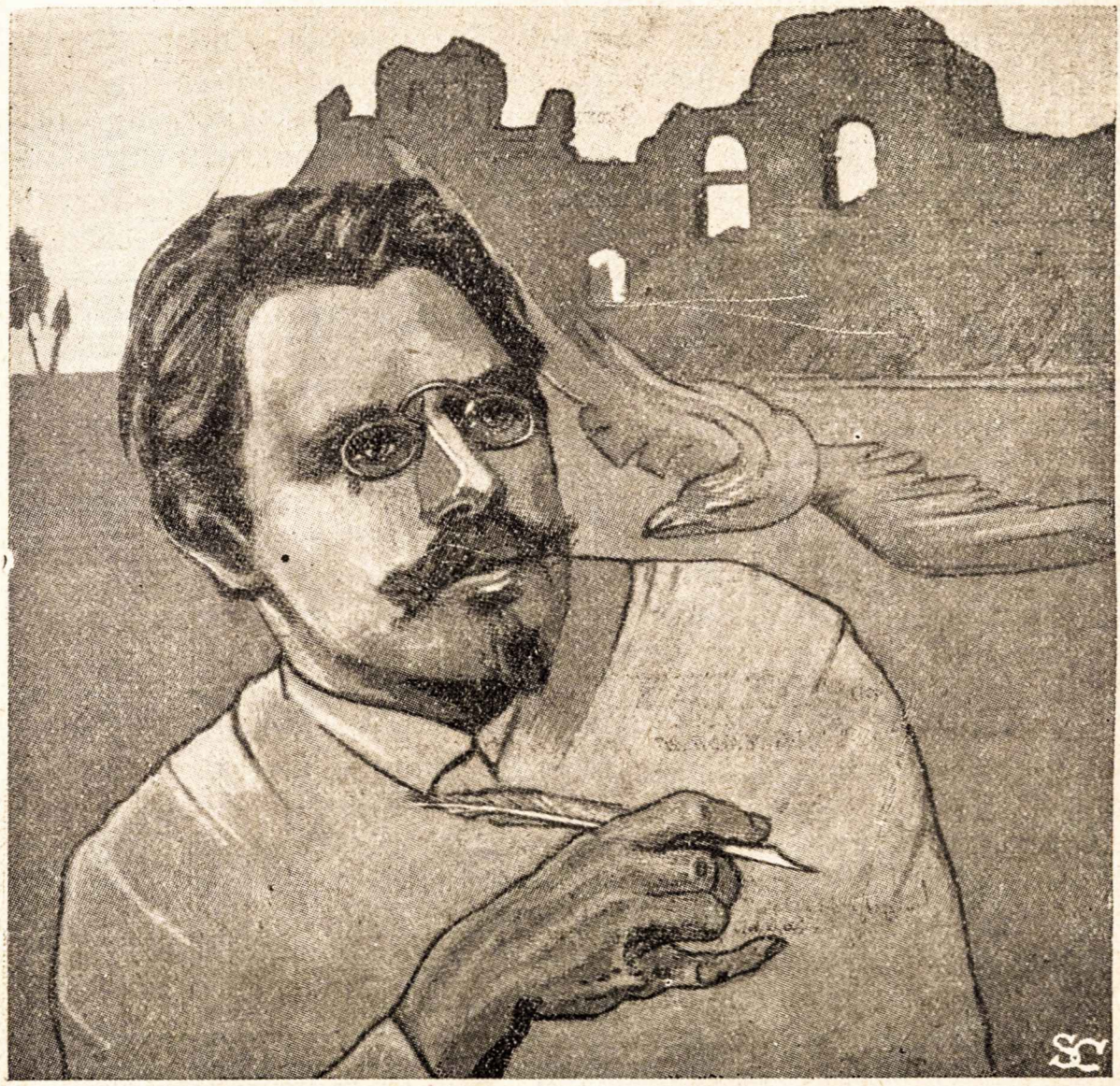

Jonas Biliūnas.

O kas yra idealizmas? Idealizmas yra visa širdim kilnių dalykų pamėgimas ir jų siekimas, karštas pasiryžimas kovot dėl to, kas jam brangu. Bet kokiam veikime idealizmas turi pasireikšti gerų tikslų pasirinkime ir įsitikinime, kad tie tikslai yra pasiekiami teisingais ir gerais keliais.

Nevienodi žmonės, nevienodai jie ir galvoja, dirba. Iš tos pat medžiagos vienas statos rūmus, kitas paprastą lūšnelę. Gamtininkas skaito ištisus tomus žolėse ir gėlėse, kurias tuo tarpu

didesnė žmonių dalis mindžioja be jokios minties. Į tai, kas vienam šventa, kilnu, kitas su panieka spjauna[1]). Žmogus turi laisvą valią, jis gali pasirinkti ir pasirenka tokį tikslą, kuriuo jis susižavi.

Ko siekė Biliūnas, sužinom iš jo kūrybos. Kiekvienas kūrėjas stengias savo kūriniuose išreikšt savo pasaulėžiūrą, siekimus, svajones. Tie dalykėliai, kuriuose visa tai netendencingai išreikšta, yra vertingi: jie geriausiai ir pasisekę. Iš Biliūno biografijos žinom, kad jis buvo socijaldemokratas, tuo tarpu geruose meno kūriniuose „nyksta klerikalai, demokratai, socijaldemokratai su jų vaidais, kovomis, intrygomis, smulkiais interesais. Lieka vien žmonės“ (A. Janulaitis).

Tragiškas buvo Biliūno gyvenimas. Giminės verčia stoti į kunigų seminariją, o jis, neturėdamas pašaukimo, nestoja. Giminės nebeduoda lėšų, bet jis mokos. Gyvena vargingai. Iš varomas iš universiteto. Sveikata suardyta. Mirtis žiūri į akis. „Ateis laikas ir, visą palikęs, gulsi šiton žemelėn, užmirštas ir apleistas“ („Vieną rudenio dieną“), mąsto jisai. „Tu jiems nebereikalingas“.

Skaudi gyvenimo ironija. Pakirpti sparnai ereliui, kurs trokšta saulės, aukštybių. „Tu jiems nebereikalingas“. Jaunas, o nebereikalingas, atstumtas. Juk tai baisu, žiauru, nežmoniška.

Jis nori būt reikalingas, jiems dirbti, o yra atstumiamas, išmetamas iš visuomenės, kaip ta katytė, iš visuomenės ir turi laukt pasigailėjimo, žmoniškumo.

Apsakymėly „Kliudžiau“ vaizduojamas berniukas, kuris, kaip ir visi vaikai, nori būt drąsus, karžygiškas. Jis išeina medžiot ir nušauna katytę, kuriai „pas žmones nebebuvo jau vietos“. Džiaugiasi kliudęs. Pribėga prie aukos, bet, pamatęs skausmingą katytės veidą — snukutį, nusimena, gailisi ją nušovęs.

Tokių atsitikimų, kad vaikas suprastų kito kančią, reta, bet pasitaiko. Biliūnas, paėmęs retesnį atsitikimą, rodo, kad žmonijoj dar glūdi žmoniškumo kibirkštėlė. Jis, matyt, nori kad ta kibirkštėlė labiau žmonėse suliepsnotų, kad žmogus būtų ne vien išvaizda, bet ir jausmais, ir galvojimu, ir darbais.

„Brisiaus gale“ išreikštas jau ne tiek žmoniškumo ieškojimas, kiek protestas prieš skriaudėjus ir skriaudžiamuosius. Protestas prieš skriaudėjus už jų nedėkingumą ir neteisingumą,

---

[1]) Apskritai tenka pastebėti, kad tie, kurie su panieka spjauna į tai, kas kitam šventa, kilnu, jau nustoja teisės į idealisto vardą. Tokie, kad ir kentėdami dėl savo nusistatymų, tegali būti pavadinti fanatikais. Šis Panevėžio moksleivio rašinys mus tuo ir pradžiugino, kad autorius pasirinko vertinti griežtai priešingos sau ideologijos žmogaus idealizmą ir pasistengė gražiai jį suprasti. Tiesa, rašiny užsibrėžta tema nėra išsemta ir planas nevisai ryškus, tačiau jaunasis draugas parodė savo sugebėjimą rašyti ir todėl jo darbu turime progos pažymėti Biliūno mirties sukaktį. *Red.*

o prieš skriaudžiamuosius už jų vergiškumą. „Gal suprato Brisius, kodėl tasai žmogus jį užmušė; tik nesuprato kodėl tekinom nuo jo pabėgo: juk jisai, mirdamas, tik kojas jam paskutinį kartą palaižyti norėjo“. Jį šauna, o jis dar nori jam gerintis, žemintis. Ar ne vergiškumas?

Panašią temą yra palietęs ir Hauptmanas „Audėjuose‘, kur jis nė kiek nenuoširdžiau, tik meniškiau tą motyvą išplėtoja. Tokie klausimai, literatūroj meniškai atvaizduoti, domina kiekvieną kilnesnę sielą.

„Kaip tie geltoni medžių lapai, krinta mirties pakirsti vargdienių broliai ir seserys. Jų kapą mirko karčios ašaros likusiųjų, — ašaros tų, kurių toks pat likimas laukia. Jei tas ašaras surinktum, pasidarytų srauni upė: paplūdus ji viena galėtų nunešti vargą, bėdas. Bet išbarstytos po visą pasaulį, džiūsta jos nematomos, nežinodamos savo galybės“ („Be darbo“).

Iš šių eilučių piršte peršasi mintis, kad ašaroms nieko nepadarysi. Reikia organizuotis, organizuotai kovot dėl savo teisių, geresnės ateities laimės.

Kur ir kaip žmogus gali atrasti laimę, Biliūnas parodė „Laimės žibury“.

Ant aukšto stataus kalno pasirodo nuostabus žiburys. Žmonės susibėga prie kalno ir žiūri į jį, stebisi, bet nesupranta, ką jis reiškia. Išskaito, kad ten parašyta: „Žmonių laimė“. Ir dabar dar nesupranta, kaip ji pasiekiama. Senelis paaiškina, kad ji per dideles aukas tėra pasiekiama. Minia toliuasi nuo kalno, tik jaunuoliai, nors kitų grasomi, eina, lipa ir pagaliau po didelių aukų pasiekia žiburį, kuris dabar subyra ir nusileidžia į lūšneles. Žmonės pasijunta esą laimingi, eina prie kalno, garbina didvyrius, kurie suteikė jiems laimę.

Toks, trumpai suglaudus, vaizdelio turinys. Žvilgterkim arčiau. Minia, pamačiusi naują dalyką — žiburį ant kalno, žiūri į jį, stebisi. Minia amžinai trokšta sensacijų ir laimės. Išskaito žiburį: „Žmonių laimė“. Minia trokšta laimės. Ji sieks jos, paims tą žiburį, bus laiminga... Laimė! Koks gražus jai šis žodis, kaip smagu jai!..

Vienas senelis paaiškina, kad tas žiburys, kuris teikia laimę, sunkiai pasiekiamas.

„Tik savo mirtim padarys kitus laimingus. Paliestas žiburys subyrės į nesuskaitomą daugybę mažų žiburėlių, nukris nuo kalno žemyn, išsisklaidys po jūsų namus, įeis jūsų protan ir širdin — tada būsit laimingi“.

„Nuliūdo minia, tuos žodžius išgirdusi... Niekas nenorėjo gyvybės aukoti“.

— Kaip gražus idealas, kaip aš jį myliu...

— Jei myli, mylėk ne vien žodžiais, bet ir darbais, pasiaukok!

— Pasiaukoti? Aš myliu idealą, bet ką tu sakei? Pasiaukoti?

— Taip, pasiaukoti reikia!

— Palauk, brolau, aš buvau padaręs mažą apsirikimą, aš apsirikau, aš, aš... Aš buvau naivus, neapsigalvojau, aš. Gyveno mano tėvai, gyvensiu taip ir aš... Siekti ko? Aš siekiau, bet ten juk ne idealas. Kas yra idealas?..

Taip galvoja minia. Ji nenori pasiaukoti, nebemato ten nieko gražaus. Nebešviečia taip skaisčiai ir žiburys. Minia išsižiojusi prieš keptą karvelį, bet jei pats neįlėkė, — nereikia.

Ne taip galvoja idealistai jaunuoliai. Jie nesitenkina paprastu vegetavimu, jie trokšta laimės, jie nori gyventi. Kopia į kalną, virsta akmenimis, lengvina kitiems tuo kelią. Panašiai ir A. Mickevičius parodo jaunuomenei pasiaukojimo kilnumą:

„Ir tas laimingas, kurs užviltas,
Karionėj kritęs tapo tiltas
Kitiems atsiekt garbės pilis".

Minia, pamačiusi žuvusius, nusigrįžta ir prakeikia kalną. Kiekvienas saugo savo draugus, pažįstamus, kad nekoptų, kad nežūtų. Minia kopiančius bepročiais vadina.

Kas dirba idejinį darbą, tas turi būt pasirengęs sutikt nedėkingumą ir panieką iš atskirų žmonių ir iš visuomenės. Jaunuoliai to nebijo. „Žuvusių draugų dvasia gimdė jų širdy neapsakomą stebuklingą galią: jie ėjo ant to kalno, viens kitam neužsileisdami".

Šitoks pasiaukojimas dėl idėjos, dėl tokio menko, kaip miniai rodos, dalyko, priverčia ir ją sustot ir pagalvot, ar jie veltui savo gyvybes aukoja. Neveltui. „Iš kankinių kraujo augo krikščionys", rašo Bažnyčios istorija. Šie jaunuoliai — didvyriai. Jų pavyzdys teikia ir silpniesiems jėgų žengti jų pėdomis.

Būrelis jaunuolių, kurių „akyse švietė viltis, drąsa, meilė ir pasiaukojimas", pasiekė žiburį. Subyrėjo jis ir nusileido į lūšneles. Žmonės pasijuto esą laimingi. „Sutrupėjo nelaisvės pančiai, išnyko tarp žmonių neapykanta ir visokios skriaudos, neteisybės; visi pasijuto esą lygūs ir laimingi, visi gerbė artimą ir jo teises. Atsirado tarp žmonių laimė". Biliūnas mano, kad šviesa atneš laimę, sutraukys nelaisvės pančius... Jis taip pat įsitikinęs prometėjiškai[1]), kad šviesa neturi pasilikt Olimpe, tik milžinams pasiekiama, bet ja turi visi naudotis.

Žmonės, pajutę gyvenimo permainą, suprato, kas jiems laimę atnešė. Tada jie garbino tuos jaunuolius, jų vardus įrašė istorijon.

---

[1]) Kad šviesa turi naudotis visi tai tiesa. Tačiau apskritai *prometėjiškas* nusistatymas mums nepriimtinas, nes prometėjizmas nori padaryti žmoniją laimingą grynai kultūros priemonėmis. Tuo tarpu žmogaus dvasios ilgesys siekia daug toliau — jį padaryti tobulai laimingą tegali religijoj atbaigtą kultūra. *Red.*

Apžvalga

Liūdnos 5 metų sukaktuvės. 1927 metais mirė kun. dr. Motiejus Gustaitis, Seinų „Žiburio" gimnazijos Lazdijuose direktorius. Ne dėl to minime šį neužmirštamą vyrą, kad jis buvo kunigas, daktaras ir direktorius: ir prezidentu būnant galima nieko nepadaryti, dėl ko ateitis geru žodžiu paminėtų. Šį vyrą minime, kad dar ir dabar kuo ne kiekviename žingsnyje susitinkame su jo darbo vaisiais, čia ir ten randame jį pirštus prikišus. Prieš karą, karo metu ir pirmaisiais laisvės metais aktyviausia švietimo srities organizacija buvo „Žiburio" draugija, kuri dar ir dabar išlaiko ne vieną gimnaziją. Šią draugiją sunkios priespaudos — 1906 — metais įkūrė kaip tik Gustaitis.

Geriausius mūsų kompozitorius žavėjo ir žavi Gustaičio poezija, kuri įkvėpia juos parašyti gražiausių melodijų.

Visos kultūros sritys Lietuvoj — dirvonai; ir Gustaitis rašo mūsų kultūros pijonierių — kun. Antano Tatarės, Petro Kriaučiūno, kun. J. Galecko nesiauras monografijas, brošiūras įvairiais, ypač mokyklos, reikalais, rašo ir verčia vadovėlius, ypač literatūros mokslams, verčia romėnų klasikus, lenkų Slovackį ir Mickevičių, rusų Navrockij. Gustaitis moksleiviui daug palengvino mokymosi darbą. Gustaičio raštų yra jau išspausdinta apie 1500 psl., daug dar guli rankraščiuose.

A. a. Gustaitis gimė A. Panemunėj, mokėsi Marijampolėj, Seinuos, kunigu įsišventino Varšuvoj. Muziką, teisę ir literatūrą studijavo Regensburge, Romoj ir Friburge. Doktoratą gavo už dizertaciją Ad. Mickevičiaus „Krymo sonetai". 1904 m. jaunasis daktaras — Marijampolės gimnazijos kapelionas. Jis pirmas ėmė dėstyti tikybą lietuviškai. Per šias pamokas mokė dar liet. literatūros ir istorijos. Karo metu Rusijoj vadovavo liet. mokykloms ir šelpimo komitetams. 1918 m. Lietuvoj imasi vadovauti Seinų „Žib." gimnazijai ir šį darbą dirba ligi mirties. Gustaitį vertiname kaip sėkmingą pedagogų visuomenės darbininką, rašytoją ir poetą.

Spaudos darbininkų pastangos. Šiemet nuo lapkričio m. 27 ligi gruodžio m. 5 d. mūsų spaudoj — neprastas laikotarpis: visi laikraščiai pleškėjo straipsniais apie spaudą, margavo aforizmais, charakterizuojančiais spaudos naudą ir vertę skaitančių žmonių. Žurnalistų Sąjunga net premijas paskyrė iš jų geriausiems. 100 lt. laimėjo Urbanavičiū-

---

Šiame vaizdely („Laimės žibury") atvaizduotas idealisto likimas ir jo santykis su minia.

Minia idealistų nesupranta, neįvertina. Taip buvo juk su išradėjais, su mokslininkais, taip buvo ir su Lietuvos atgimimo darbininkais. Kokiais jų nevadino vardais — ir litvomanais ir šiokiais ir tokiais, o šiandie, kai yra jų darbo realus vaisius, jiems paminklus stato.

Daugumoj vaizdelių vis aprašoma mirtis. Ji jam, džiovininkui, buvo nujaučiama ir jis dėl to tragiškai ir gyveno — tarp gyvenimo ir mirties.

Iš kitų žymesni vaizdeliai — „Piestupys", vaizduojąs kaimo religingumą ir prietaringumą, psichologinis vaizdelis „Abejonė", „Vagis" ir tragiškas — „Vieną rudenio dieną", ir visai vykusi „Liūdna pasaka".

tė iš Raseinių šūkiu „Laukinis žmogus laikraščių neskaito“ ir po 50 lt. laimėjo jums žinomas „Žemaičių Prieteliaus“ redaktorius K. Berulis šūkiu „laikraštį platini — gerą darbą skatini“ ir V. Žilionis šūkiu „be laikraščio, broli, nesidėk šviesuoliu“. Iš charakteringesnių posakių, būdinančių šių dienų spaudos vargus, paminėtumėm, kad ir „visi lupa spaudai skūrą, neišskyrus nė cenzūrą“. Sunkia spaudos būkle nusiskundimo nuotaika praėjo veik visi minėjimai. O jų būta nemaža Kaune ir provincijoj. Iš jų pažymėtumėm iškilmes Karo Muziejuj paminėjimą „Varpo“ bendrovės salėje ir radijofone ir pamaldas Vytauto bažnyčioj. Šiuose minėjimuose buvo galima pastebėti 3 momentus: pareikšta pagarba spaudos darbininkams, įvertinta spaudos vaidmuo ir konstatuota nepalankios dabartinės sąlygos normaliai spaudai klestėti. Pažymėtina, kad iškilmėse nemaža dalyvavo dar senosios kartos spaudos darbininkų — rašytojų ir knygnešių. Į Kauną iš Tilžės buvo atvykęs pats dr. Vydūnas, žavingai prabilęs Karo Muziejaus sodely, kur visiems kalba apie laisvę Laivės statula.

Reikia nusistebėti mūsų visuomenės abuojumu, su kuriuo ji sutiko ir pergyveno šias iškilmes. Visas judėjimas prasidėjo ir, galima sakyti, baigėsi laikraščių skiltyse. Jaunoji karta bent jaustų daugiau meilės spaudai — mums šiandien lengviau ją platinti, negu kadais kad knygnešiams...

100 NUMERIO SUKAKTUVĖMS PAMINĖTI „NAUJ. ROMUVA“

šeštad. Liet. menininkų klube surengė arbatėlę. Į ją „N. R.“ bendradarbių ir šiaip kviestinių svečių susirinko 114 žmonių.

Minėjimas buvo pradėtas kan. Tumo žodžiu. Paskum buvo perskaityti gautieji sveikinimai su linkėjimais ir atlikta įvairi programa. Kalbėjo J. A. Herbačiauskas, dr. Pr. V. Raulinaitis, p. Babickas, V. Bičiūnas, J. Paleckis, V. Uždavinys ir k. Savo kūrinius paskaitė Gr. Tulauskaitė, A. Miškinis, B. Brazdžionis ir J. Kossu-Aleksandravičius, padainavo p-lė Rakauskaitė ir p. Galaunienė, paskambino p. H. Jacynienė ir k.

„MOKSLAS MUS APVYLĖ“

Garsioji Anglijos mokslų draugija *British Association* neperseniai šventė savo šimto metų sukaktuves. Yorko miestan a proga suvažiavo žinomiausios mokslo įžymybės. Labiausiai spaudos komentuojamas švenčių programos numeris buvo Sir Alfredo Ewingo, Edinburgo universiteto profesoriaus paskaita. Iš vienos pusės — tai gal pilniausias ir ryškiausias gyvenamojo amžiaus mokslo pažangos paveikslas, bet iš antros — ir žymiausių mokslininkų vardu išreikštas nusivylimas.

Pasak Sir Ewing, kas labiausiai temdo mūsų laikų mokslo pažangą — tai kad toji pažanga visiškai nepakėlė žmogaus laimės. Mechanikos progresas atėmė iš darbininko asmeninę iniciatyvą ir pavertė jį tik sąmoningu ratu. Kai kurie išradimai pavirto baisiomis žmonijos rykštėmis. Nuodingosios dujos, vandens minos ir paskutinio patobulinimo patrankos per paskutinį karą padarė tokių barbariškų baisybių, kokių dar pasaulis niekada nebuvo matęs.

Taikos metu patobulinto susisiekimo nelaimės šaukte šaukia, kad žmogaus gyvybei kiekvieną akimirką gresia pavojus. Buvo sakoma, kad plataus masto pramonė visiems be išimties palengvins gyvenimo sąlygas. Tačiau tos gerovės sapnas pranyko, išvytas fantastiško skurdo nikrovės. Milijonų milijonai žmonių šiandien neturi ką į burną dėti.

Iškėlęs aikštėn pažangos pasyvą, Sir Ewing susirūpinęs klausia. „Kur ieškoti, kur rasti vaistą tai blogybių virtynei?“ Ir kukliai atsako: „Nedrįsčiau tikro vaisto nurodyti pačioj mokslo pažangoj“. Britų Draugijos pirmininkas nenori būti šarlatanas ir pranašauti, ko nežino, patarti vaistą, kurio gydomoji galia neištirta, jis tik drįsta pasakyti, kad jo nuomone, užėjusios negerumų audros priežasčių reikia giliau ieškoti. Jos glūdi ne pačioj mokslo pažangoj, bet žmogaus nemokėjime ja pasinaudoti.

Moderniškasis žmogus neturi pakankamai išminties geriems tikslams išradimus sunaudoti. Vadinas, visi negerumai kyla iš dorovinės srities. „Etinis žmogaus paruošimas“, sako

Sir Ewing, „neprilygsta naujosios pažangos lygmeniui. Perdėta moralinė pažanga (gal geriau būtų pasakius tiesiog regresija) neleido žmogui pajusti naujos ir nepaprastos naujo turto atsakomybės. Žmogus užvaldė gamtą, neišmokęs savęs suvaldyti". Kad tai teisingas tvirtinimas, užtenka prisiminti vieną iš daugelio moderniškojo gyvenimo paradoksų. Taip, pavyzdžiui, nepaprastas susisiekimo patobulinimas būtų turėjęs sumažinti rūpesčius ir atnešti žmogaus gyveniman daugiau ramumo. O iš tikrųjų kas įvyko? Ogi neprotingas ir neišmintingas greitybių godumas pavertė gyvenimą audringu, išblaškytu, spasmatišku.

Kadangi moderniškojo gyvenimo blogumai yra dorovinio pobūdžio, Sir Ewing nemato galimumo juos pašalinti moksliškais ar ekonomiškais receptais. Jo įsitikinimu, mintis, kad mokslas gali viską išspręsti ir pataisyti, yra pernelyg vaikišką ir nesubrendusi. „Šiandien rimčiausi mokslo atstovai nė kiek nesivaržydami prisipažįsta, kad jie eina pirmyn tik apgraibomis, kaip prieblindžio šviesoj, stengdamies pasiekti ne *tikrų*, bet *galimų* išvadų, kurios, aukščiausiai jas vertinant, yra tik pustiesos.

Toliau tęsdamas tą pačią mintį, kitas garsus mokslininkas užprotestavo prieš „tuos mokslo žmones, kurie, tarsi užmiršę moksliška metodą savo kišenėje, kaip kokie orakulai tauzija apie klausimus, kurių nesimokė ir nesupranta; prieš tą begėdišką drąsą spręsti teologiškas problemas, turint galvoj tik turtingą matematikos žinių bagažą ir elementarinių religijos tiesų atminimą".

Yra klausimų, kurių mokslas išspręsti negali. Rinktinei publikai rankas plojant, Sir Ewing pakvietė tikybą, kaip vienintėlę sugebančią galią, suderinti mokslo pažangą su žmogaus ir žmonijos likimu, pastatyti žmogų ir žmoniją į vienintelį, tikrą laimės kelią.

Atmintina, kad šios rimto, pasaulinio masto mokslo vyro išvados, pareikštos tokių pat kolegų vardu, buvo ištartos beveik tuo pat metu, kai Kaune, keistame kongrese, antireligiškų konvulsijų tąsomi, viaukčiojo mūsų nuskobę „kultūrininkai".

„Rytas" Nr.266.

NOBELIO PREMIJOS IŠDALINTOS

Gruodžio 10 d. vakare didžiojoj Stokholmo koncertų salėj buvo iškilmingai išdalintos Nobelio premijos. Premijas dalino pats karalius Gustavas, dalyvaujant daugeliui švedų karališkos šeimos narių su sosto įpėdiniu Gustavu Adolfu ir jo jauna žmona bei daug aukštų svečių.

Premijuotieji atsisėdo ant paskirtos gėlėmis papuoštos estrados. Nobelio premijų fondo pirmininkas, buv. ministeris pirmininkas Hammorskkjöld, pasakė bendrą sveikinimo kalbą. Paskui, pradedant dalinti premijas, prof. Söderblom pasakė trumpesnę sveikinimo prakalbą chemijos premijos laimėtojui, dr. Erwinui Langmuirui, iš Jungtinių Amerikos Valstybių, kuriam pirmam karalius Gustavas įteikė premiją. Paskui buvo įteiktos premijos už fiziologiją, anglų profesoriui Charles Sherringtonui (Oxfordo universiteto), ir už mediciną prof. Adrianui (Cambridgo universiteto). Po to švedų rašytojas Andrers Olsterling pasakė kalbą, kurioj charakterizavo šių metų literatūros premiją gavusio anglų rašytojo John Galsworthy kūrybą. Pats laureatas dėl ligos į Stokholmą atvažiuoti negalėjo. Jo premija įteikiama anglų pasiuntinybei Stokholme.

Šv. Tėvas Pijus XI laimina enciklopedijos rašytojus. Anglijos katalikų enciklopedijos ruošiama nauja laida. Tą darbą dirba įžymiausi rašytojai — dvasininkai ir pasauliniinkai. Tas darbas yra sunkus ir atsakingas. Visoj enciklopedijoj turi perdėm spindėti Katalikų Bažnyčios ir tikėjimo dvasia. Senoji laida yra reikalinga daug pataisymų ir priedų.

Visiems katalikų enciklopedijos darbininkams — rašytojams ir raštų tvarkytojams Šv. Tėvas Pijus XI pasiuntė apaštališką laiminimą.

Šventojo Tėvo įtaka. Japonijoj žymus dailininkas Takahashi Shoko įteikė Šv. Tėvui Pijui XI tris paveikslus dovanų. Paveikslus į Rymą atvežė delegatas Japonijai Antanas Ceska. Nors pats artistas nėr katalikas, bet jis gerbia Šv. Tėvą ir stebi jo veikimą.

Bjornstjerne Bjornson sukaktuvės. Norvegijoj rengiamasi iškilmingai paminėti didžio norvegų poeto, romanisto ir dramaturgo Bjornstjerne Bjornson gimimo 100 metų sukaktuves. Tam tikslui sudarytas specijalus komitetas, kuriam pirmininkauja norvegų švietimo ministeris. Numatytos iškilmės užtruks nuo gruodžio 4 d. iki gruodžio 8 d. ir spiesis valstybės teatre ir Oslo universitete. Valstybiniame teatre iškilmių proga bus suvaidinta visa eilė Bjornsono veikalų, jų tarpe viena drama, kuri buvo tik pernai surasta Bjornsono popieriuose. Dramos turinys visuomenei nėra žinomas ir kelia didelį susidomėjimą. Dramą vaidinimui parengs mirusio poeto sūnus, vienas iš žymiausių Norvegijos artistų, Bjorn Bjornson. Universitete bus paskaityta visa eilė paskaitų apie Bjornsoną, o universiteto bibliotekoj bus surengta didelė Bjornsono rankraščių ir knygų paroda. Pati iškilmingiausia diena bus gruodžio 8 d., kada bus atlaikytos atitinkamos pamaldos ir įvyks iškilmingas aktas universitete. Akto metu kalbės parlamento pirmininkas ar ministeris pirmininkas ir užsienių delegatai. Į iškilmes bus pakviesta daug svečių iš užsienių.

Kristaus Karaliaus akademija. Pereitą sekmadienį Vilniuje Liet. šv. Mikalojaus parapijos salėje buvo surengta Kristui Karaliui pagerbti iškilminga akademija, kurioj dalyvavo labai daug vyresniųjų ir jaunimo. Akademiją atidarė parapijos klebonas kun. K. Čibiras. trumpa kalba, kurioj pažymėjo Kristaus Karaliaus šventės minėjimo prasmę, jos tikslą ir paprašė pasiklausyti surengtos paskaitos. Paskaitą skaitė p. K. Stašys ir p. J. Kanopka. Pirmoj paskaitoj buvo smerkiama šių laikų pornografija ir nurodyta kokiais būdais su ja kovoti. Antroj paskaitoj buvo raginamas jaunimas geriau pažinti Kristų, kaip visiems lygų Karalių.

Skautai sprūsta iš masonų rankų. Visame pasaulyje esama apie dviejų milijonų skautų, iš jų apie du trečdaliai lavinasi katalikų skautų organizacijose. Anglų katalikų savaitraštis „Universe" skelbia, kad katalikų skautų yra apie 1.400.000 visame pasaulyje.

Daugumas katalikų skautų dirba apaštalavimo — katechetų darbą. Lordas Fitzalan, kreipdamasis į skautus, sako: „Mes ruošiamės sielų labui, ne kareiviauti". Ir mūsų skautų vadai turėtų atsiminti šią tiesą.

Meksikos revoliucininkas prieš bolševizmą. Meksikoj dabar eina karšti ginčai dėl revoliucinių principų vykdymo. Pagal tuos principus vyriausybė nori visai nuslopinti katalikų tikėjimą. Turėdama militarinę pajėgą, ji gali tai padaryti nieko neatsiklausus, bet, norėdama pateisinti savo žygius prieš tikėjimą kokia nors teisėtumo forma, ji organizuoja viešus debatus, kuriuose dalyvauja vien bedievių šalininkai. Bet, štai, neseniai surengtuose debatuose Meksikos mieste įvyko netikėtas dalykas. Vienas kalbėtojas revoliucininkas Antonio Diaz Soto y Gama, nekatalikas, netikėtai pradėjo įrodinėti, kad valstybės tvarkai palaikyti reikalinga dora, dorai gi palaikyti reikalingas Dievas. Jis kalbėjo:

Komunizmas atmeta visas tradicijas ir pačią šeimą paneigia. Jis visai panaikina tvarką ir drausmę. Dorovės vietoje jis duoda tik abejonę ir netikrumą. Žmonija negali gyvuoti be dorovės principų, kad ir menkiausių. Dr. Manuelio švyturys nušviečia tik griuvėsius. Išvaryti Kristaus Evangeliją iš mokyklų, tai tokia nuodėmė, kad jos nė kruvinos ašaros negalės atpirkti. Vienatinė viltis mūsų valstybės gerovei yra tik Aukščiausio Įstatimdavėjo rankose".

Tenka pažymėti, kad toji kalba buvo dažnai pertraukiama triukšmingais rankų plojimais.

Iš to lengvai matome, kad tie žiaurūs tikėjimo persekiojimai, vykdomi dabar Meksikoj, toli gražu neturi visuomenės pritarimo. Net patys revoliucininkai nevisi giria bolševizmą. Jie paprasčiausiu žmogišku instinktu jaučia, kad komunizmas gali Meksiką pražudyti. Bet čia nereikia nė instinkto. Jau gyvi faktai parodo, kiek žalos padarė bolševizmas Rusijai.

A. Tyruolis

Mūsų tikėjimas

Mes tikime meilę atgimstančią,
pražysiančią žiedu skaisčiu:
Tikėjome audrą nurimsiančią,
pakilus už jūrių rūsčių.

Kai slėgė, kankino mus nuodėmės,
nuriedo rasa mums gaili,
ir meile tikėjom ir guodėmės,
kad žydi kur laimė toli.

Mūs laimėj, vilty ir tikėjime
veidai įsižiebs ir spindės.
Kai naktį kaip vergas kalėjome,
gaivino šviesa mus žvaigždės.

Mes tikime meilę atgimsiančią,
pražysiančią žiedu skaisčiu:
tikėjome audrą nurimsiančią,
pakilus už jūrių rūsčių.

Jonas Jakštas

Sugrįžimas

Kaip perlai du dvi Tavo akys
Ir kaip linai du mėlyni
Giliai giliai širdin įkrito.
Neklausk: „myli ar nemyli!“

Ak, Viešpatie, mačiau aš jasias,
Kai Tu meldeis bažnyčioje.
Kaip baltas angelas suklupus
Meldei Dievulį už mane.

Ir aš klupojau prieš altorių
Kaip marmuro šalta lenta.
Ir neguodė manęs vargonai,
Ramybę nešanti tyla.

Meldei Tu, daug meldei Dievulį,
Ir išmeldei daug dėl manęs.
Aš vis matau širdy altorių
Ir klūpančią prieš ji Tave.

Knygos

Dr. J. Grinius, PUTINO LYRIKA. Kaunas 1932. (Leista V. D. U. Teol.-Filos. Fakulteto. Kaina 3 lt).

Putinas, šalia Maironio romantinės lyrikos, yra žymiausias mūsų kūrėjas, jau seniai pasiekęs pilną meninį subrendimą ir literatūrinę kultūrą. Jis — daugiausia nusipelnęs senesniųjų atstovas. Todėl naujoji monografija apie jo lyriką yra žymus ir vertingas darbas, didelė įnaša į lietuvių literatūros mokslą. Be savos reikšmės, ji turi dar kitos. Kaip žinome, tokiais pavieniais darbais turi remtis literatūros istorija, kurios uždavinys yra duoti tautinės literatūros vaizdą.

Čia analizuojama Putino kūryba, visuma dėstoma į jos elementus, aiškinamos jos reiškinių priežastys, gale duodama sintezė, žvilgsnis į visą kūrybą iš jos sudedamų dalių. Beveik galime sakyti, kiekvienas kūrėjas turi savo individualią kūrybos istoriją, nes jo kūryba nuolat priežastingai kinta, plėtojasi, kitaip sakant, turi savo vyksmą. Todėl ir literatūros mokslas net atskiram kūrėjui turi taikyti laikinio kitimo supratimą, vienam laikotarpiui aiškinti turi naudotis vienomis priemonėmis, kitam — kitomis. Putino lyrika suskirstyta į tris tarpsnius: jaunystės, simbolistinį ir klasikinio realizmo periodą, pagal jo vyraujančią spalvą. Literatūros kritikos uždavinys yra susekti ir sugrupuoti kūrybos motyvus, t. y. idėjas, emocijas, vaizdus, vienaip ar kitaip kūrėją veikiančius daiktus, kurie skatina kurti ir įkvepia turinį. Putino kūryboj galima išskirti idėjinių, visuomeninių, gamtinių, vidinių motyvų grupes. Šitokiam padalinime kūryba pilnai ir metodingai nagrinėjama, neapleidžiant nė jos formos, nors tai nėra pagrindinis dalykas.

Pats Putino kūrybos įdomumas yra antram ir trečiam periode. Kūrybos audringumas ir gaivalingumas, aiškėjąs konfliktas tarp žmogaus dvasios, sakykime, skirtingų sferų, kai žinoma jo psichologinė šaknis, darosi mums labai suprantamas. Šiuose literatūros faktų aiškinimuose toks pilnumas ir nuoseklumas galbūt dar ir dėl to gaunamas, kad tam tikri dalykų sąryšiai jau intuityviai susekami. Ir autoriaus pasakyta apie literatūros kritiką, kad be metodų svarbu joj intuicija ir kūrybiniai sugebėjimai. Veikalui todėl ir naudinga, kad literatūros mokslininkas yra drauge ne tik menininko intuicijos žmogus, bet ir pats rašęs.

Įdomu, pav., kaip Putino lyrikoj atsispindi gamta, kuri taip skiriasi nuo romantiškai atjaustos Maironio gamtos (palyginkit Maironio gamtą su Putino!). Išviršinis pasaulis Putinui daugiausia tarnauja simboliais, užtat jis traktuojamas lyg impresionistiškai, fragmentariškai. Putino lyrikoj tam tikru laiku vyravo simbolizmas. Skyrius „Simbolių pasaulis“ mums ir aiškina Putino kūrybos nusikreipimą šita linkme ir jos simbolių turtą. „Vidaus pasauly“ paaiškėja jo „Pesimizmo himnai“ ir kiti kūriniai, kilę iš vidaus pergyvenimų. Paskutinėj daly psichologiškai mums taip gerai paaiškėja vėliausioji Putino lyrika, po 1926 m., jos „klasikinė giedra“, paprastumas, ramumas, realizmas (plg. 84 s.s.). Veikalas baigiamas apžvelgiama nagrinėjimų sinteze.

Šita literatūros studija neturi likti svetima ir mokiniams. Neseniai vieno buvo prašyta nurodyti veikalų apie naująsias lietuvių literatūros sroves. Be vieno kito straipsnelio žurnaluose, apskritai apie lietuvių literatūrą jų kaip ir nėra. O mokiniai tuo domisi, nors ir dažnai tik verčiami. Mūsų literatūros istorija tokia skurdi, kad mokyklose, kur galbūt nemažą jos dalį turi užimti kalba apie rusiškus metraščius, arba pirmuosius menkus bandymus, ji yra baisiai neįdomi. Užtat ji turi būti daugiau pakreipta į naujesniąją literatūrą. Šitas naujas, ir toks vienintėlis veikalas turi duoti medžiagos ir mokytojams ir mokiniams. Putiną mokiniai ir savo noru yra bent skaitę, dėl to naujosios literatūros nagrinėjimai galėtų būti visai sklandūs. Be to, šitokia proga bū-

tų visai tinkama supažindinti mokinius su įvedamaisiais literatūros mokslo klausimais, kad ir su metodais, paimant naujai išėjusį veikalą pagrindu pavyzdiniams nagrinėjimams.

Kad būtų daugiau tokių lietuvių literatūros studijų!

Šviesa ir gyvenimas. Katalikų Tikybos vadovas aukštesniajai mokyklai. Pirmoji dalis. Parašė kun. *Pijus Kirvelaitis.* Šv. Kazimiero Draugijos leidinys nr. 478. Kaunas 1932 metai 150 pusl. Kaina 3 l. 50 cnt.

Šis vadovėlis pritaikintas dogmatikos kursui išeiti. Jame nagrinėjami šie patys svarbieji tikėjimo klausimai: Dievo buvimas, žmogaus siela, religija, Dievo savumai, Dievas Kūrėjas, Jėzus Kristus. Parašyta pagal Lietuvos vyskupų patvirtintą programą. Svarbiausias vadovėlio savumas yra tas, kad visur stengiamasi pabrėžti praktiškoji pusė. Autoriui rūpėjo padėti mokiniui įsigyti tvirtas religines pažiūras, susivaikyti dabarties pasaulėžiūrų kovos sūkuryje, suprasti religijos vertę gyvenimui ir įprasti iš religijos semtis dvasios jėgų. Dėl to šalia apologetinių ir dogmatinių dalykų paliečiama ir dorovė su askėze bei mistika ir liturgija su Bažnyčios istorija bei menu.

Gana charakteringas, sumodernintas yra patsai vadovėlio dėstymas. Juo pasigaunant, — galima lengviau atsiminti išmoktuosius dalykus. Svarbesnius dalykus autorius yra visur išskyręs ir pabraukęs, taip kad jau akį metus gaunamas pats svarbiausias motorinis įspūdis, protavimo atrama. Kitas svarbus ir naujas dalykas — literatūros nurodymas, ko beveik nebūdavo senesniuose vadovėliuose, ir lietuviškumo pabrėžimas (galėjo būti įdėta daugiau tokių paveikslų kaip Dievo Motina Pažaislio vienuolyne!). Tačiau ar per daug neapsunkins per didelis dėstomo dalyko materialo gausumas? Nors, antra vertus, kai ką galima apleisti, o tai jau yra pedagogų dalykas. *A. Š.*

Š. Kazimiero Draugija, jos kūrimasis ir pirmųjų XXV metų veikimas (1906 — 1931). Sustatė prel. *A. Dambrauskas,* Šv .Kazimiero Draugijos pirmininkas. Šv. Kazimiero Draugijos jubiliejinis leidinys nr. 533. 149 pusl. Kaina 1 lt.

Šv. Kazimiero Draugija tiek žinoma Lietuvoj, kad apie ją tur būt retas kas tėra negirdėjęs. Ji yra atsiradusi dar maždaug tais laikais, kai tik lietuviams buvo duota spaudos laisvė ir pradėjo burtis įvairios draugijos, t. y. po 1904 m. Per tą nemažą laiko tarpą Šv. Kazimiero Draugija tikrai daug yra nuveikusi, leisdama geras knygas ir laikraščius.

Tuoj po spaudos uždraudimo atmainymo radosi šviesių žmonių — kunigų, sumaniusių lietuvių liaudžiai leisti tikybinių ir šiaip dorinio turinio knygų. Tada kun. A. Dambrauskas, buvęs Petrapilio dvasinės akademijos profesorius, buvo pakviestas tai ruošiamai draugijai išdirbti įstatus. Juos sustačius ir valdžiai aprobavus 1906 m. lapkričio 30 d., sušaukus pirmą steigiamą susirinkimą draugijos bute Kaune, ir buvo įsteigta Šv. Kazimiero Draugija.

Šioj knygoj gerb. autorius ir yra aprašęs Šv. Kazimiero istoriją arba kūrimąsi; įstaigas, jubiliejines iškilmes (įvykusias 1931 m. lapkričio 30 d.), bendradarbius, rašytojus, narius. Knyga gausiai paįvairinta iliustracijomis, paveikslais, kurie leidžia dar arčiau susipažinti su tos draugijos plėtojimusi, gyvenimu.

Realiu Šv. Kazimiero Draugijos kultūrinio veikimo įrodymu gali būti vien leidinių sąrašas. Tas sąrašas čia apima net keletą dešimčių puslapių! Tos draugijos leidiniais, knygomis be abejo naudojomės ir naudojamės ir mes. Juk kas nėra mokęsis iš kun. A. Aleknos Lietuvos istorijos vadovėlio, iš Vysk. K. Paltaroko Šv. Naujojo ir Senojo Įstatymo istorijos, iš A. Jakšto Trigonometrijos, logikos vadovėlių, Bizausko Literatūros teorijos ir t.t. ir t.t O gi kiek naujų vadovėlių dabar atsirado. Ir vis kaskart išleidžiama geresnių, tobulesnių. Šv. Kazimiero Draugija yra leidusi ir mūsų „Ateitį“, taip pat ir nemaža kitų laikraščių, kaip „Nedėldienio Skaitymus“, „Draugiją“, „Garnį“, „Žvaigždutę“ ir kt. Dabar jau kiti tų laikraščių sustiprėję eina savo lėšomis, pav., „Ateitis“, „Vienybė“, „Žvaigždė“.

A. Š.

Kronika

„MARIJOS DUKTERŲ“ SODALICIJOS 5-METIS

Yra Kaune viena organizacija, apie kurią ligšiol plačiau beveik nieko nežinoma. Tačiau ta organizacija, nors ir tylomis, dirbo atsidėjusi, rūpinosi sielos kultūra, Marijos garbinimu ir reikšmingą gruodžio 8 d. gražiai paminėjo savo penkmetį. Tai *„Marijos dukterų“* sodalicija.

Sodalicija buvo įkurta prieš penkerius metus ir 1927 m. gruodžio 7 d. patvirtinta Ryme. Jos centras yra taip pat Ryme, prie šv. Agnietės bažnyčios. Ši sodalicija yra vedama ne jėzuitų (yra kita, jėzuitų vedama). Pradėjus veikti, *jos rektorium* arkivyskupo buvo *paskirtas kun. A. Grauslys.* Ši organizacija tos rūšies yra vienintelė Lietuvoje. Ji apima tik tas mokines ir auklėtines, kurios tebesimoko ar mokėsi seserų vedamojoj šv. Kazimiero mergaičių gimnazijoj. Iš viso sodalicijos narių dabar yra apie 100, jų tarpe jau apie 20 studenčių. Tačiau ne tame glūdi organizacijos pasididžiavimas: jį sudaro toji dvasia, kuri gaivina pasiryžusias Marijai Mergelei tarnauti jaunas sielas ir ta kryptimi purenti savo vidaus pasaulį.

Tas vidaus pasaulio tobulinimas, sielos kultūra, suderinta su Marijos garbinimu, sodalicijos ypatingu būdu užakcentuotas. Sodalicija susideda iš trijų rūšių narių: Marijos angeliukų, dukterų aspirančių ir tikrųjų narių. Įstodamos į vieno ar kito laipsnio nares, kandidatės duoda tam tikrą įžadą. Narės leidžia šapirografuotą laikraštuką „Lelijų žiedai“. Sodalicijos pamatinių švenčių yra dvi: Nekalto šv. Panelės prasidėjimo (gruodžio 8 d.) ir šv. Agnietės — sausio 21 d. Šv. Agnietė yra jų globėja. Dukterų iškilmės esti du kartus per metus — gruodžio 8 d. ir gegužės mėn. Joms padeda dirbti ir viena sesuo vienuolė. Iš dukterų tarpo į vienuolyną (kazimieriečių) įstojo jau 5.

Penkmečio šventė buvo paminėta gražia religine praktika ir paskiau menine dalimi. Iš vakaro visos sodalicijos narės priėjo išpažinties ir rytojaus dieną (gr. 8) bendrai priėmė šv. Komuniją. Iškilmingos pamaldos buvo gimnazijos koplyčioje. Ta religinė praktika sudarė labai gražų įspūdį. Pamaldas atlaikė dukterų rektorius, kun. Grauslys.

Paskiau buvo bendri pusryčiai ir po jų susirinkimas. Į „Marijos dukteris“, padaręs 5-rių metų veikimo apžvalgą, įspūdingą kalbą pasakė vėl kun. Grauslys. Nurodęs, kad į savo veikimą sodalės turi žiūrėti kritiškai, lyg darydamos sąžinės sąskaitą, rektorius kvietė visas stoti į darbą dar didesniu dvasios karščiu ir pasiryžimu. Savo kalbą baigė šiais reikšmingais žo-

džiais: „mokėkite suderinti savyje pažangą visko, kas gražu, teigiama, savo džiaugsmą ir širdingumą su religingumu. Būkite saulėtosios, o tuo pačiu energingos katalikybės atstovės, žinodamos, kad ten, kur yra džiaugsmas, yra ir viltis, o kur viltis — ten ir darbas. Džiaugsmingas darbas kuria katalikybę ir visas tauriąsias širdis palenkia jai“. Susirinkimas gavo visą eilę sveikinimų — iš seselių vienuolių, buvusių pirmininkių ir k. Stud. ateitininkės per sveikinimą palinkėjo, kad dukterys per ypatingą Marijos Mergelės gerbimą eitų į šūkį „viską atnaujinti Kristuje“. Naujų narių į sodaliciją priimta tiek: į angeliukus — apie 20, aspirantes — 30 ir į tikrąsiąs nares 4.

„Marijos dukterys“ daugiausia rūpinasi sielos kultūra. Nors daugelis jos narių yra pasiturinčių tėvų dukterys, tačiau vargšų reikalais taip pat labai sielojasi ir į jų vargus labai jautriai reaguoja. Rektoriaus pranešimai apie varguomenės gyvenimą Kaune ir svetimų šalių didmiesčiuose sukėlė labai gyvo susidomėjimo. Jų švelninanti įtaka pasireiškė jau ne vienoje šeimoje ar artimųjų ratelyje, nes sodalės stengiasi būti ne tik pačios geros, bet į gerą patraukti ir kitus, pirmoj eilėj pradėdamos nuo savo namiškių.

Meno dalis buvo vakare gimnazijos salėje. Programą sudarė vaidinimas, choras, solo ir pijaninas. Suvaidinta buvo iš pirmųjų krikščionybės laikų gyvenimo 3 v. drama „Amžinai graži ir jauna“. Režisavo p-lė *A. Zdanavičiūtė*. Paskiau jaunesniųjų choras sugiedojo dvi giesmes, p. *Martinonienė* pagiedojo solo ir p-lė *B. Nasvytytė* paskambino pijaninu. Tos kelios valandos giedrioj nuotaikoj prabėgo, kaip nebuvusios. Tie jaunyste žėrintys veidai, nekaltos akys ir skaidrios šypsenos dar ilgai liks atsilankiusiųjų atminty. Į iškilmes prigužėjo pilna salė žmonių. Į jas atėjo sesuo direktorė, šv. ministerijos inspektorius inž. Čiurlionis, kun. Dargis, keli kat. mokytojai, visa eilė ponių ir šiaip kviestinių svečių. Gražiu katalikišku auklėjimu buvo patenkinti ne tik svečiai, bet ir tėvai. *A. P-nis.*

„Rytas“ 263 Nr.

Kitų kronikos žinių iš Šakių, Tauragės, Vilkaviškio, Šiaulių ir kitų įdėti tuo tarpu neturėjome galimumo.

Visiems Draugams linkime linksmų atostogų ir turiningų švenčių.

1932 m. „Ateities“ turinys

DAILIOJI LITERATŪRA

EILĖRAŠČIAI.

Anakreontas, Lyrai 356.
Brazdžionis Bern., Tyla didžioji 415, Malda po aukso raktais 596.
Breimeris F., Už tėviškės ribų 2, Kryžkelėj 281, Senojo kelio pasaka 471.
Claudel P., „Šv. Panelė vidurdienį, *J. Tininio* vert. 216.
Goethe, Ištikimasis Ekartas *A. Tyruolio vert.* 98, Girių karalius *A. Tyruolio vert.* 166, Gegužės daina *A. B. Šukio* vert. 217.
Grigaitytė K., * * * 3., Viešpaties rankos 132.
Horatius, Įspėjimas 500.
Jakštas J., Rudenio klegesiu 345, Krentančių lapų šnibždėjime 448, Po tolimo kelio 490, Sugrįžimas 649.
Lingis J., Pavasario elegija 282.
Maironis, Jei kada pančiai nukris 398, Nebeužtvenksi upės bėgimo 340.
Mazalaitė N., * * * 3.
Naujokaitis, Ilgesys 472.
Ossianas, Oskaro mirtis *A. Dainiaus* vert. 103.
P. Ovidius Naso, Dedalas ir Ikaras 532.
Paplauskas A. Įsisiūbavęs buities okeanuose 71, Aleliuja 132.
ProsceviČiūtė Vl. Kryžkelėj 545.
Povilonis J., Aną vasarą 640.
Tyruolis A. Iš anų dienų 426., Palydėjom 482, Paskutinieji žodžiai 505, Adventas 531, Kelionė 596, Mūsų tikėjimas 649.
Vaičiulaitis A., Paklausimas 71, Patraukimas 136, Atmainos 225.
Vaidotas J. * * * 79.
Zupka K., Graudus Intervalas 217, Iškeliavimas 372, Išaušriai pro gintarus 402, Neužmirštuolių niekas neatneš 441, Dubysai be poeto 531.
Žalvarnis — Tilvytis A., Giesmė Kristui Karaliui 25.
Žirgulis K., * * * 282.
Žvaigžda J., Pakėlimas 79.

BELETRISTIKA.

Bourget P., Ankstybi jausmai *A. Vaičiulaitis* vert. 80.
Cendrars B., Mėlynieji indiečiai, *Slavėno vert.* 117.
Čechovas A., Zinutė 636.
Federer H., Į Ameriką 519.
Goethe, Novelė 145.
Gogolis N. V., Paltas 240, 306, Bričkaitė 449.
Grigaitytė K., Taip šypsosi laimingieji 473.
Hašek J., „O meile, meile, visagalinti!“ 376.
Lukšys M., Jis buvo girtas 564.
Mikkelzen Ejnar, Fairbanko įsteigimas *V. Literskio* vert. 28.
Niemojewski A., Prie kapo *J. Tininio* vert. 137.
Povilonis J., Neskaitytas Kūčių laiškas, 597.
Raúbe—Jansky A., Policijos šuva *A. V.* vert. 265.
Sidabrėlis M. Nevaikščiokit į kanarėlių parodas 190.
Sienkevičius H., Vestuvės 506.
Svyriūtė M. Šiandien pasakysiu tau viską 346.
Vaičiulaitis A., Dvi operacijos 8.
Zupka K. Sunkvežimis 17 Nr. 427.

STRAIPSNIAI

Aleksandravičius P., Auguste Rodin 121.
A. P. Tėvelis Haydnas 379.
B., Goethes pasaulėžiūros bruožai 159.
Bačkis S. A., Tautų sąjunga ir nuolatinis Hagos tribunolas 368.
Bagdonavičius V. J., Ekonominis krizis ir jo priežastys 624.
Bartkus D., Mokykimės fotografuoti 328.
Bauba K., Naujieji mokslo metai ir senoji vaga 401, Kelias į Vilnių 467, Amžinoji ir visuotinioji Karalystė 465, Adventas 529, Mūsų draugai Amerikoje 576, Kalėdų paslaptis 593.
Buchberger M. Dr., Valstybė ir teisė su Dievu ir be Dievo *J. Burbulevičiaus vert.* 4, Dvasios gyvenimas be Dievo 90, Gyvenimo krizis ir nusmukimo priežastys 341.
Berulis K., Iš ko neatsirado pasakos 197.
Centralinis Lietuvos Katalikų knygynas 632.
Filis A., Vaižganto „Rimai ir Nerimai" 112, Gogolis ir jo novelė „Paltas" 319.
Försteris Fr. V., Bedieviškas šių dienų universitetas, *J. Miseviciaus* vert 22.
Gandhi, Mokyklinis amžius 358.
Grauslys A kun., Pornografija ir kova su ja 39, Apie visokeriopą indiferentizmą 133, Liurdas — Katalikybės tvirtovė 434, 483, Kun. Karolis Sonnenscheinas 533,602.
Graževičius A., Liaudies padavimai V. Krėvės kūryboje 389.
Gražulaitis A., Pavasarinės mintys 185.
Gustas J. S. S., Nekviestas svečias 446, Atsakingumas 501.
Hoffmann J. Dr., Tapk tikru vyru! 352, 619.
Johnson M., Žirafa Dievo užmirštas padaras 50.
Jonas M., Tautinė kultūra 139, Tautinis savotiškumas kultūroje 251.
Kdg., Kraštas anapus mėnulio 581.
K. B., Atostogos nelygu atostogoms 496.
Krupavičius M., Jaunatvė ir geras jos sunaudojimas 92, Ištvermės vaidmuo studijose 226, Vidurinieji amžiai 546.
Kuraitis P. Prof., Svarbieji mokslus einančio jaunimo rūpesčiai 273.
Laiko dvasia 200.
Laiškas iš Kauno 583.
Latakas J., Walter Scott'as 442.
Lingis J., Goethės jaunystė 174, 225.
Lipnickas Alf kun., Airijos didvyris Danielius O'Connell'is 491.
Litvinaitė A., Didieji mokslininkai ir tikėjimas (pagal *Holl'į)* 515.
Maceina A., Katalikiškoji Akcija 14, Bandymai sujungti religiją ir kultūrą 72, Promėtėjiškosios kultūros tragedija 416, Iš Vakarų Europos 539.
Mankūnas A., V. D. U. Stud. Ateitininkų S-gos dešimtmetis 324.
Masilionis J., Idealizmas Biliūno kūryboj 641.
Mikulevičius J., Maironis mūsų visuomenės darbe 410, Maironis — dailiosios literatūros kūrėjas 476, 553, 610.
Pakštas K. Prof., Mūsų Kelias 209.
Paplauskas A., Menas — gyvenimo stilizacija 167.
„Pavasario" Sąjungos 20 m. jubiliejus 196.
Paunksnis K., Apuolės piliakalnis 26.
Po Kristaus vėliava 129.
Stočkus Br., Šv. Albertas Didysis 105.
Šalkauskis St. Prof., Estetinė ateitininkų ideologija 218, Vykdomojo ateitininkų vajaus reikalu 283.
Šležas P., Mūsų Kęstutis 403.
Švelnys V. kun., XXI Tarptautinis Eucharistinis Kongresas Dubline 571.
S. T. Sakramentalinė veikmė 385.
Telksnys St. kun., Pijus XI 65.

Vaičiulaitis A., Keli anglų romantizmo bruožai 373.
Valašinas A., Dėmesys ir jo lavinimas 54, Atmintis ir jos lavinimas 180.
V. B., Valgykla ar šeima?... 222.
Volmer M. E. G., Kalifornijos mokyklos 59.
Žirgulys A., G. Hauptmano „Hanelė“ 44.

MIRUSIEJI

Šv. Sosto atstovas Lietuvai Mons. Dr. A. Faidutti 37.
Ignas Balta 184.
Klier. Justas Maumevičius 263.

KRONIKA

62, 63, 127, 203, 271, 337, 458, 589, 652.

APŽVALGOS

61, 126, 201, 266, 333, 460, 522, 584, 645.

KNYGOS

205, 267, 336, 399, 464, 527, 591. 650.

KITI DALYKAI

Kas parašys mūsų religinio atgimimo himną 459.
Padėka 64.

Atsiųsta paminėti

1. ATHENEUM. Kalbos, literatūros ir istorijos žurnalas. Leidžia Vytauto Didž. Universiteto Teol.-Filos. Fakultetas. Redaguoja *J. Eretas*. III metai, III tomas. Nr. 1. 1932 m. Turiny:

Grušas J., Vinco Krėvės realistinė beletristika 1—28 pusl. *Skrupskelis Ig.*, Kultūrinis Prūsų lietuvių gyvenimas 18. amžiuje 29—41 pusl. *Kučinskas A.*, Kęstučio mirtis 42—60 pusl. *Eretas J.*, Jaunasis Goethe 61—179 pusl.

2. *Dr. P. Malakauskis*, MOTERYSTĖS TEISĖS. Vyt. Didž. Universiteto Teol.-Filos. Fakulteto leid., antrasis leidimas. Kaunas, 1932 m. 512 pusl. Kaina nepažymėta.

3. *A. Tyruolis*, GOETHE, gyvenimas ir rinktinė poezija. „Sakalo“ b-vės leid. 1932 m. 114 pusl. Kaina 3 lt.

4. *J. Marcinkevičius*, SUKAUSTYTI LATRAI, romanas II d. „Sakalo“ b-vės leid. 1932 m. 146 pusl. Kaina 2 lt.

5. *Kun. St. Telksnys*. KAS MES ESAME? K. V. C. leid. 1932 m. 32 pusl.

6. *T. J. Paukštys*, RELIGINIO LIETUVOS ATGIMIMO KELIAIS. Atspausta iš „Tiesos Kelio“. 24 pusl. Kaina 50 ct.

7. YLA, 9 (13) Nr.

Red. *K. Bauba* Ats. red. *A. Vaičiulaitis*

Akc. „Žaibo“ B-vės sp. Kaune, Karo cenzūros leista.

Senas draugas vertesnis už kelis naujus!

Tuo draugu yra seniausias Lietuvoje besimokančiai jaunuomenei skiriamas mėnesinis moksleivių iliustruotas žurnalas

„ATEITIS“

kuris jau 22 metai kaip lanko visas mokyklas, ugdydamas jaunųjų intelektualines jėgas, sukeldamas didesnių pasiryžimų, neleisdamas surambėti ir paskęsti gyvenimo smulkmenose. Kas skaitė šį žurnalą būdamas moksleivių, negali su juo atsiskirti ir dabar, matyt iš to, kad daugelis jau subrendusių ir seniai mokyklos suolą apleidusių žmonių su didžiausiu malonumu jį metai iš metų prenumeruoja.

Ir 1933 metams nepamirškite

šį įdomų ir vertingą žurnalą užsiprenumeruoti, nes „Ateities“ adm-ja, be gražaus iliustruoto žurnalo (su nemokamu „Gamtos Draugo“ priedu), kuris jus lankys reguliariai kas mėnuo per visus metus, dar skiria už

800 litų dovanų

tiems metiniams prenumeratoriams, kurie anksčiausia pasiskubins apsimokėti, nes *pirmųjų keturių šimtų metinių apsimokėjusių pr-rių kas antras asmuo gaus* nemokamai po 1 egz. Putino veikalo „Valdovas“, kurio kaina perkant yra 4 lt., o visi apsimokėję met. p-riai galės gauti nemokamai 12 sąsiuvinių „Ateites“ praėjusių metų (komplektams pasipildyti arba ir pilną kurių metų komplektą), temokėdami už juos tik persiuntimo išlaidas (po 10 ct. už sąsiuvinį), kurias reikia pasiųsti (kad ir pašto ženklais) iš anksto.

Nepraleiskite progos įsigyti vertingų knygų!

Pr-tos kaina: met. 6 lt., pusm. 3 lt.; nemoksleiviams: met. 15 lt., pusm. 8 lt. Užsieny: moksl.: met. 10 lt., pusm. 5 lt. ir nemoksleiviams: met. 20 lt., pusm. 10 lt.

Adr.: **Kaunas, Laisvės Al. 3. Tel. 26-76.**

Kas apie jį sakoma?

„Nuo pirmo pasimatymo jis nepaprastai man patiko ir pavergė mano sielą. Kiek jame kilnių minčių, nurodymų ir patarimų! Jis atstoja įvairius laikraščius ir knygas — tiek moksliškas, tiek romanus — nes jis pilnas įvairių įvairiausių žinių ir nepaprastai gražių pasiskaitymų. Mylimas „ŠALTINI“, savo gaivinančia srove suvilgink kiekvieno tautiečio širdį.“ *Vl. L. iš Kauno.*

„ŠALTINIS“ yra vienas rimčiausių, turtingiausių ir įdomiausių tikrai kat. savaitraščių. Mane žavi ne tik jo turinys, bet ir išvaizda: nuolat šviežį, įdomūs paveikslai, graži popiera ir, be to, juk jis yra didelis (20 puslapių).“ *Petr. Be. iš Kražių.*

Gal ir Tamstai laimė šyptelės? Gali laimėti *1000 litų* ar *laivakortę į Čikagos Pasaulinę Parodą.* Pamatytum ir savo gimines ir technikos stebuklus. Tokias žymias *dovanas* „ŠALTINIS“ skiria laimingiausiems savo skaitytojams ir platintojams. O vaikučiams kas antra savaitė „ŠALTINIS“ atneša gražų priedą „Šaltinėlį“. Kiekviename jo numery yra galvosukių, už kuriuos sprendėjai gauna *dovanų.* Turtas didelis, o kaštuoja pigiai: *metams 6 litai, pusei metų 3,50 lit., Amerikoje 2 dol., Anglijoje 10 šil.*

Jo adresas: *„ŠALTINIS“ Marijampolė, Bažnyčios g-vė 22 nr.*

Akc. „Žaibo“ B-vės sp. Kaune. Karo cenzūros leista.

Visiems patariame rašytis

į metinius Šv. Kazimiero Dr-jos narius. Metinis narys įmoka 7 lit. 50 ct., o knygų gauna už 10 litų.

1933 metais nariai gaus šias knygas:

1. ŠV. KAZIMIERO DRAUGIJOS ISTORIJĄ, didžiojo mūsų rašytojo prel. *A. Dambrausko* parašytą, didelio formato 150 pusl. su gausingais paveikslais ..... I,
   Visiems nuolatiniams nariams ši knyga bus išsiuntinėta iš anksto jau šį rudenį.
2. TURTINGI BETURČIAI, garsiojo vengrų rašytojo *M. Jokayo* apysaka, nepaprastai įdomi, versta žin. vertėjo *Sužiedelio*, stora knyga ..... 4,—
3. MARIJOS ŽIEDAI, gražiausieji lietuvių poetų eilėraščiai apie Mariją ..... —,50
4. ŠVENT. TERESYTĖS TOBULYBĖS KELIAS, par. *Martin*, labai naudinga ir miela knygutė ..... 1,—
5. MEDITACIJŲ 3 KNYGA: šventėse, par. garsus dvas. rašytojas *Chaignon*, lietuviams pritaikino žinomas rašytojas k. *M. Vaitkus*. Storoka knyga ..... 3,—
6. KAUNO KALENDORIUS 1934 M. Didelis, storas ..... —,50

Kas nenorėtų šių knygų, gali pasirinki už 10 litų kitų Šv. Kazim. Dr-jos leidinių.

Leidinių sąrašai dalijami dovanai.

ŠV. KAZIMIERO DRAUGIJA, *Kaune, Rotušės Aikštė 6.*

Geriausia aprūpinsi save ir draugus užsakydamas jaunimo laikraštį

„Pavasarį".

„PAVASARIS" duoda mokslo žinių, naudingų patarimų, gražių apysakų, papasakos juokingų anekdotų. „PAVASARIS" rūpinasi plačiuose skyriuose vyrų ir mergaičių reikalais. „PAVASARIS" duos dovanų:

1933 metų metiniai skaitytojai, užsisakiusieji „PAVASARĮ" ir užsimokėjusieji 5 lt. iki 1933 m. vasario mėn. 1 d., burtų keliu gaus: vieną dovaną *200 litų pinigais*, dvi dovanas po *100 litų pinigais*, vieną dovaną *50 litų pinigais*, vieną valstybės loterijos visoms penkioms klasėms bilietą, kuriuo gali laimėti *60.000 litų*. Be to, daugeliui skaitytojų duosime įdomių knygų.

Trims „PAVASARIO" platintojams, surinkusiems daugiausia prenumeratų ir atsiuntusiems visus pinigus iki 1933 m. vasario mėn. 1 d., dovanosime *po vieną tvirtą ir gražų kišeninį laikrodėlį.*

„PAVASARIO" kaina — metams tik 5 lt., pusmečiui 2 lt. 50 ct. Užsieny — dvigubai.

„PAVASARIO" Redakcijos ir Administracijos adresas: *Kaunas, p. d. 88;* arba *Mickevičiaus g. 28. Telefonas 18-29.*

Jaunieji draugai!

Jūs turite gražų moksleiviams skiriamą žurnalą „ATEITĮ", bet neturite savaitraščio, kuris Jus informuotų aktualiais Lietuvos ir viso pasaulio darbininkiją liečiančiais klausimais.

Todėl jei Jūs nenorite atsilikti nuo gyvenimo, tai skubiai siųskite savo adresą ir 3 litus „DARBININKO" administracijai.

Trys litai, nors nemaža suma, bet nesigailėsite, nes Jus per visus 1933 metus lankys kas savaitė puikus, didelis, iliustruotas savaitraštis „DARBININKAS".

Redaktorius — Prof. Pr. Dovydaitis. „DARBININKE" daug rašo Jums gerai pažįstami prieteliai: Vanga, dr. K. Ambrozaitis, kun. Grauslys, jaunas poetas Paplauskas ir keli dar gimnazijos suole sėdį ir kt.

„DARBININKO" adresas: *Laisvės Al. 31 Nr.*

Kaina 1,75 lt.